

**ELABORAREA PLANULUI URBANISTIC
PENTRU ZONE CONSTRUITE PROTEJATE ȘI A
REGULAMENTULUI LOCAL DE URBANISM
AFERENT
ZONA MINA PETRILA**

ETAPA 1. ELABORAREA STUDIILOR DE FUNDAMENTARE

STUDIU PEISAGISTIC

IULIE 2024

CONTRACT NR. 9769/22.04.2024

BENEFICIAR: CONSILIUL JUDEȚEAN HUNEDOARA

ELABORATOR: ASOCIEREA POINT ZERO - IDEOGRAM STUDIO - ARHECO
ARHITECTURA ECONOMICĂ

Colectiv de întocmire a documentației

Elaborarea Planului Urbanistic pentru Zone Construite Protejate și a Regulamentului Local de Urbanism aferent - Zona Mina Petrila

Etapa I – Studii de fundamentare

Studiu peisagistic

Coordonator documentație de urbanism:

urb. dr. geogr. Radu-Matei COCHECI

dr. arh. urb. Toader POPESCU

dr. arh. Ilinca CONSTANTINESCU

Coordonator studiu de fundamentare:

dr. arh. Ioana TUDORA

dr. arh. urb. Toader POPESCU

Autori:

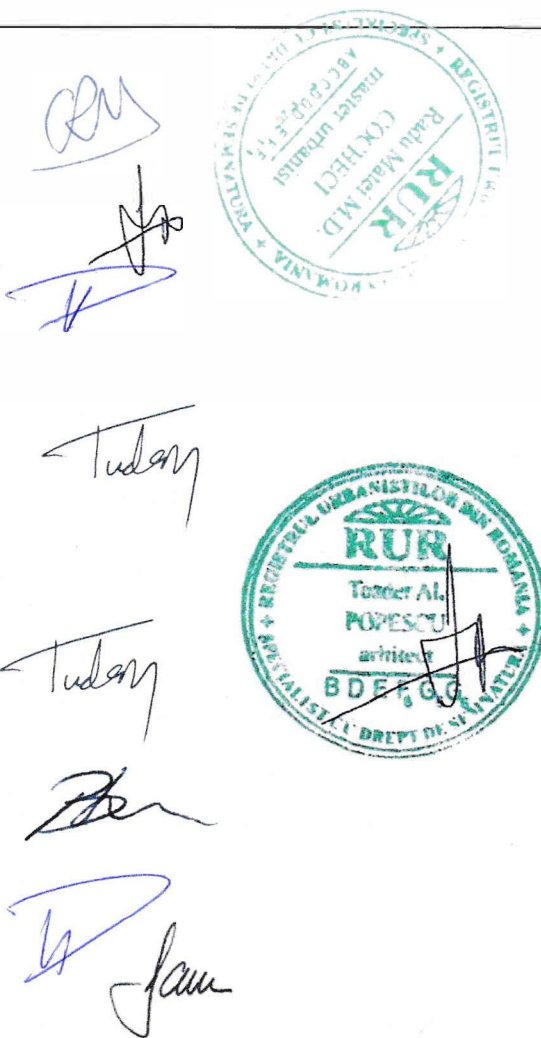
dr. arh. Ioana TUDORA

Colaboratori:

stud. peis. Mădălina BÎLBĂ

dr. arh. Ilinca CONSTANTINESCU

arh. Mihai DANCIU

Cuprins

Cuprins.....	2
Listă figuri.....	3
1. Delimitarea obiectivului studiat	5
1.1. Prezentare generală a demersului.....	8
1.2. Obiective ale studiului de fundamentare	9
1.3. Metodologie și surse de date utilizate.....	9
2. Analiza critică a situației existente	10
2.1. Structura peisajului general al Văii Jiului / Depresiunea Petroșani.....	10
Relieful	11
Așezări și vetre.....	13
Hidrografia.....	17
Flora și fauna	20
Structuri antropice	22
Peisajul teritorial al depresiunii Petroșani	24
2.2. Structura peisajului orașului Petrila.....	25
Cadrul natural.....	30
Cadrul urban	34
Mina	43
2.3. Structura peisajului pe teritoriul minei	49
Peisajul minei	49
Perspective asupra minei	63
3. Evidențierea disfuncționalităților și priorități de intervenție	66
4. Propuneri de eliminare sau diminuare a disfuncționalităților	68
5. Concluzii și recomandări	71
5.1. Scara teritorială	71
6.2. Scara urbană / metropolitană	71
6.2. Scara locală a minei	72
6. Studii de caz.....	75
6.1. Emscher Landscape Park, Duisburg Nord Landscape Park, Germania.....	75
Duisburg Nord Landscape Park.....	77
6.2. La Boucle Noir, GR412-Belgia	82
Bibliografie	85

Listă figuri

Fig. 1. Hărți mentale ale orașului Petrila realizate în 2007	6
Fig. 2 Sinteza privind percepția peisajului urban	7
Fig. 3. Orașul Petrila desenat de elevi	8
Fig. 4. Harta fizico-geografică a Văii Jiului, Atlasul R.S.R.....	10
Fig. 5. Limitele Depresiunii Petroșani.....	11
Fig. 6. Principalele trepte de relief ale Depresiunii Petroșani	12
Fig. 7. Litologia Depresiunii Petroșani.....	13
Fig. 8. Harta hipsometrică a depresiunii.....	14
Fig. 9. Poziția vetrelor așezărilor în raport cu treptele hipsometrice)	14
Fig. 10. Pantele terenurilor	15
Fig. 11. Forme de locuire temporare și sezoniere	15
Fig. 12. Drumurile de acces către Depresiunea Petroșani.....	16
Fig. 13. Bazinul Jiului Superior – Jiul de Vest și Jiul de Est	17
Fig. 14. Rețeaua hidrografică și delimitarea bazinelor hidrografice.....	18
Fig. 15. - Jiul de Est.....	18
Fig. 16. Lacurile Lung și Roșile	19
Fig. 17. Lacurile Valea de Pești, Câmpu lui Neag și Jieț.....	19
Fig. 18. Jnepenișuri din etajul subalpin și molidișuri pe versanți.....	21
Fig. 19. Aree naturale protejate în zona depresiunii Petroșani	22
Fig. 20. Rețeaua de localități și mărimea demografică a acestora	23
Fig. 21. Poziția haldelor de steril și a carierelor în raport cu intravilanul localităților	24
Fig. 22 Axele principale est-vest și nord-sud ale depresiunii Petroșani.....	24
Fig. 23. Harta conurbației actuale Petroșani-Petrila.....	25
Fig. 24. Structurarea Petrilei pe tipologii clare de locuire	26
Fig. 25. Siluete urbane.....	27
Fig. 26. Structurarea peisajului urban în jurul coloniilor și locuințelor colective.....	27
Fig. 27. Intensitatea utilizării spațiului Public și a fluxurilor	28
Fig. 28. Impactul vizual și structurarea peisajului: cadrul natural – mină – oraș	29
Fig. 29. Perspective dinspre oraș și mină.....	29
Fig. 30. Etajele de vegetație în zona orașului Petrila	31
Fig. 31. Perspective de pe halde spre Petrila și Petroșani în 2007	32
Fig. 32. Activități agro-pastorale pe halda de steril	33
Fig. 33. Lacul Știruț și balta Șerbănești.....	33
Fig. 34. Lacul Maleia înainte de închiderea minei și amenajările	33
Fig. 35. Planul concesiunilor din 1923 – colonia Regele Ferdinand I.....	35
Fig. 36. Coloniile din Petrila, Cimpa și Lonea	36
Fig. 37. Plan de sistematizare a orașului Petrila după 1948.....	37
Fig. 38. Ansamblu de locuințe colective în Petrile	37
Fig. 39. Proiect pentru locuințe muncitorești în Lonea.....	38
Fig. 40. Ansamblul de locuințe Petrila – Lonea, arh. Mariana Vereanu et al.	38
Fig. 41. Structura urbană a orașului înainte de implementarea planului de sistematizare	39
Fig. 42. Planul de sistematizare a orașului Petrila, 1975	40
Fig. 43. Imaginea orașului Petrila astăzi	40
Fig. 44. Socializare în jurul blocurilor în 2007 și 2024	41
Fig. 45. Lectura Peisajului vizual și simbolic	42
Fig. 46. Elemente ale peisajului minei, foste repere, astăzi dispărute	44

Fig. 47. Imagini din Mina Petrila	46
Fig. 48. Etape de construcție Mina Petrila – Dosar clasare Mina Petrila.....	48
Fig. 49. Planul de situație actual- legenda clădirilor – Dosar clasare Mina Petrila.....	48
Fig. 50. Clădiri și elemente tehnologice astăzi dispărute și scara peisajului minei în 2007....	50
Fig. 51. Evoluția stării terenului: 2011, 2014, 2024	51
Fig. 52. Perspective asupra elementelor verticale din cadrul spațiilor minei.....	52
Fig. 53. Accente verticale secundare, în afara perimetrului minei	53
Fig. 54. Schiță analitică grid spațial mină.....	53
Fig. 55. Spații și subspații în peisaj ce mențin structura și scara inițială a peisajului minei	55
Fig. 56. Spații de largi dimensiuni ce permit intervenții inovative și compoziții peisagere structurante.....	56
Fig. 57. Spații intermediare în cadrul minei	57
Fig. 58. Perspective de-a lungul căilor ferate și trasee narative	59
Fig. 59. Prezența apei în sit: scurgeri din halde și bazine de decantare	60
Fig. 60. Relația minei și orașului cu Jiul în 2007.....	61
Fig. 61. Relația orașului cu Jiul: parcări, garduri și grădini private improvizate	62
Fig. 62. Relația minei și a malului stâng cu Jiul: gardul și țeava galbenă fără trotuar	62
Fig. 63. Malurile Jiului: un univers în așteptare.....	62
Fig. 64. Perspective asupra siluetelor verticale ale minei de pe strada Mărășești, dinspre Petroșani	63
Fig. 65. Perspective spre turnuri de pe strada Mărășești și din Parcul de peste Jiu	64
Fig. 66. Perspective de pe cornișa dinspre Bosnia și de pe halde	64
Fig. 67. Perspective asupra puțului cu schip din țesutul urban	65
Fig. 68. Stabilitatea terenurilor în zona Petrila	66
Fig. 69. Fenomene de alunecări și prăbuși pe haldă	67
Fig. 70. Schițe compoziționale și relaționare pentru integrarea haldelor ca parc interurban..	69
Fig. 71. Schițe cu perspectivele interioare și exterioare către elementele emblematice ale minei ce trebuie protejate în cadrul regulamentelor de urbanism	69
Fig. 72. Schițe compoziționale și de axe de perspective la scara centrului sitului	70
Fig. 73. Perimetru de protecție al monumentelor – dosar de clasare.....	70
Fig. 74. Traseul actual de vizitare a minei și spațiile „intermediare”	73
Fig. 75. Scările actuale ale spațiilor minei	73
Fig. 76. Planul regiunii Emscher Park	70
Fig. 77. NBS și liniile strategice generale în cadrul Emscher Landschaftspark.....	70
Fig. 78. Planul de transformare a zonei industriale / imagini din parc.....	70
Fig. 79. Furnalul Thyssen-Meiderich	70
Fig. 80. Imagini din Landschaftspark Duisburg Nord	70
Fig. 81. Traseul La Boucle Noire.....	82
Fig. 82. Imagini de pe traseul La Boucle Noire	84

1. Delimitarea obiectivului studiat

Din punct de vedere al percepției peisajului urban se remarcă importanța minei în mentalul colectiv, atât înainte cât și după închiderea minei și abandonarea sa ca spațiu de lucru. O cercetare realizată de studenții programului de Peisagistică a USAMV București în 2007 (Radu Georgescu, Ana Maria Alexandra Simionescu, Adrian Vasile) evidențiază prezența minei ca element central al peisajului urban la toate categoriile profesionale și de vârstă, aceasta nefiind legată doar de viața profesională a minerilor. O largă serie de hărți mentale privind imaginea orașului au evidențiat, la momentul respectiv, mina ca element dominant în peisajul Petrilei. Cadrul natural înconjurător este un al doilea element dominant în cadrul percepției colective a peisajului, orașul fiind mai degrabă privit / reprezentat ca un fond monoton al vieții cotidiene, lipsit de o reală valoare peisageră. Dintre elementele construite ale minei puțin cu schip, prin silueta lui stranie și expresivitatea tehnologică, pare a desprinde ca elementul cu cea mai mare calitate vizuală, integralitatea teritoriului minei având însă o valoare simbolică și o încărcătură emoțională evidentă. Un alt element cu o evidentă forță simbolică este podul peste Jiu, reprezentat în majoritatea desenelor.

Un exercițiu similar, realizat de Mădălina Bîlbă¹ (tot în cadrul cercetărilor pentru proiectul de diplomă – Peisagistică – USAMV București) în 2024 evidențiază persistența minei ca element central / reprezentativ al peisajului urban al Petrilei, chiar dacă metoda de cercetare în teren a fost aplicată diferit, fiind vorba mai degrabă de desene care să reprezinte orașul decât de hărți mentale.

¹ Mădălina Bîlbă, 2024, *Anchetă sociologică. Analiză comparativă 2007-2024*, examen la Sociologie, specializarea Peisagistică, Facultatea de Horticultură, USAMV București, îndrumător conf. dr. arh. Ioana Tudora. Cercetarea face parte integrantă din studiile de fundamentare pentru proiectul de diplomă, în curs de realizare

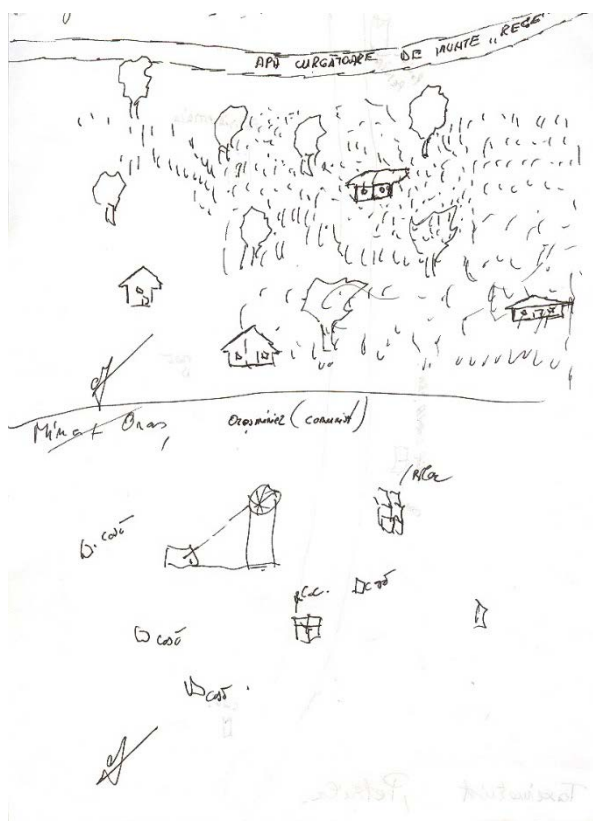
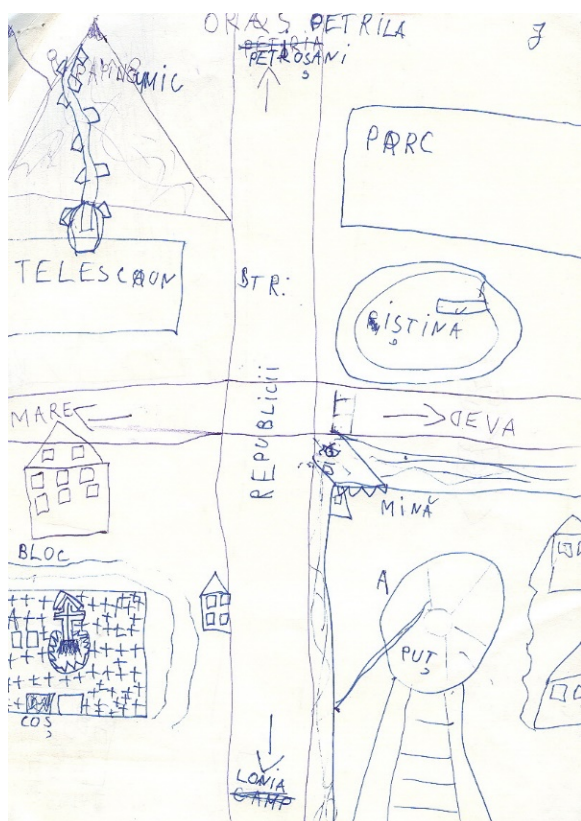

Fig. 1. Hărți mentale ale orașului Petrita realizate în 2007 (Georgescu et al., 2007)

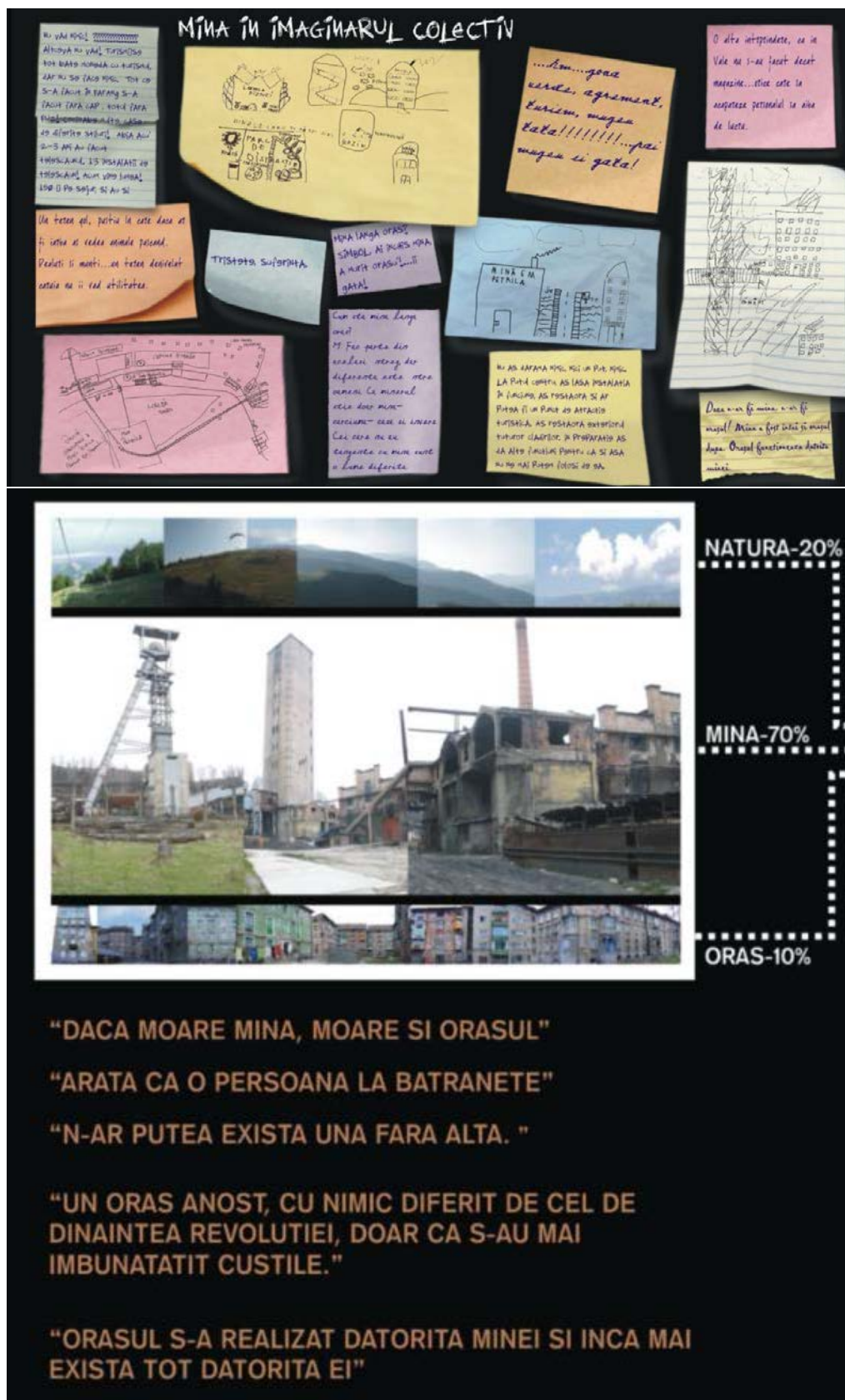

Fig. 2 Sinteza privind percepția peisajului urban (Georgescu et al., 2007)

Fig. 3. Orașul Petrila desenat de elevi (Mădălina Bîlbă – studii preliminare proiect diplomă – în lucru)

Plecând de la aceste observații preliminare realizate „la firul ierbii” în etape diferite ale orașului, între care relația acestuia cu mina s-a modificat radical, înțelegem că ansamblul minei, ca areal postindustrial, nu poate fi analizat decât în contextul mai larg al orașului și al Văii, peisajul, în esența lui, fiind definit de modul de percepție și nu de limite administrative clare.

Astfel, prezentul studiu va avea o dimensiune multiscalară, plecând de la o lectură a structurii teritoriale a Văii Jiului și „coborând” la scara orașului și a minei Petrila și de la o înțelegere a modului în care structurile naturale și teritoriul au determinat dezvoltarea peisajului antropoc în directă legătură cu acesta.

1.1. Prezentare generală a demersului

Analiza peisajului va urmări înțelegerea modului în care s-a structurat acesta de-a lungul timpului, atât din punct de vedere spațial cât și cultural. În urma analizării peisajelor se vor decela valorile peisagere specifice. Studiul se va baza preponderent pe date istorice și geografice, analize realizate în teren și schițe de observații la scări diferite.

Studiul va porni de la scara largă a Depresiunii Petroșani, pentru a înțelege în context mai larg structurile specifice ale Petrilei și modul de constituire al peisajului acesteia, coborând ulterior la scara minei și la impactul acesteia în peisajul local.

1.2. Obiective ale studiului de fundamentare

Studiul urmărește evidențierea valorilor de peisaj existente și a elementelor de peisaj definitorii atât pe situl studiat / teritoriul minei cât și în cadrul relațiilor dintre sit și teritoriu (relații spațiale, funcționale și vizuale) în vederea protejării și valorificării acestora în cadrul viitoarelor proiecte de dezvoltare și regenerare a zonei.

Totodată, o parte dintre valorile de peisaj ce vor reieși din prezentul studiu vor genera o serie de restricții privind modul viitor de construire.

1.3. Metodologie și surse de date utilizate

Pe baza cercetărilor preliminare studiul urmărește analizarea celor trei structuri majore de peisaj, așa cum reies ele din modul în care comunitatea locală își percepe spațiul de viață cotidiană. Astfel, studiul va urmări, la scara locală relația cu cadrul natural / munții, orașul / structura urbană și mina.

Cercetarea pleacă de la structurile majore geo-morfologice și biologice ale mediului natural peste care se dezvoltă structurile antropice. Peisajul, ca rezultat al interacțiunii dintre societate și mediul natural, reprezintă cadrul major al vieții cotidiene. În acest sens el este purtător de valori naturale și culturale ce trebuie înțelese și respectate. În mod evident mina Petrita reprezintă una dintre valorile antropice ale peisajului din Valea Jiului, fiind purtătoare a unei memorii colective de lungă durată. Ea se definește însă ca prezență în câmpul vizual în corelație cu alte elemente ale peisajului, precum muntele Parâng, a cărui siluetă domină întreg spațiul depresiunii (amintind și prin forma sa aproape stilizată de prezența muntelui Fuji în mentalul japonez).

Astfel cercetarea va avea o abordare multiscalară, plecând de la peisajul major al depresiunii Petroșani, dezvoltând o lectură succintă la scara orașului, pentru a se concentra ulterior asupra minei și a impactului său în cadrul peisajului.

Plecând de la definiția peisajului ca fiind „compoziția de spații antropice sau antropizate ce servesc ca fundal și infrastructură pentru viața colectivă cotidiană”, în cadrul cercetării de față se va pune accent pe problema peisajului ca structură memorială și simbolică, precum și ca structură spațial – vizuală, elementele de mediu și ecologie fiind deja tratate pe larg în cadrul altei serii de studii deja realizate.

Lucrarea de față se bazează pe observații în teren desfășurate de-a lungul timpului, începând cu perioada 2007-2008 și continuând în 2012-2015 și 2024. Această „revenire” constantă în sit permite o înțelegere a transformărilor și dinamicilor recente ale peisajului urban dar și a remanentelor și a formelor stabile.

Pe lângă cercetarea de teren au fost analizate documente cartografice online și provenind din arhive și documente fotografice ce sprijină înțelegerea modului în care este perceput și locuit acest teritoriu.

Bibliografia studiată cuprinde o altă serie de studii și monografii provenind din zone profesionale diferite: geografie, istorie, antropologie, peisagistică, urbanism și arhitectură, dar și o serie de documente strategice și de planificare.

2. Analiza critică a situației existente

2.1. Structura peisajului general al Văii Jiului / Depresiunea Petroșani

Depresiunea Petroșani (sau Bazinul carbonifer Petroșani) este situată în sud-vestul României, în Carpații Meridionali, între coordonatele 45° 17' - 45° 22' latitudine nordică și 20° 13' - 20° 33' latitudine sudică, fiind traversată de cele două cursuri ale Jiului (Jiul de Est și Jiul de Vest), care se unesc într-un singur curs în dreptul localității Iscroni, în apropierea municipiului Petroșani. Cu o lungime de aproximativ 60 km, Valea Jiului se suprapune Depresiunii Petroșani și ramelor montane care delimitează depresiunea. Lățimea Văii Jiului variază de la 9 km în zona localităților Petrila / Livezeni în est și scade până la 1,5 - 2 km spre sud-vest la Câmpu lui Neag, formând un ansamblu de formă aproximativ triunghiulară cu baza îndreptată spre est

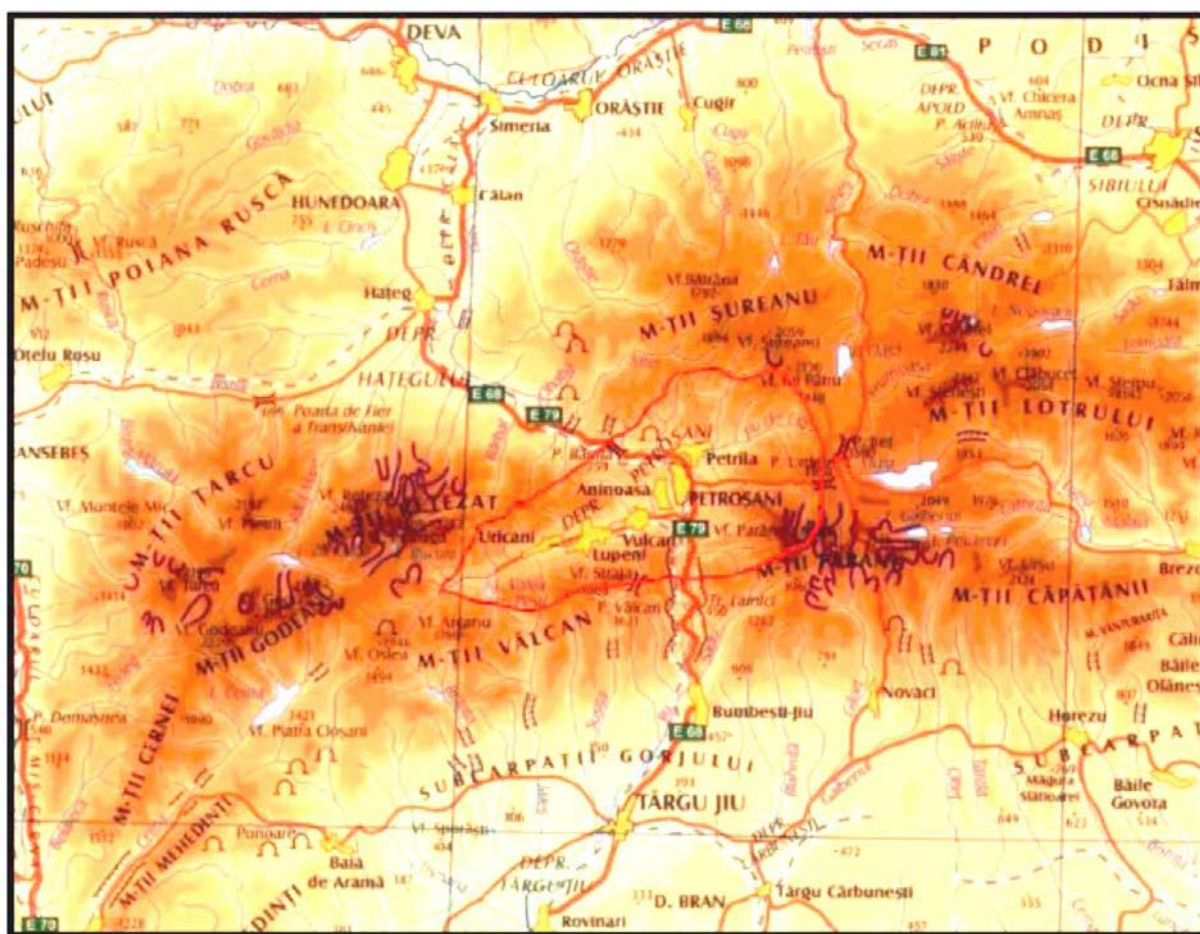

Fig. 4. Harta fizico-geografică a Văii Jiului, Atlasul R.S.R. (scara 1:1.500.000)

Sursa: <https://i1.wp.com/www.hartaturistului.com/wp-content/gallery/carpatii/carpatii-meridionali.jpg>

Relieful este caracteristic unităților de relief: predominant montane, al dealurilor înalte (piemonturi) și arealului depresionar și culoare de vale, mai restrânse ca suprafață în comparație cu relieful montan. Zona montană se suprapune arealului vestic al Carpaților Meridionali, cu următoarele grupări: munții Parâng (E-SE) și masivul Retezat (N-NV) cu înălțimi de depășesc adesea 2500 m; munții Vâlcan (în sud) și Șureanu (în nord – nord-est), care încadrează pe toate laturile depresiunea tectonică Petroșani. Ramele grupărilor montane se suprapun parțial Văii Jiului, munții Parâng dominând arealul depresionar prin altitudinea de 2519 m în vârful Mândra.

Preluând analizele altor autori (Alexandrescu, 1995 și Căndea et al., 2004), Andra Costache (2020) definește limita domeniului economic, impuse de umanizarea versanților și extinderile de moșii spre spațiul montan astfel: Piatra Iorgovanului (2014 m), Vf. Custurii (2457 m), Vf. Lazărului (2282 m), Pilugu mic (1463 m), Făgețel (1589 m), Tulișa (1791 m), Vf. Mic (1530 m), Vf. Muncelu (1359 m), Jigoru Mare (1498 m), Vf. Muntelui (1451 m), Ștevia (1763 m), Vf. Comărnicele (1893 m), Șureanu (2059 m), Vârful lui Pătru (2130 m), Vf. Sălănele (1709 m), Cotul Ursului (1892 m), Capra (1927 m), Coasta lui Rusu (2300 m), Mândra (2519 m), mt. Sapa (1547 m), pasul Vâlcan (1671 m), Vf. Straja (1868 m), Șigleul Mare (1682 m).

Dealurile piemontane aparținătoare Văii Jiului sunt înalte, cu altitudini ce depășesc frecvent 750 - 800 m. Interfluviile dintre culmi sunt fragmentate de văi ce determină versanți cu pante abrupte, iar în lungul râurilor importante sunt prezente lunci bine conturate, cu terase ce prezintă între 1 și 5 nivele, utilizate pentru culturi agricole și / sau silvice. O serie de vetre s-au dezvoltat pe această treaptă de relief (Jieț, Slătinoara, Dîlja Mare, Aninoasa, Dealul Babii). Se disting atât piemonturi de acumulare, cu o structură torențială, cât și piemonturi de eroziune, mai restrânse, dezvoltate prin eroziunea versanților, la baza culmilor montane, precum Dealul Bărbătenilor, dealul Mierlesei, Cioaca Înaltă sau Dealul Golu în vest.

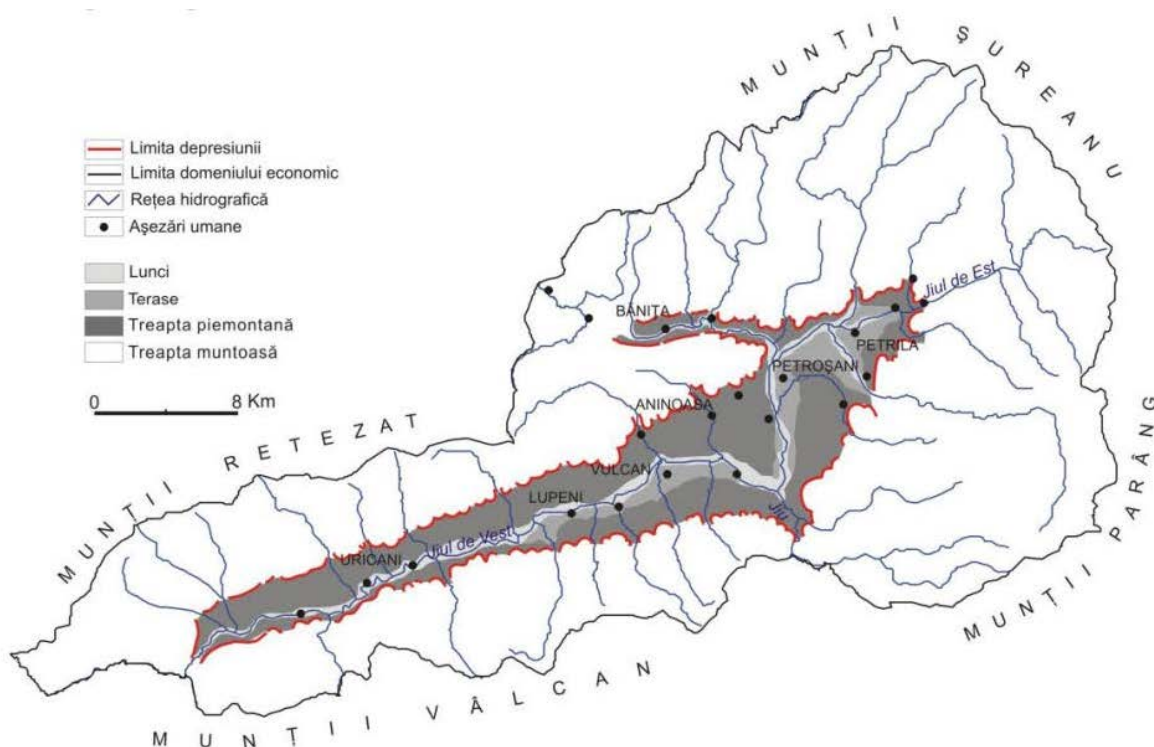
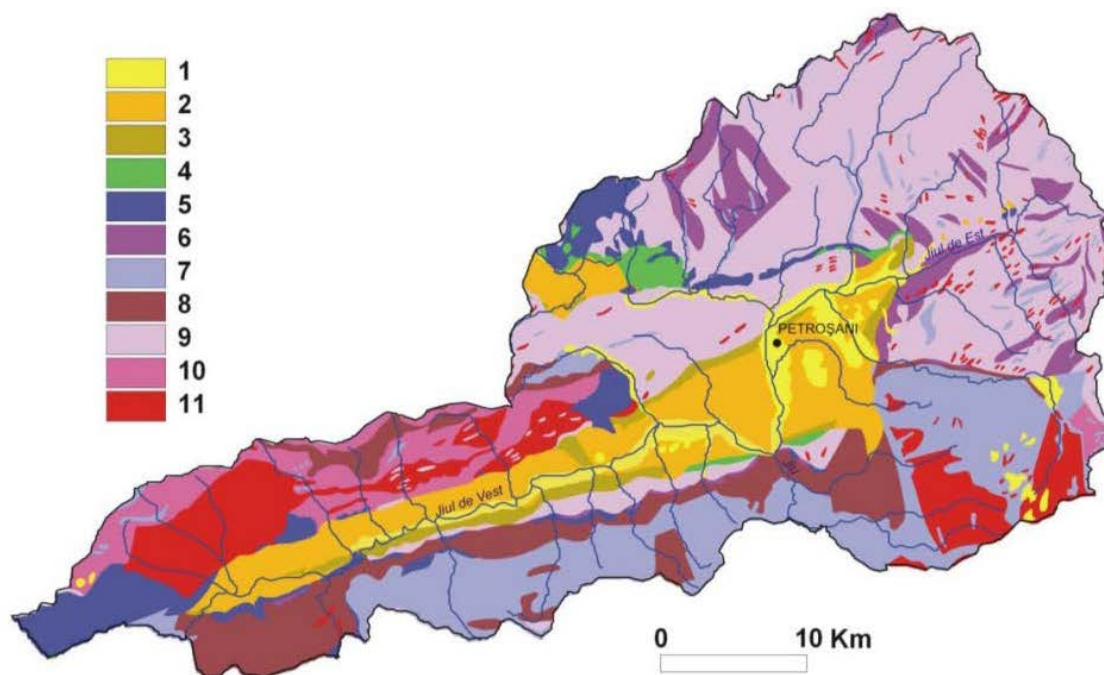

Fig. 6. Principalele trepte de relief ale Depresiunii Petroșani (Andra Costache, 2020, p. 32)

În interiorul acestor cadre montane și piemontane ce generează linii de forță majore în cadrul peisajului, generând direcționalități distincte, aproape paralele, în cadrul văilor se disting cinci nivele de terase. Acestea sunt etajate între 2-5 m și 105-115 m, fiind sculptate fie în depozite aluvionare fie în substratul piemontan. Datorită

rocilor sensibile pe care se grefează au un grad de conservare redus, eroziunea fluviatilă având rezultate diferite, urmare a diferențierilor tectonice și litologice. Astfel, în unele locuri, terasele celor două Jiuri apar tăiate în stâncă, fără cuvertură de pietrișuri, iar altele depozitele aluvionare au grosimi de 6-7 m.

1. Pietrișuri, nisipuri, depozite loessoide (Holocen, Pleistocen); 2. Conglomerate, nisipuri, gresii, marne, argile (Miocen); 3. Argile, marne, gresii, cărbuni (Oligocen); 4. Conglomerate, gresii, marne, marno-calcare, argile (Cretacic); 5. Calcare, șisturi argilo-marnoase, gresii, șisturi argiloase (Jurasic); 6. Migmatite (Mezozoic, Paleozoic); 7. Filite, șisturi sericito-cloritoase, amfibolite (Paleozoic); 8. Șisturi epimetamorfice din seria de Repede (Paleozoic); 9. Micașisturi, paragneise, amfibolite, cuarțite (Paleozoic); 10. Șisturi verzi (Paleozoic); 11. Granite, granodiorite, granite laminare, pegmatite (Precambrian) (Harta geologică a R.S.R., 1:200 000, prelucrat)

Fig. 7. Litologia Depresiunii Petroșani (Andra Costache, 2020, p. 31)

Așezări și vetre

Terasale, alături de lunci, constituie vatra propriu-zisă a depresiunii și au fost preferate pentru așezarea și extinderea localităților și a infrastructurilor industriale, precum și pentru dezvoltarea sistemelor de comunicație. Astfel, așezările permanente sunt situate la altitudini medii (joase în contextul văii) ce variază între 590 m la Iscroni până la peste 800 m la Câmpu lui Neag, gospodării izolate extinzându-se până la înălțimi de 800-850 m la Peștera, Râșcoala și Câmpu lui Neag. Așezările sunt dispuse majoritar pe văi (Petroșani, Petrila, Lupeni, Vulcan, Uricani, Iscroni, Câmpu lui Neag, Râșcoala, Tirici, Bănița, Peștera, Dealu Babii) sau pe interfluvii (Slătinoara pe Maleia-Jiul de Est, Dâlja mare și Dâlja Mică pe Aninoasa-Jiul de Est), unele având sectoare răsfirate și pe versanți (Jieț, Jiu-Paroșeni, Cimpa, Valea de Brazi). În general locuirea și activitățile economice majore ocupă terenurile cu pantă lină, grupate majoritar de-a lungul văilor. Dincolo de arealul văilor există locuire sezonieră, legată de activitățile agricole: stâne, sălașe, ocoale și grajduri.

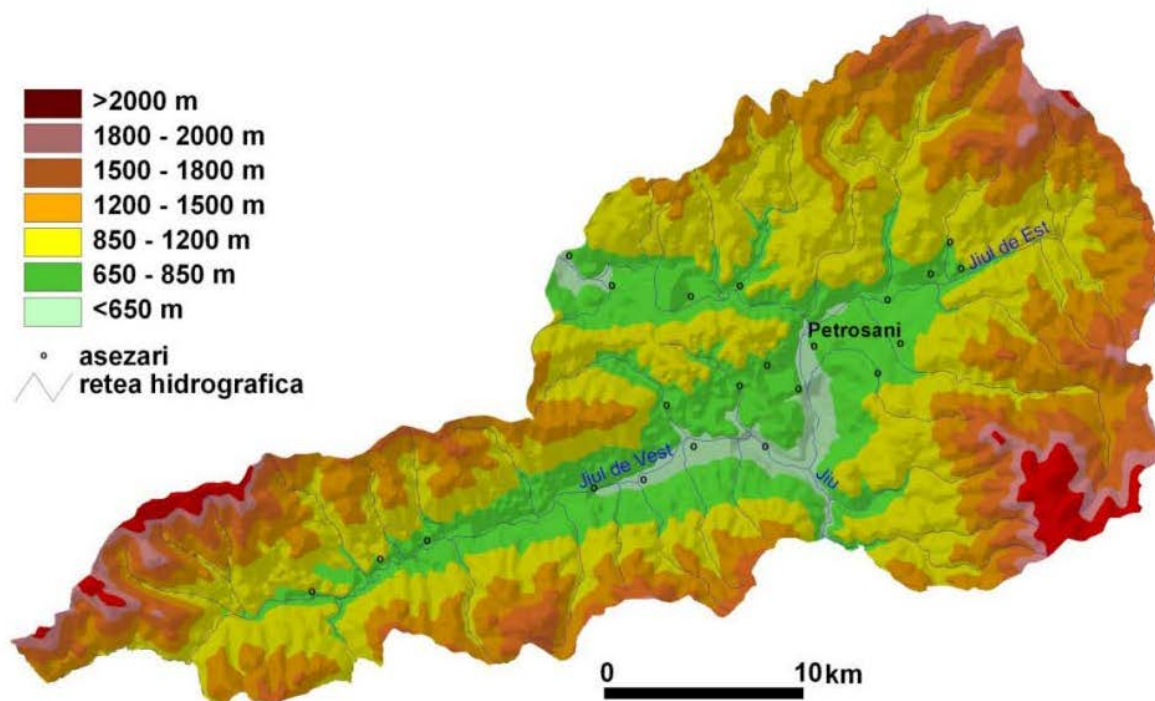

Fig. 8. Harta hipsometrică a depresiunii (Andra Costache, 2020, p. 33)

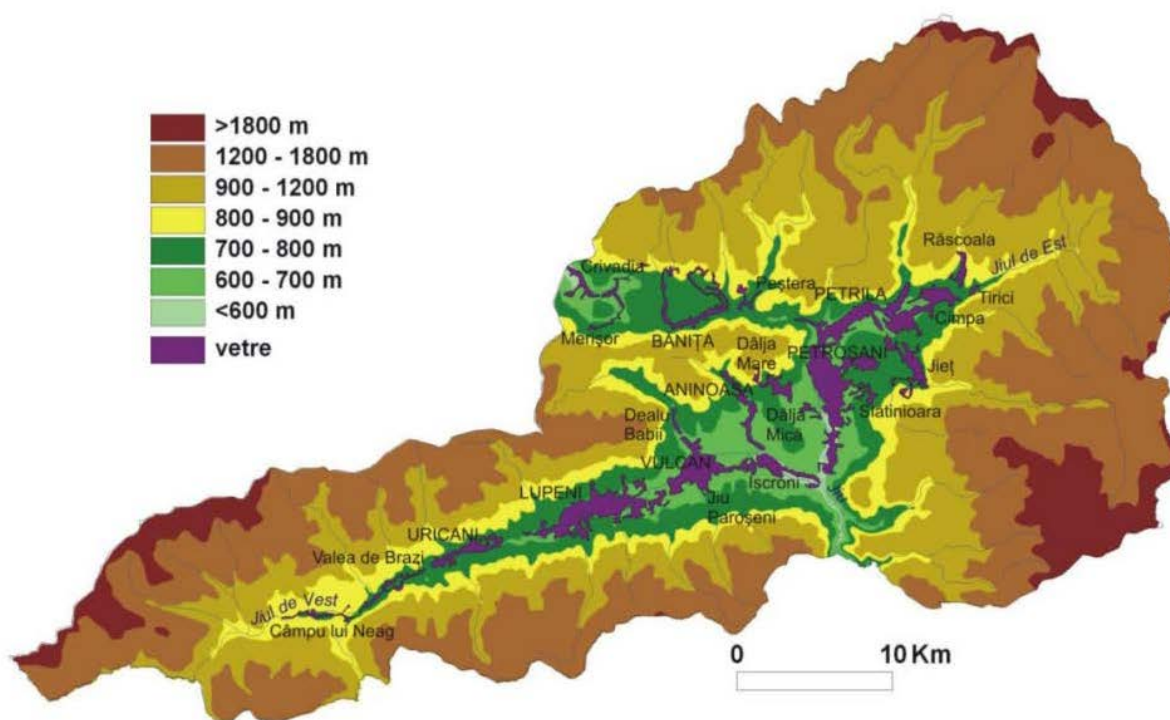

Fig. 9. Poziţia vetrelor aşezărilor în raport cu treptele hipsometrice (Andrea Costache, 2020, p. 58)

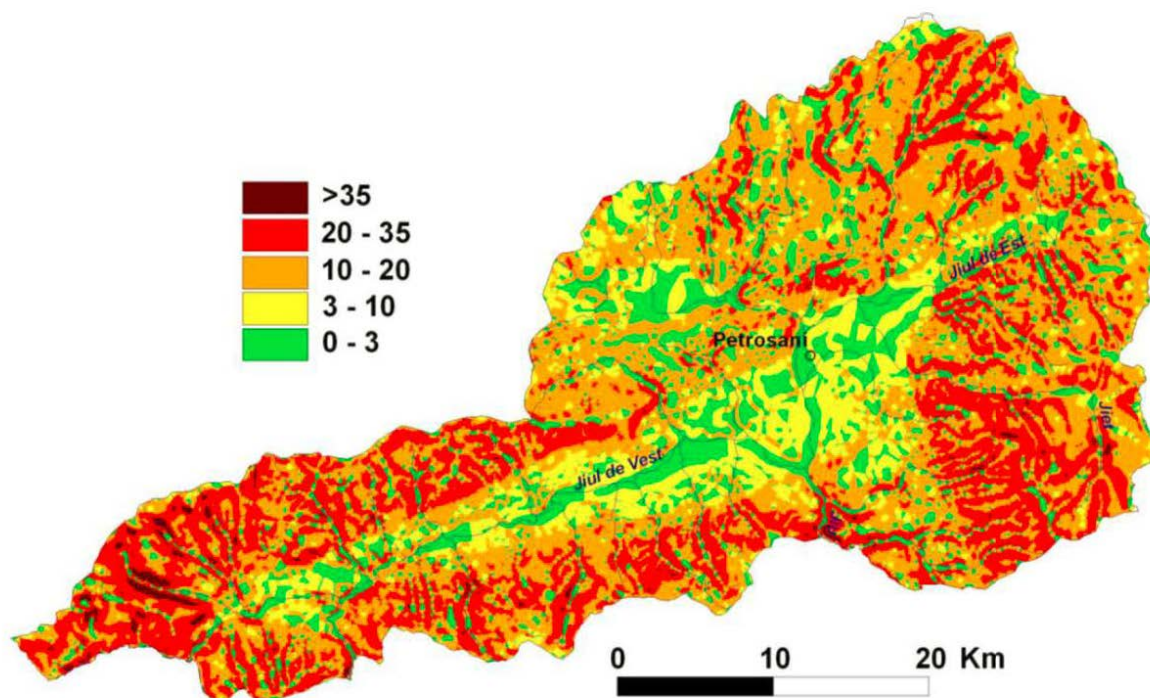

Fig. 10. Pantele terenurilor (Andra Costache , 2020, p. 128)

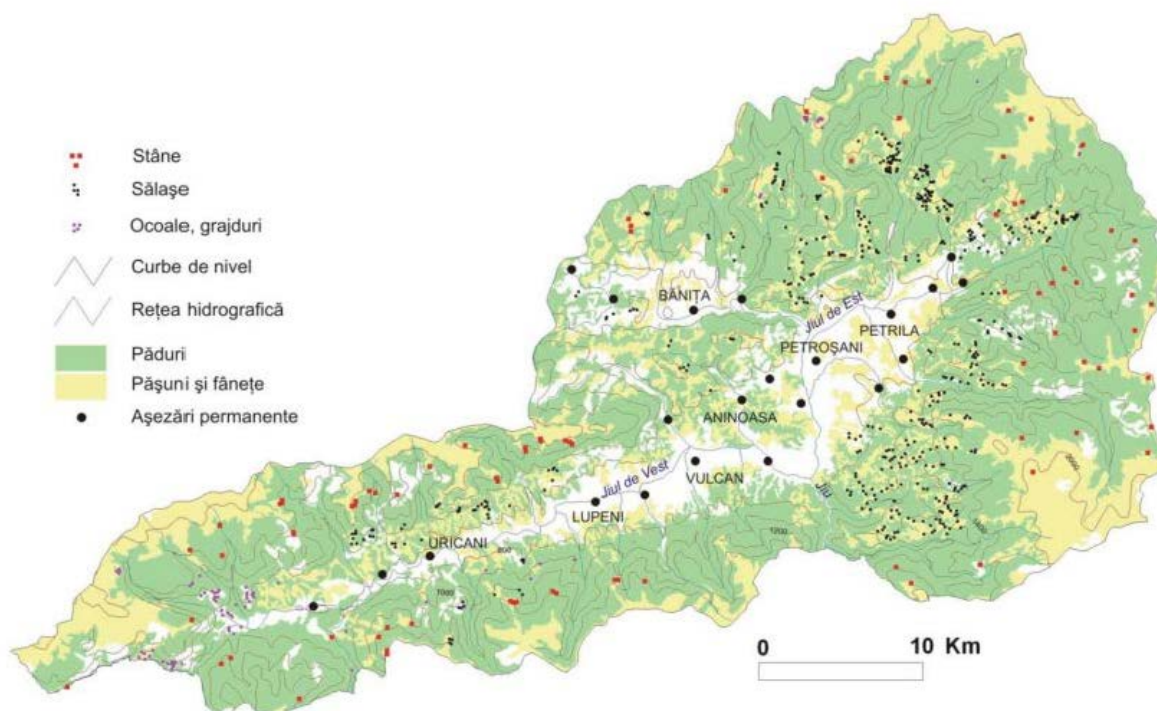

Fig. 11. Forme de locuire temporare și sezoniere (Andra Costache, 2020, p. 62)

În lungul culoarelor de vale mai importante s-au dezvoltat principalele artere de circulație, facilitând accesul din Depresiunea Petroșani în toată Valea Jiului și în exteriorul acesteia spre nordul și sudul țării. Datorită accesibilității reduse (prin defileul Jiului spre sud și pasul Bănița-Merișor spre nord), Valea Jiului este considerată o zonă izolată față de arealele înconjurătoare, datorită reliefului predominant muntos care trebuie străbătut pentru conectarea cu alte regiuni economice, în special cele aflate în est spre județul Vâlcea și spre vest, înspre județul Caraș-Severin.

Accesul spre Valea Jiului se face pe calea ferată de la sud (dinspre Târgu Jiu) spre nord (către Simeria) prin defileul Jiului – considerat unul dintre cele mai frumoase defileuri din România și având una dintre cele mai spectaculoase infrastructuri feroviare din țară. Din punct de vedere rutier accesul se face pe drumul național DN 66 / E 79 (Târgu Jiu – Hațeg), care traversează un peisaj de o inestimabilă frumusețe cu varianta 66A prin Lupeni - Orșova, o altă variantă mai puțin utilizată (fiind închisă uneori mai mult de jumătate din an), deși mult mai pitorească fiind cea prin DN 67 – Transalpina – 7A.

Astfel dificultatea accesului din punct de vedere al transporturilor poate deveni **o resursă din punct de vedere al turismului sustenabil și de explorare**, putând reprezenta un punct cheie într-o strategie de turism alternativ și sustenabil ce pune accent mai mult pe descoperire / explorare decât pe turism de masă și accesibilitate rapidă. Politica și viitoarea infrastructură de turism a zonei trebuie să plece de la valorile turismului alternativ, adaptând oferta la acest tip de turism și la practicații lui.

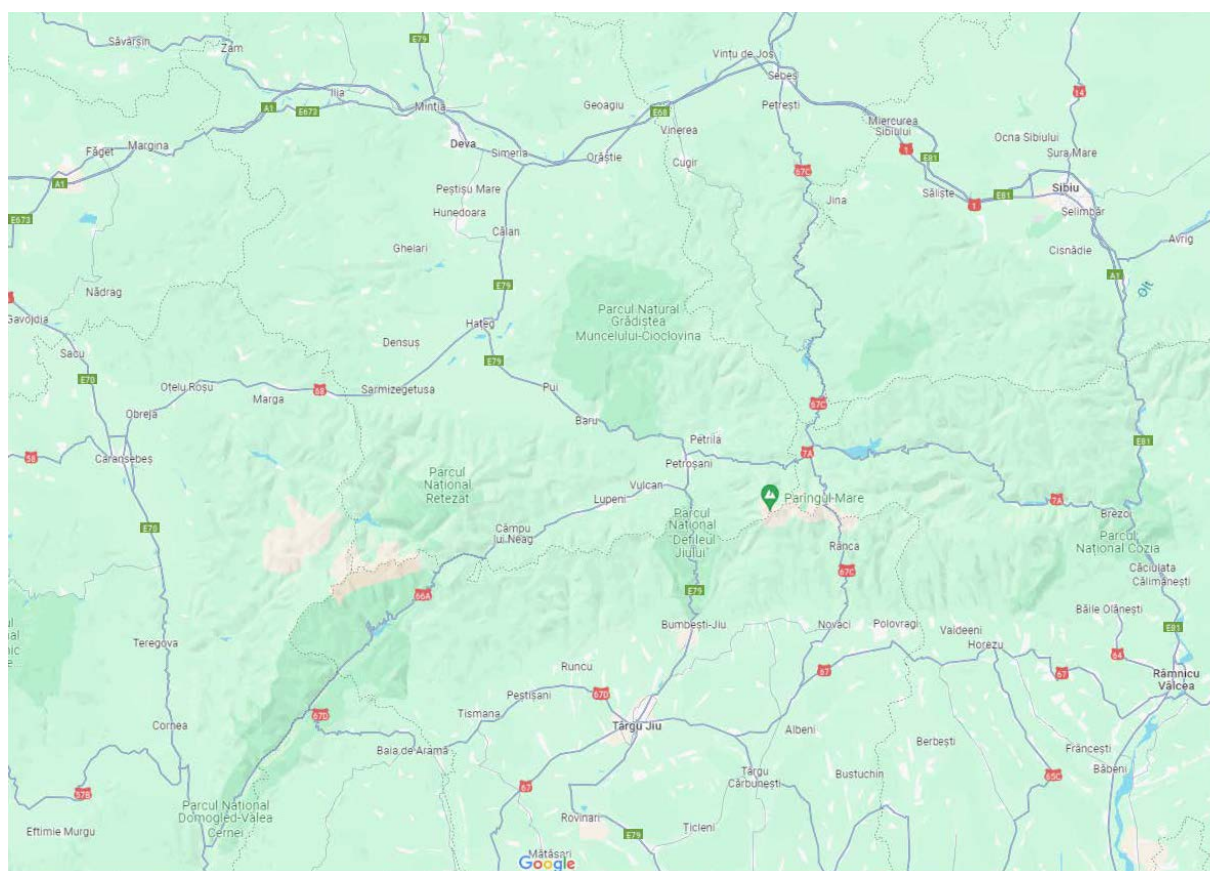

Fig. 12. Drumurile de acces către Depresiunea Petroșani – sursa: Google Maps

Hidrografia

Depresiunea Petroșani este drenată de Jiul de Vest și Jiul de Est ce formează, împreună, ca sistem, Jiul Superior și generează, la confluență, Jiul. Jiul superior reprezintă, din punct de vedere al managementului, o unitate autonomă aflată în subordinea Administrației Bazinale de Apă Jiu – Craiova, Sistem Hidrotehnic Independent Petroșani reprezentând autoritatea investită cu aplicarea strategiei naționale de gospodărire a apelor.

Jiul de Vest își are obârșia în pâraul Soarbele din Munții Retezat, cu traseu parțial subteran în zona montană. Odată cu intrarea în depresiune capătă numele de Jiu. În cadrul depresiunii Petroșani primește o serie de afluenți cu văi paralele între ele și perpendiculare pe cursul Jiului, aspect ce participă la lectura peisajului general al zonei ca unul dominat de direcția dominantă a coamelor montane și a văii. Văile afluenților sunt înguste și cu pante accentuate, generând cursuri rapide și favorizând formarea de torenți. Principalii afluenți de stânga ai Jiului de Vest sunt Valea Morii, Urseasca, Pilugu (dinspre Retezat), Sterminosu, Mierleasa (de sub culmea Tulișa), Crevedia și Aninoasa (de sub dealurile Babii – Paltina). Dinspre Munții Vîlcan se formează afluenții de dreapta ai Jiului de Vest: Rostovanu, Valea de Pești, Balomiru, Tusului, Braia, Sohodol, Baleia, Merișoara și Pârâul Ungurului). De-a lungul acestui traseu Jiul își domolește pantele și formează bazinele la Uricani, Bărbăteni, Lupeni, Jiu-Paroșeni, Vulcan și Iscroni.

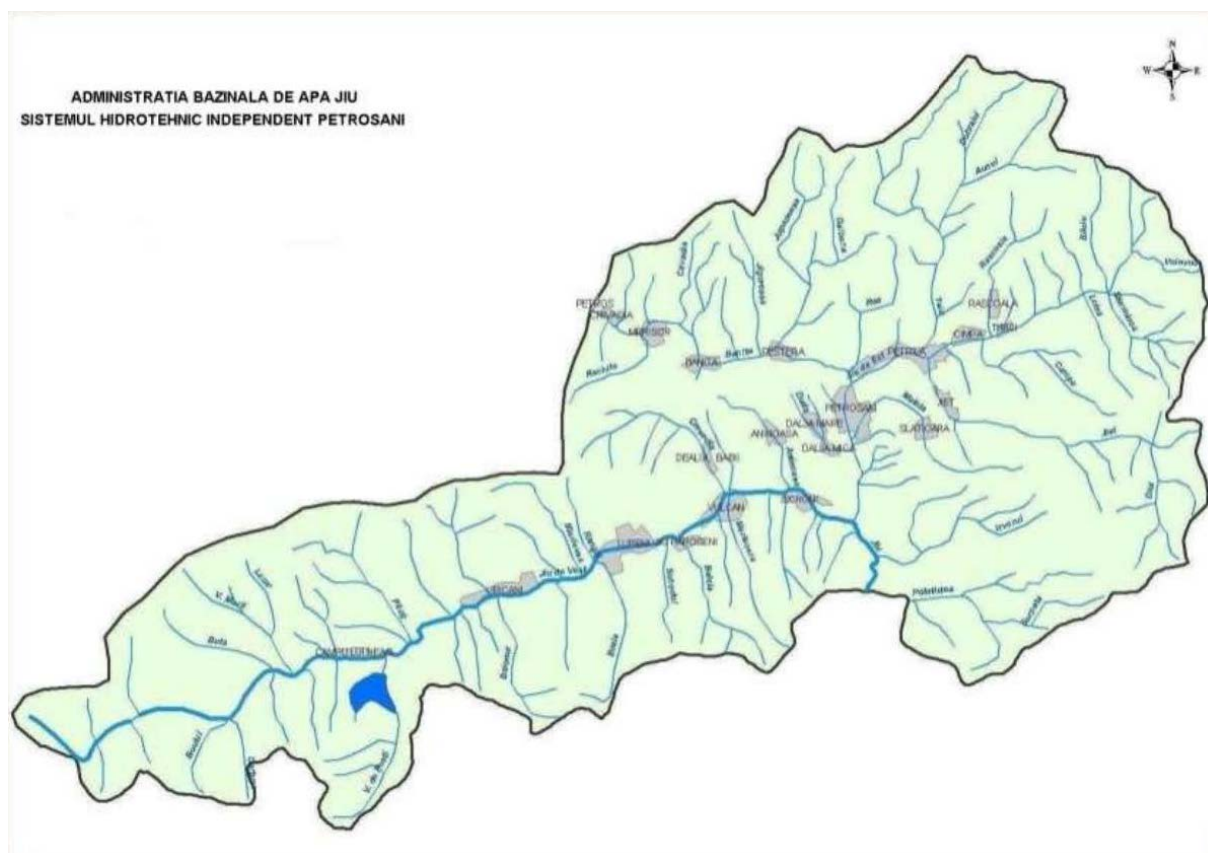

Fig. 13. Bazinul Jiului Superior – Jiul de Vest și Jiul de Est (Sistemul Hidrotehnic Independent Petroșani, Administrația Bazinală de Apă Jiu, <https://jiu.rowater.ro/wordpress/wp-content/uploads/2021/02/Prezentare-SHI-Petrosani.pdf>)

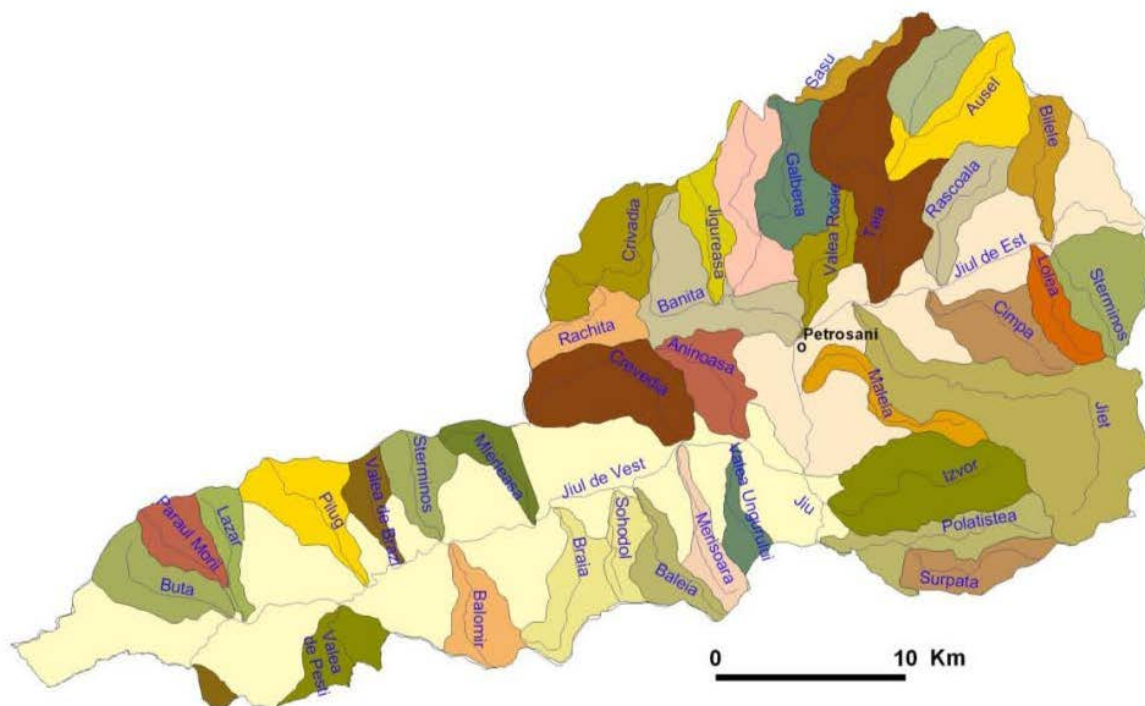

Fig. 14. Rețeaua hidrografică și delimitarea bazinelor hidrografice în cadrul Depresiunii Petroșani (Andra Costache, 2020, p. 38)

Jiul de Est se formează prin unirea mai multor pâraie cu obârșia în Munții Șureanu și Parâng: Voievodu, Bilele, Streminosu, Fetița, Cotu Ursului și Lolaia. Afluenții de stânga ai Jiului de Est, cu obârșia din Parâng sunt: Cimpă, Cimpșoara, Jiețul 9cel mai important afluent ce adună o serie de afluenți proveniți din circurile glaciale de pe versantul nordic al Parângului), Maleia și Sălătruc. După ce trece de Răskoala panta scade, formându-se bazine la Cimpă, Bironi, Petrila, nord de Petroșani. Pe partea dreaptă, Jiul de Est primește ca afluenți, dinspre Șureanu, Răskoala, Taia, Valea Roșie, Bănița, Dâlja, aceste ape având la rândul lor afluenți mai mici.

Fig. 15. - Jiul de Est (arhivă pesonală)

După unirea Jiului de Vest cu cel de Est la sud de Iscorni / Livezeni, Jiul mai primește ca afluenți dinspre Parâng Izvoru și Polatiștea.

Dacă exploatarea minieră din Valea Jiului a dus la degradarea pe termen lung a calității apelor, odată cu închiderea minei Petrita se constată o îmbunătățire a calității. Din punct de vedere chimic calitatea apelor de suprafață este foarte bună, Jiul de Vest având ape de calitate bună aval de Valea de Pești iar Jiul de Est având ape de calitate bună aval de confluența cu Cîmpa. Din punct de vedere ecologic (plancton, concentrația oxigenului dizolvat) toate cursurile corespund categoriei de calitate foarte bună (cf. Șerban și Mogoșanu, 2004, apud Andra Costache 2020).

Pe de altă parte valoarea ecologică a apelor a fost afectată grav de realizarea de îndiguiri (peste 40% din lungimea cursurilor celor două Jiuri) și regularizări: Petrita - 9 km și Petroșani - 3 m, pe Jiul de Est și Dănuțoni - 2 km, Lupeni - 3,1 km, Coroiești - 2 km, și Paroșeni 1,2 km pe Jiul de Vest. Suplimentar, realizarea de micro-hidrocentrale de-a lungul cursului Jiului a dus la distrugerea ultimei căi de migrație naturală a sturionilor din Marea Neagră, fapt ce riscă să conducă la dispariția acestora.

Pe lângă sistemul hidrografic al râurilor zona este punctată și de o serie de lacuri. Dintre acestea se remarcă cele de origine glaciară din Parâng (Mija, Roșiile, Zănoaga Stâniei, Sliveiul, Lacul Lung, Gâlcescu, Lacul Verde)

Fig. 16. Lacurile Lung și Roșiile - © Marian Stan, Lacul Zănoaga Stănei - © Alexandra Pușcașu (<https://muntii-nostri.ro/ro/povestiri/parangul-glaciara-spectacolul-lacurilor-de-la-obarsia-jietului>)

O serie de lacuri antropice punctează peisajul, acestea fiind construite fie pentru alimentarea cu apă a orașelor (Valea de Pești, Baleia), fie au fost generate de activitatea minieră, formându-se în perimetrul câmpurilor miniere (Câmpu lui Neag, Jieț) sau pe haldele de steril (Maleia pe halda Petrita).

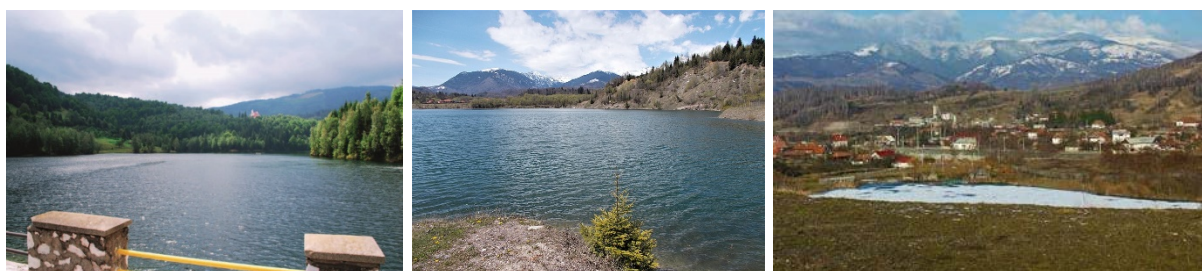

Fig. 17. Lacurile Valea de Pești, Câmpu lui Neag și Jieț

Flora și fauna

Din punct de vedere floristic Depresiunea Petroșani se încadrează în regiunea central-europeană, provincia est-carpatică, subprovincia Carpaților Meridionali, fiind prezente mai multe etaje de vegetație.

Vegetația montană este împărțită pe două etaje: alpin și subalpin. Vegetația alpină ocupă porțiunile cele mai înalte ale Munților, situându-se la limita superioară a pădurii. Ca urmare a condițiilor ecologice defavorabile, această vegetație este reprezentată prin pajiști de ierburi scunde, care alternează cu arbuști și tufișuri subalpine. Asociațiile cuprind *Carex curvula*, *Festuca supina*, *Juncus trifidus*, *Soldanella pussila*, *Brukenenthalia spiculifolia*, *Rhododendron kotschy*.

Vegetația subalpină cuprinde zonele de la 1600-1800m altitudine, fiind reprezentate prin pajiști de ierburi mărunte, rariști de limită, subarbuști și grupuri de jneapăn. Pajiștile alpine sunt cele mai caracteristice și sunt reprezentate prin asociații de *Festuca rubra*, *Festuca supina*, *Poa media* dar și specii rare precum *Potentilla haynaldiana*, *Symphyandra wanneri*, *Silene lechenfeldia*. Asociații secundare sunt reprezentate de *Festuca ovina*, *Nardus stricta* și *Agrostis rupestris*. Subarbuștii sunt reprezentați de *Pinus montana*, *Pinus mugo*, *Juniperus communis* și pe alocuri de *Rhododendron kotschy*. În afara de acești arbuști se mai găsesc frecvent și arineturile (anin de munte). Activitățile pastorale ocupă aproape total golurile subalpine de la limitele pădurii până spre culmi, făcând dificilă trasarea limitelor dintre etajul alpin și subalpin.

Vegetația de amestec, specifică subzonei pădurilor mixte de fag și rășinoase are ca specii reprezentative: *Fagus silvatica*, *Abies alba*, *Picea abies*, dar și specii de *Fraxinus*, *Quercus*, *Ulmus*, etc. Se întâlnesc de asemenea și pâlcuri de *Betula pendula*, *Crataegus monogyna*, prezența acestora putând avea caracter pionier sau invaziv.

Subzona pădurilor de rășinoase se caracterizează prin predominarea cu molidișuri (*Picea abies*), precum și prin existența în asociație cu alte specii cum ar fi: *Abies alba*, *Larix decidua*, *Pinus sylvestris*. Pe sol în aceeași subzona cresc mușchi verzi și diferite specii de ferigi: *Dryopteris*; mușchi: *Entodon screbenii*, *Politrichum commune*, *Hyloconium splendens*; licheni: *Usnea barbata*; ciuperci: *Boletus edulis* (hribii), *Lactarius deliciosus* (roscovul). Pătura erbacee și subarbutivă cuprinde puține specii precum *Vaccinium myrtillus*, *Oxalis acetosella*, *Luzula sylvatica*, *Calamagrostis arundinacea*.

Vegetația depresionară este reprezentată de subzona pădurilor de stejar are ca specii dominante stejarii termofili: *Quercus cerris*, *Quercus frainetto* și subzona pădurilor de gorun (*Quercus petraea*). Acesta se întâlnește în asociere cu alți arbori, cum ar fi: *Carpinus betulus*, *Ulmus carpinifolia*, *Fraxinus excelsior*, *Tilia cordata*, *Acer pseudoplatanus*, *Acer campestre*. Arbuștii întâlniți sunt: *Cornus sanguinea*, *Crataegus monogyna*, *Corilus avellana*, *Euonymus europaeus*. Păioase: *Festuca altissima*; specii dezvoltate pe humus: *Asperula odorata*, *Pulmonaria officinalis*, *Euphorbia amygdaloides*; ferigi: *Dryopteris filix-mas*, *Polypodium vulgare*, *Asplenium viridis*; ciuperci: *Amanita muscaria*. Printre pădurile de stejar întâlnim fânețe, pășuni, livezi cultivate.

Subzona pădurilor de fag (*Fagus sylvatica*) sau făgetele este în medie predominantă între 500-900 m altitudine. Se întâlnește în amestec cu : *Sorbus aucuparia*, *Prunus avinum*, *Carpinus betulus*; dintre arbuști: *Spirea ulmifolia*, *Lonicera xilostrum*, *Daphne*, *Corylus avelana*, *Rubus hirtus*; ferigi: *Dripteris filix-mas*, *Polipodium vulgare*.

Vegetația de luncă și râu are ca specii dominante: sălcii (*Salix capreaea*), arini (*Alnus glutinosa*), *Carex sp.*, *Salvia nutans*, *Linaria vulgaris*, *Achillea millefolium*, *Taraxacum officinale*, *Capsella bursa-pastoris*, *Equisetum arvense*, *Fragaria vesca*, *Impatiens noni-tangere*, *Hypericum perforatum*, *Colchicum autumnale*.

Fig. 18. Jnepenișuri din etajul subalpin și molidișuri pe versanți (arhiva personală)

Fauna a fost grav afectată de-a lungul timpului de intervențiile antropice în peisaj, în special de defrișările făcute pentru exploatarea lemnului sau pentru extinderea zonelor agricole și de pășunat. Dintre animalele etajului alpin și subalpin menționăm capra neagră (*Rupicapra rupicapra*), specie protejată, sau păsări precum ciocârlia urecheată (*Eremophila alpestris*), fâsa de munte (*Anthus spinoletta*), peitrarul (*Oenanthe oenanthe*), brumărița (*Prunella collaris*), acvila de munte (*Aquila chrysaetos*). Alte animale ce se găsesc în zonă, mai puțin legate de un etaj vegetal anumit și cu o migrațiune mai largă în teritoriu sunt: ursul (*Ursus arctos*), lupul (*Canis lupus*), jderul de copac (*Martes martes*), râsul (*Linx linx*), pisica sălbatică (*Felis silvestris*), vulpea (*Vulpes vulpes*), căprioara (*Capreolus capreolus*) și pârsul de alun (*Muscardinus avellanarius*). Reptilele sunt reprezentate de șarpele de alul (*Coronella austriaca*), șarpele lui Esculap (*Elaphe longissima*), șarpele de apă (*Natrix tessellata*), șarpele orb (*Anguis fragillis*), șopârla de zid (*Podarcis muralis*), șopârlă de câmp (*Lacerta agilis*), gușter (*Lacerta viridis*). Dintre păsări putem enumera două specii protejate, specifice pădurilor de molid: cocoșul de mute (*Tetrao urogallus*) și ierunca (*Tetrastes bonasia*). Pe cursurile apelor sunt întâlnite mai multe specii de pești: păstrăvul, lipanul, moioaga.

Din punct de vedere al valorilor naturale remarcăm prezența unor arii protejate. Depresiunea Petroșani se învecinează cu Parcul Natural Retezat și cu Parcul Natural Grădiștea Muncelului – Cioclovina și cuprinde pe arealul său Parcul Național Defileul Jiului. Alte rezervații naturale și monumente ale naturii sunt Peștera cu corali, peștera Zeicului, Piatra Crinului, Cheile Crivadiei, Dealul și Peștera Bolii, Cheile Jiețului, Cheile Taia.

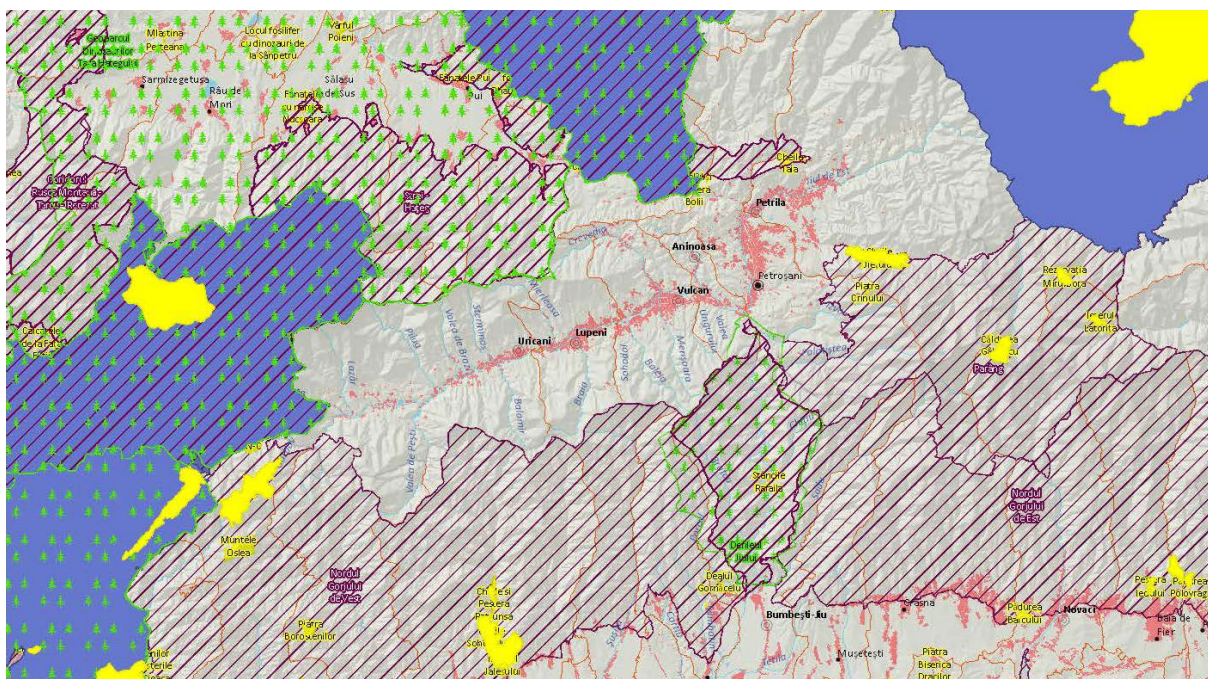

Fig. 19. Aii naturale protejate în zona depresiunii Petroșani - <https://atlas.anpm.ro/atlas#>

Structuri antropice

În cadrul acestui context general natural s-a remarcat deja modul de structurare a vechilor vetre preponderent în zonele joase de luncă. Mărturiile arheologice și o serie de documente scrise demonstrează prezența constantă a unei populații relativ reduse dar răspândite pe întregul areal, până după a doua jumătate a secolului al XIX-lea Valea Jiului rămânând slab populată, cu un specific economic agro-pastoral.

Actul de danie din anul 1493 prin care regele Ungariei Vladislav al II-lea Jagello (1490-1516) acorda lui Mihai Kendeffy locuri din Valea Jiului: Pterela, Malee, Rathond, Mwrysowar, Nyakmezew, ca apartenențe ale moșiei Râu de Mori din districtul Hațegului, reprezintă, după știința noastră, prima mențiune concretă despre așezări existente în această zonă. Deși indicate nu ca localități, ci ca locuri de pășune, arătură și fâneată, cel puțin trei dintre ele par să fi avut și sate sau grupuri de sate, dovadă că numele lor s-a păstrat până astăzi: Pterela = Petrila, Malee = Maleia, cătun al orașului Petroșani, Nyakmezew = Câmpu lui Neag. Celelalte două pot fi o așezare izolată, Rathond, și mai sigur o apă: Mwrysowar = Morișoara, în zona orașului Vulcan. (Baron, 1998, p.17)

Potrivit Conscriptiei făcută la anul 1750, în Valea Jiului existau cinci așezări - poate tot denumiri generice pentru ansamblul Văii Jiului - având 925 locuitori: Zsil Petrila = Jiu Petrila, cu 300 locuitori și o biserică; Szij Livedzen = Jiu Livezeni, cu 160 locuitori, o biserică, un preot, doi cantori, un crâsnic; Olah Zsij = Jiu Românesc, cu 250 locuitori, biserică, un preot, un cantor; Iszkron Szij = Jiu Iscroni, cu 110 locuitori și o biserică; Szurduk Zsij = Jiu Surduc, probabil viitorul Bărbătenii de Jos, ce reprezintă zona Iscroniului spre defileu, cu 105 locuitori și o biserică. Statistica făcută de administrația austriacă în anii 1760-1762 indica în Valea Jiului două localități:

Petrilla = Iscroni, Petrila, având 194 familii, cu doi preoți greco-catolici, dar nici o familie greco-catolică, și două biserici ortodoxe; Szilivezes Livadzeny = Livezeni, cu 119 familii și o biserică ortodoxă, dar fără preot. (Baron, 1998, p.19)

Până la începerea exploatarei industriale a cărbunului populația Văii Jiului nu a fost prea numeroasă, aceasta evoluând constant sub imperiul specificului zonei și în funcție de interese economice. Putem afirma că popularea Văii Jiului se produce, în afara sporului natural, și prin două procese de colonizare: primul de-a lungul secolelor XVI-XVIII, cel de al doilea începând cu a doua jumătate a secolului al XIX-lea și până în anii '90 ai secolului al XX-lea, fiecare aducând grupuri de populație cu o anumită specificitate, care vor crea specificul etno-demografic al zonei. În același timp, această colonizare va determina și modificări în ceea ce privește habitatul: așezări și locuințe dar un impact uriaș asupra structurii teritoriale îl are dezvoltarea infrastructurilor legate de activitatea minieră.

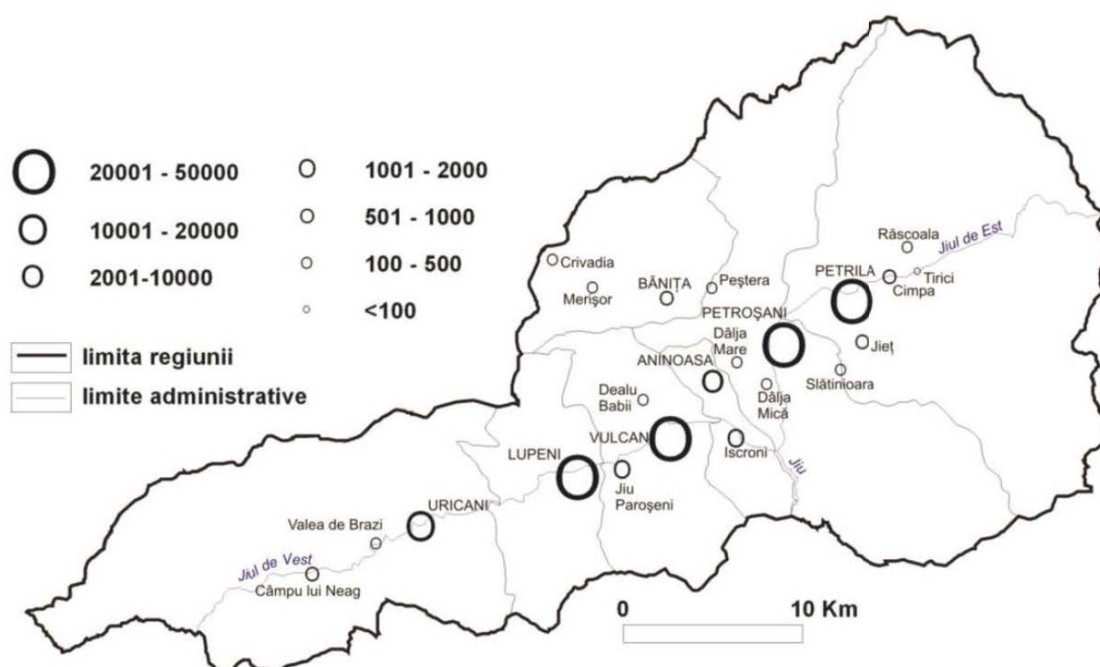

Fig. 20. Rețeaua de localități și mărimea demografică a acestora (Andra Costache, 2020, p. 24)

Nu vom insista aici asupra evoluției istorice a localităților dar ceea ce trebuie remarcat este modul în care industrializarea a generat o concentrare a locuirii și activităților economice de-a lungul văilor Jiurilor, ranforsând astfel structura cvasi-liniară a depresiunii și subliniind liniile de forță deja existente în teritoriu și generate de geologia acestuia. Această liniaritate reprezintă probabil cea mai importantă caracteristică a modului de structurare a peisajului depresiunii Petroșani atât la scara generală a teritoriului cât și la scara mai mică a localităților. Astfel, modul acestora de dezvoltare a preluat, la nivelul planimetriilor planificate, aceleași direcții generate de cadrul natural, generând un alt strat de linii de forță la nivelul peisajului local.

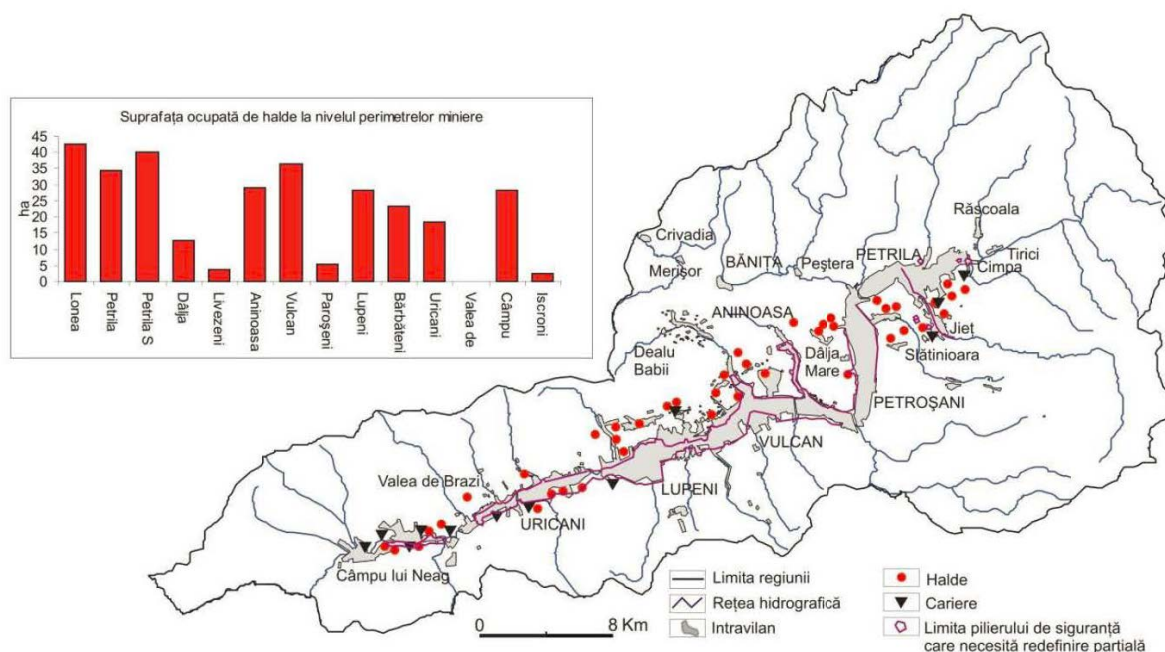

Fig. 21. Poziția haldelor de steril și a carierelor în raport cu intravilanul localităților (Anca Costache, 2020, p. 100)

Peisajul teritorial al depresiunii Petroșani

Întregul teritoriu este structurat de axul major al văii Jiului de Vest, aflat aproape în prelungire cu cursul superior al Jiului de Est, acestea fiind legate de cvasi-perpendicularitatea cursului Jiului de Est pe teritoriul orașului Petroșani. Astfel, localitățile majore, desăsurate în lung de vale și construite preponderent pe grid (fie vechile colonii, fie cvartalele construite în perioada comunistă) generează o structură de tip fractal la nivelul peisajului. Acesta va detaliat la scara locală a orașului Petrila.

Fig. 22 Axele principale est-vest și nord-sud ale depresiunii Petroșani (Dincă, 2024, p. 60)

2.2. Structura peisajului orașului Petrila

Fig. 23. Harta conurbației actuale Petroșani-Petrila, Transylvania (1853–1858; 1869–1870) - Second military survey of the Habsburg Empire (<https://maps.arcanum.com/>)

Localitățile Văii Jiului, ca forme de așezare umană, sunt pomenite pentru prima dată în anul 1493, în actul de danie al regelui maghiar Vladislav al II-lea Jagiello, sub numele: „Peterella (Petrila), Malee (Maleia de lângă Petroșani), Ratond (Rotunda, sau după unii autori Lonea)... Conform lucrării lui Shreter și Velica, citați de Alexandra Otilia Felea (2018), în anul 1720: „*Documentele cartografice ale austriacului Fridrich Schwantz arată că întreaga depresiune a Petroșanilor era intens populată cu gospodării risipite pretutindeni de-a lungul ulucului intracarpatic părănd a forma un singur mare sat de la un capăt la altul. Era o risipire generală de sălașe și grupuri de case și numai câteva adunări de gospodării, ici și colo, în apropierea Văii Jiului, formau nucleele unor sate care, ulterior, au devenit localitățile de astăzi.*” Petrila figurează, în 1733, an când se constată sporirea numărului de locuitori prin așezarea unor familii venite de peste munți, sub denumirea de *In Sij In Petrila, Dzij Petrila*. După unii autori toponimul "Petrila" derivă din adjectivul latin *petrinus* ce se traduce prin „de piatră”, în jur fiind multe toponime similare (Piatra Roșie, Pietrele, Petros). La Jieț, localitate aparținătoare a Petrilei s-au găsit urme ale exploatării aurului aluvionar, de către daci și romani la locul numit Hududeu, unde au fost descoperiți și dinari romani. Dar ceea ce este remarcabil și ilustrat de dicționarul limbii romane, editat de Academia Romana, *petrila* (substantiv comun), înseamnă „drum pietros neasfaltat”.

Această comunitate pastorală s-a dezvoltat de-a lungul mai multor generații, fiind singura populație așezată în Valea Jiului, până la descoperirea zăcămintelor de cărbune în anul 1780, începerea exploatării lor în anul 1840 și, la scară largă în anul 1848. Conform Georgescu et al. (2007), prezența momârlanilor în acest spațiu, înainte de începuturile industriei miniere, este menționată de către un număr mic de subiecți, cu precădere de către „băștinași” înșiși. Ei se considera și sunt considerați în mod simbolic „adevărații autohtoni”, „descendenți ai lui Decebal și Traian”, care au ocupat aceste locuri „cu mult înainte de minerit”. Dar, dacă pentru momârlani dorința unei distincții identitare se exprima prin recursul la origini mitice, evenimentul fondator al identității Văii rămâne, pentru majoritatea celor intervievați, deschiderea minelor: „Primii au fost momârlanii aici, creșteau animale, ca și acum... dar oamenii au început să vină după cărbune, să lucre la mină. Așa s-a născut Valea Jiului” (M.P., 67 de ani, Lonea). Preotul Octavian Pătrașcu amintea că odată cu începerea exploatării miniere, în zonă au fost colonizați meșteri și muncitori din diferite zone ale Imperiului Austro-Ungar. Astfel, acest moment a marcat întâlnirea populației autohtone cu populația colonizată: „Pe urmă, după descoperirea cărbunelui și începerea exploatării lui, sigur că au venit oameni din toate țările: italieni, pentru că erau meșteri în lucrările cu lemn, austrieci, polonezi, poliaci cum le zicea, maghiari, nemți, și atunci sigur că s-a format aicea o populație amestecată așa cu fel de fel de oameni de pe diferite meleaguri ale țării cât și țări învecinate și, în dorința de a exploata terenul, cărbunele, au cotropit, au luat cu forța de la țărani terenurile lor și atunci ei au fost alungați din localitate, pe dealuri, pe munți și de aceea e o antipatie, o neînțelegere între cei veniți și ceilalți.” (Felea, 2018)

Așezarea coloniilor s-a făcut exclusiv în zonele joase de luncă, de-a lungul cursurilor de apă sau la interfluvii. Astfel, fenomenul de colonizare s-a manifestat, din punct de vedere spațial mai degrabă ca o densificare a structurilor de vale existente.

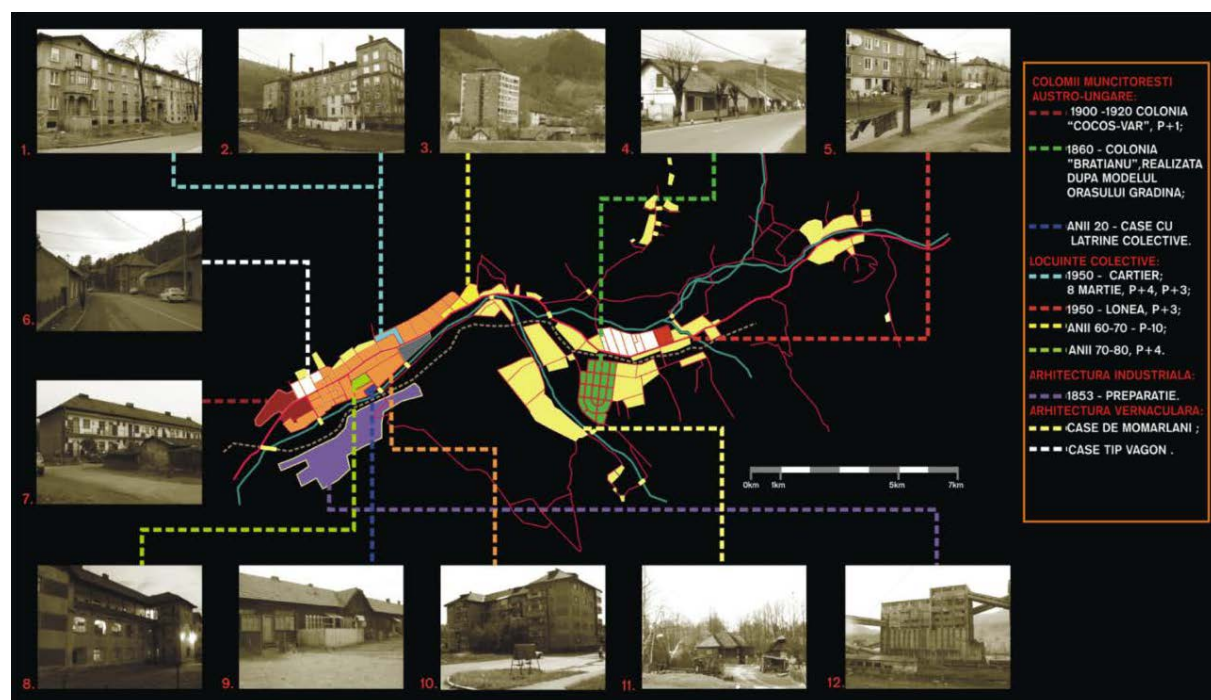

Fig. 24. Structurarea Petrelei pe tipologii clare de locuire între vernacularitatea zonelor rurale și planificarea coloniilor cu caracter urban (Georgescu et al. 2007)

Petrila este caracterizată de menținerea până în prezent unei distincții spațiale, structurale dar și sociale între vechea locuire rurală, a momârlanilor și noua locuire urbană a coloniștilor / „barabe³”. Structurarea spațială a locuirii este clar împărțită în arii urbane, dominate de prezența coloniilor și cartierelor de blocuri, concentrate în vale și arii rurale, dominate de prezența arhitecturii vernaculare și desfășurate de-a lungul văilor mai mici și a drumurilor și răsfirate uneori spre versanți. Zona urbană se citește cu discontinuități spațiale, fiind dominată de coloniile și de ansamblurile de locuințe colective ce definesc / determină areale de densitate și intensitate în utilizare. În cazul Petrilei un accent specific în peisaj îl generează coșurile de fum ale centralelor termice, ce generează o siluetă crenelată, formând o adevărată fortificație către versanții submontani din nordul orașului.

Fig. 25. Siluete urbane: locuirea răsfirată, pe versanți, din zonele cu caracter rural și zona urbană cu siluetele coșurilor de la centralele termice (Georgescu et al. 2007)

Fig. 26. Structurarea peisajului urban în jurul coloniilor și locuințelor colective (Georgescu et al. 2007)

³ O posibilă proveniență, menționată de locuitori, a cuvântului „barabă”, ce îi denuște pe cei veniți în Vale pentru a munci la mină, ar fi din germanul „bar-arbeiter”, muncitor plătit cu bani gheață. „Bargeld” înseamnă bani numerar în germană.

Urmărind modul de structurare spațial și fluxurile cotidiene, devine imediat evident că este extrem de dificil de studiat peisajul la nivelul strict al orașului Petrila, anumite elemente căpătând sens și consistență doar la nivelul conurbației Petroșani – Petrila, cu localitățile aparținătoare. Astfel, analiza peisajului pendulează inerent între scara orașului și cea a conurbației. În cadrul acestui spațiu halda de steril se decupează ca o nouă formă de centralitate potențială, ea fiind astăzi o zonă de explorare / evadare cu o viață socială în continuă intensificare, centrul acestei zone fiind reprezentat de lacul Maleia, deja constituit ca pol atractor pentru locuitori.

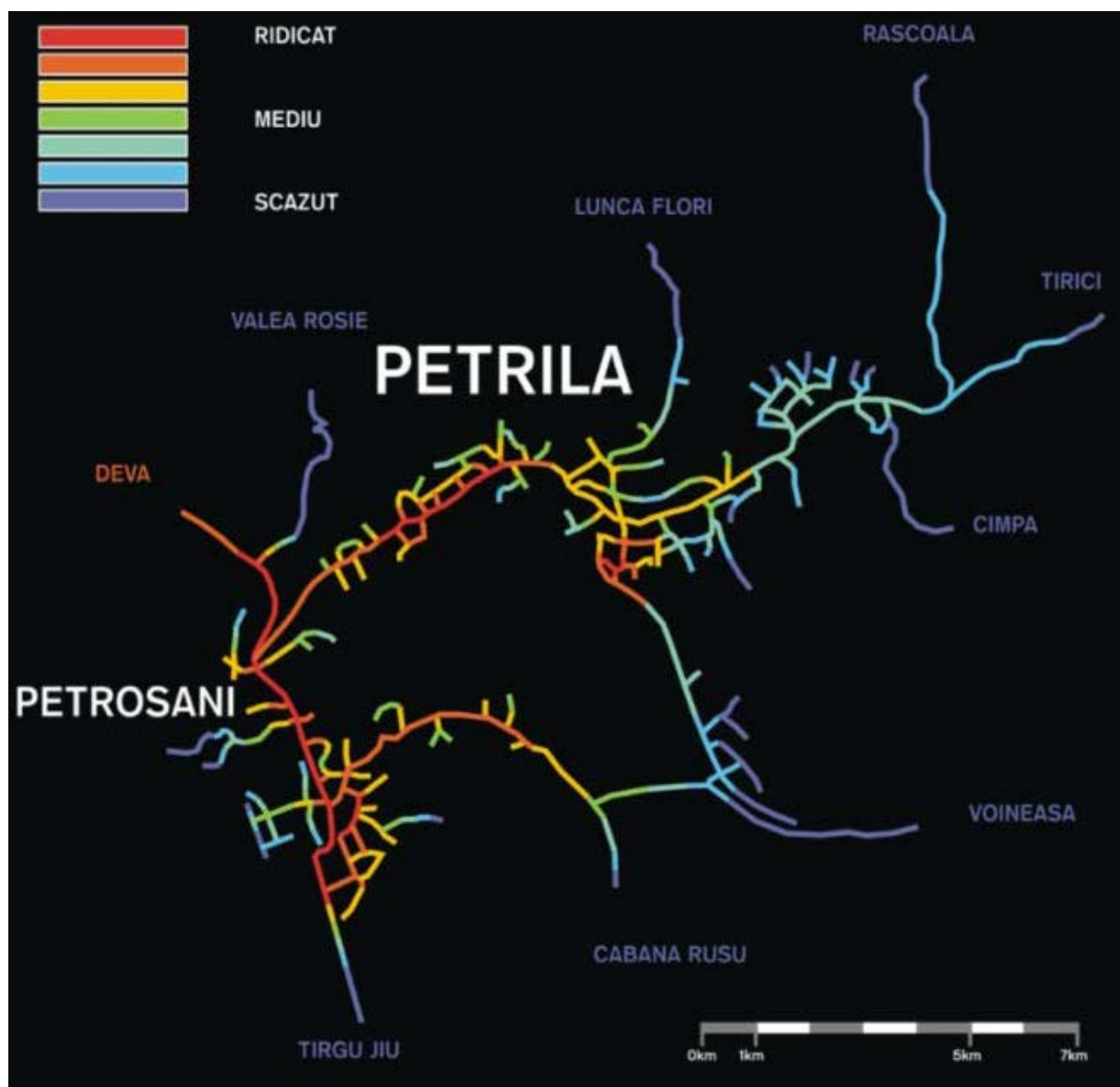

Fig. 27. Intensitatea utilizării spațiului Public și a fluxurilor (Georgescu et al., 2007)

În cadrul acestui teritoriu, peisajul este dominat de trei elemente majore: prezența munților Șureanu și Parâng în particular (cu vârfuri și creste ce închid și orientează toate perspectivele din cadrul urban) și a **cadrului natural** în general; **prezența minei**, cu accentele verticale ale puțurilor cu schip, coșul compresoarelor, a puțului centru și preparația interbelică, și **cadrul urban** / zona locuirii cu diferitele sale caracteristici de la o tipologie la alta, cu dominantă liniară, paralelă cu cea a versanților montani, a ansamblurilor de blocuri ce lonjează pe strada Republicii.

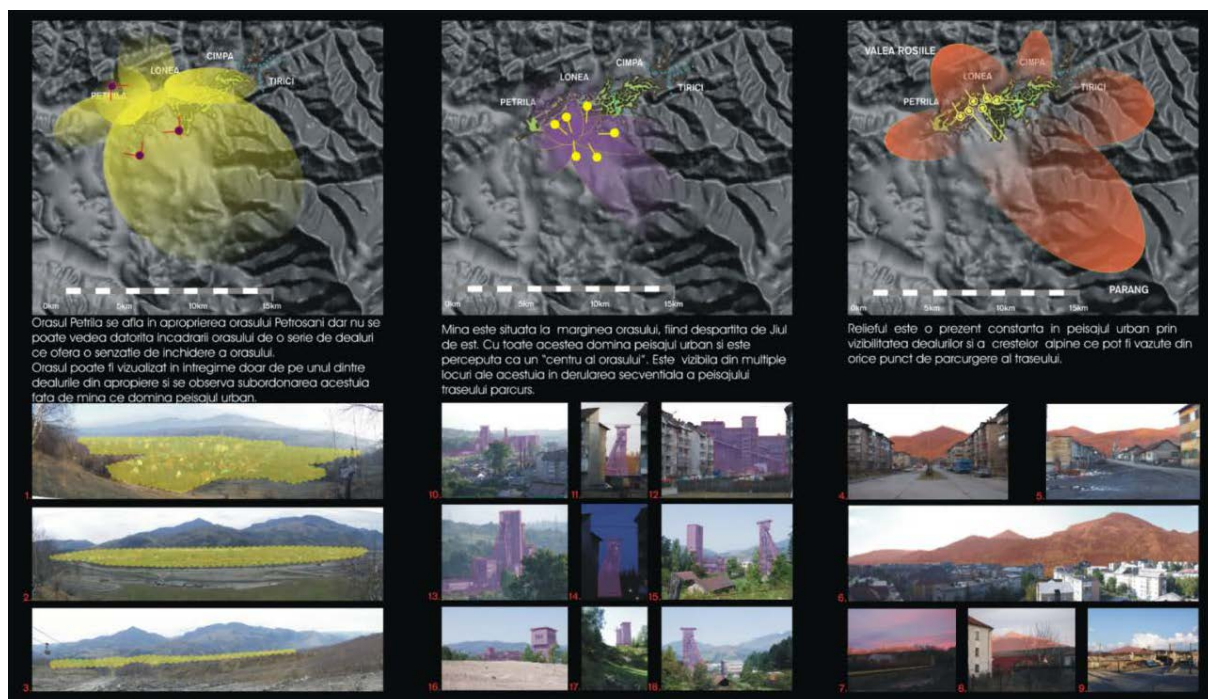

Fig. 28. Impactul vizual și structurarea peisajului: cadrul natural – mină – oraș (Georgescu et al. 2007)

Fig. 29. Perspective dinspre oraș și mină către Parâng, Plaiul lui Godeanu, Piatra Leșului, Valea Florii

Cadrul natural

Din studiul sociologic realizat în 2007 s-a constatat că împrejurimile (periferiile) oraşului sunt utilizate în mod frecvent de către locuitori, ele constituind cu adevărat locul de recreere şi odihnă. Majoritatea locuitorilor preferă ca sfârşitul de săptămână să şi-l petreacă în natură. Peisajul este caracterizat ca fiind „*destul de generos, oferă tot, începând de la dealuri, deluleţe, vârfuri, părţi inaccesibile, locuri inaccesibile.*” Toate categoriile de vârstă intervievate amintesc de împrejurimile Petrilei, toţi având un minim de cunoştinţe geografice: „*La iarbă verde mergem în Cheile Tăii, Cheile Roşiei, Cheile Jieţului...*”, „*Zonele montane pe care le frecventez sunt în special: Parîngul Mare- mai departe, Cheile - mai apropiate.[..] Peşteri...peştera Bolii.*” În partea de vest sunt menţionate Cabana Lunca Florii, Complexul Groapa Seacă, Cabana Mija care se află în Parâng la confluenţa dintre Jiul de est şi afluentul său râul Mija, Cabana Dîrja, Voievodu, Hotel Alpin Rusu, Cabana Parâng. În partea de est: Masivul Vulcani, „*de la Lupeni în sus, în masivul Straja găseşti cabane, telescaun, înspre oraşul Vulcan avem Cabana Pasul Vîlcan.*” S-a constatat că există o puternică fractură vizuală între oraş şi periferie datorită prezenţei minei, care domină peisajul urban şi subordonează celelalte elemente (relief, vegetaţie, râuri, etc.). Gardurile reprezintă un adevărat obstacol în parcurgerea traseelor turistice. Din această cauza turiştii sunt nevoiţi să găsească rute ocolitoare. Transportul ineficient este principala cauză prin care atât localnicii cât şi turiştii pornesc către traseele montane din oraşul Petroşani. „*Exista probleme de transport. Stai la mila Domnului! Cu taxiul şi la du-mă nene! Şi ăia care să mai ciupească câte ceva. Straja la juma de oră de oraş şi nu ai transport, dar nu-i la nici una transport organizat sau bine stabilit.*” Fostul traseu al mocăniţei care pornea de la Gara din Petroşani şi ajungea până în Jieţ şi Taia este precizat de mulţi localnici în interviurile făcute: „*Mocăniţa cu aburi a apărut în 57 în Petrila. I se spunea Trenuţul, circula de circa patru ori pe zi. Traseul includea toate văile începând de la Voievodu, Taia până la mina Jieţ. De la Taia până la Jieţ Trenuţul ducea doar lemn, nu şi personal. De ziua minerului se aduceau oameni în gară mică unde cânta fanfara. Se aduna minerimea, se urcau pe o platformă de tren şi se duceau spre Voievodu. Depoul mocăniţei era la Pârâul Dracului*”. (Georgescu et al. 2007)

Reluarea studiului în 2024 demonstrează că oamenii vizitează aceleaşi locuri ca în 2007, se bucură de natură şi consideră că peisajul joacă un rol important în viaţa lor. De obicei vizitează aceste împrejurimi la finalul săptămânii. „*Oraşul a fost făcut practic pentru a deservi această mină, deci nu are clădiri spectaculoase, are câteva muzee, dar în schimb zonele din jur sunt de o frumuseţe răpitoare, începând de la Est la Vest, tot felul de chei, tot felul de versanţi de munte, staţiunile astea, Parâng, Straja, astea dau un farmec deosebit locului, apropierea de Transalpina, care iar e un punct turistic atrăgător, dar oraşul, v-am zis, nu are nimic spectaculos în el, nu are un hotel, nu are un teatru...*”; „*Şi, şi. Vizitez peisajele din Vale care întotdeauna îmi creează sentimentul că le văd prima oară, pentru că natura e într-o permanentă schimbare şi desigur mă duc şi prin alte părţi.*”; „*Păi într-o perioadă exploram vara dealurile din jur, pe Roşia şi Dărmăneşti. Sunt norocoasă să locuiesc aici pentru că am aer, oxigen. În rest mă duc în zona şcolii şi pe Lunca Florii, mă bucur de natură.*” „*Este foarte important ce avem noi aici, nu multe locuri din ţară se pot bucura de peisajul pe care îl avem noi. Avem un peisaj superb*”. (Bîlbă, 2024)

În ceea ce privește flora și fauna locală nu se distinge în mod particular de cel general, descris în capitolul anterior și specific întregului areal. Aceasta este structurată pe etaje, așa cum au fost detaliate mai sus. Din punct de vedere al vegetației antropice, pe lângă speciile utilitare, prezente în gospodăriile din zonele cu caracter rural, în zona urbană întâlnim exemplare de *Tilia cordata*, *Betula pendula*, *Picea abies*, *Larix decidua* (Lonea), *Thuja occidentalis*, *Acer negundo*, *Acer campestre*, *Fraxinus excelsior*, *Betula pendula*, *Prunus cerasifera* 'Nigara', *Populus nigra*, *Populus nigra* 'Italica'. Dintre arbuști sunt prezenți *Syringa vulgaris*, *Cornus*, *Spirea* sp., *Cornus sanguinea*, *Ligustrum vulgare*, *Hibiscus siriacus*, *Buxus sempervirens*.

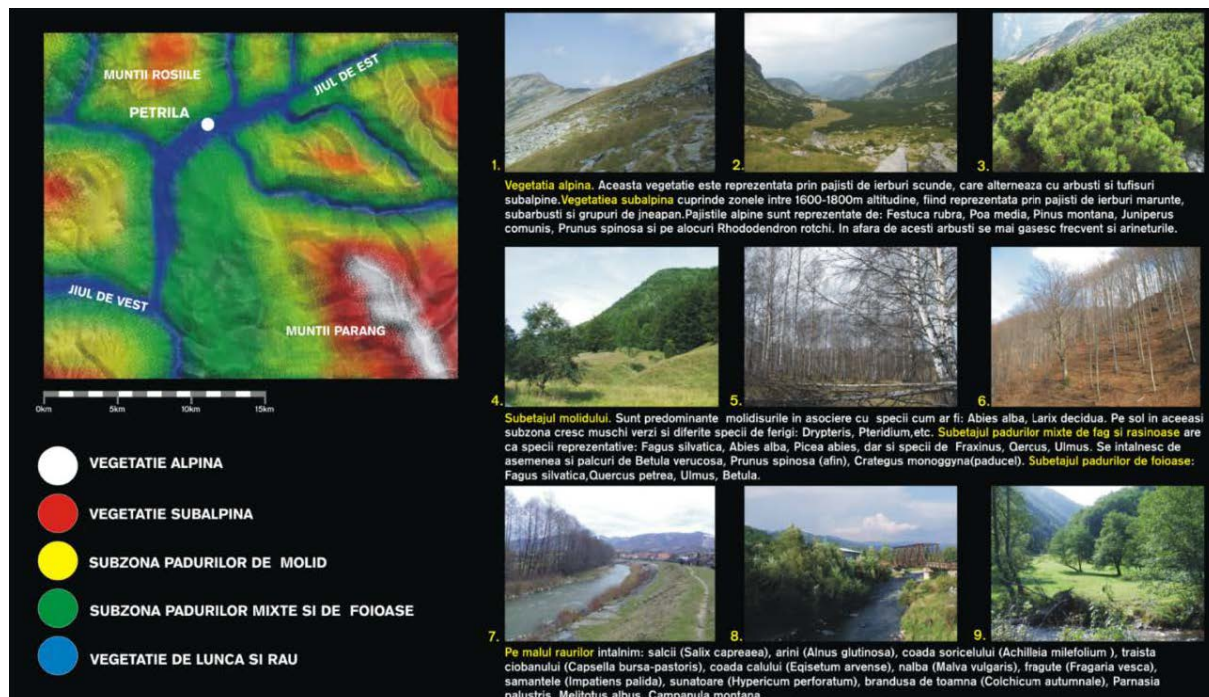

Fig. 30. Etajele de vegetație în zona orașului Petrila (Georgescu et al. 2007)

Alte specii întâlnite în zonele periurbane, la interfața între zona locuită și cea naturală sunt: *Asplenium trichomanes*, *Parnassia palustris*, *Salvia verticillata*, *Verbascum nigrum*, *Lysimachia nummularia*, *Melilotus albus*, *Linaria vulgaris*, *Euphorbia amygdaloides*, *Thymus pulcherrimus*, *Gentiana asclepiadea*, *Phleum pratense*, *Campanula persicifolia*, *Rhinanthus minor*, *Impatiens noli-tangere*, *Echium* sp., *Stellaria gramineta*, *Geranium robertianum*, *Viola tricolor*, *Euphrasia salisburgensis*, *Galeopsis tetrahit*, *Mentha arvensis*, *Dianthus armeria*, *Moheringia muscosa*, *Salvia nutans*, *Knantia arvensis*, *Epilobium angustifolium*.

Plantele pioniere se întâlnesc în special în zonele centralele termice, blocurilor și clădirilor dezafectate. Cea mai întâlnită specie este *Tanacetum vulgare*. Vegetația pionieră se întâlnește pe soluri sterile de haldele ce se împarte în: halde cu piatră și cenușă + zgură (incinta minei). Primăvara întâlnim ca specie dominantă *Tussilago farfara*, dar și alte erbacee cum ar fi: *Potentilla argentea*, *Hieracium aurantiacum*, *Geum urbanum*, *Geranium robertianum*, *Poligalla*, *Cirsium arvense*, *Echium vulgare*, *Plantagum lanceolata*, specii de *Eryngium*. Speciile erbacee întâlnite pe haldele de steril sunt specii reprezentative pentru etajul subalpin și grohotișuri. Vegetația spontană este dominată de *Betula pendula*, *Crataegus*

monoggyna, *Rosa cannina*. Vegetația hidrofilă (iazuri) este alcătuită din *Typha latifolia*, *Carex riparia*, *Phragmites communis*. Vegetația plantată în zona haldelor este folosită pentru ecologizare, stabilizare și perdele de protecție, fiind alcătuită în principal din *Betula pendula*, *Populus nigra*, *Robinia pseudoacacia*.

Trebuie remarcat faptul că, odată cu închiderea minelor, haldele de steril s-au transformat dintr-o infrastructură industrială într-una cu potențial de infrastructură verde. De altfel haldele prăbușite din proximitatea cursului Jiului au fost deja transformate într-un parc iar haldele mari sunt deja utilizate ca zonă de loisir dar și pentru alte activități sportive, turistice sau agro-pastorale. Lacul Maleia a fost amenajat pentru pescuit și alte activități, lacul mic și balta Șerbănești păstrând un caracter mai sălbatic și devenind zonă de cuibărit pentru mai multe specii de păsări (Maleia mică). Parte din drumurile ce traversau tradițional zona haldelor, asigurând legătura între diferitele zone de locuire ce se desfășoară la limita haldelor (Maleia, Bosnia, Brătianu, Jieț...), au fost amenajate și modernizate non-invaziv, deschizând suplimentar zona dar păstrându-i caracterul natural, de alternativă urbană. Pe lângă poziția centrală a lor în cadrul conurbației, haldele oferă și perspective generoase asupra cadrului urban și natural.

Fig. 31. Perspective de pe halde spre Petrița și Petroșani în 2007, fără vegetația actuală

Astfel, zona haldelor devine cea mai importantă resursă peisageră din punct de vedere al spațiilor de detență urbană, spațiul reprezentând și un punct nodal și de socializare atât pentru comunitățile din orașele Petrila / Lonea și Petroșani cât și pentru zonele rurale limitrofe (Maleia, Slătinoara...).

Fig. 32. Activități agro-pastorale pe halda de steril (arhiva proprie)

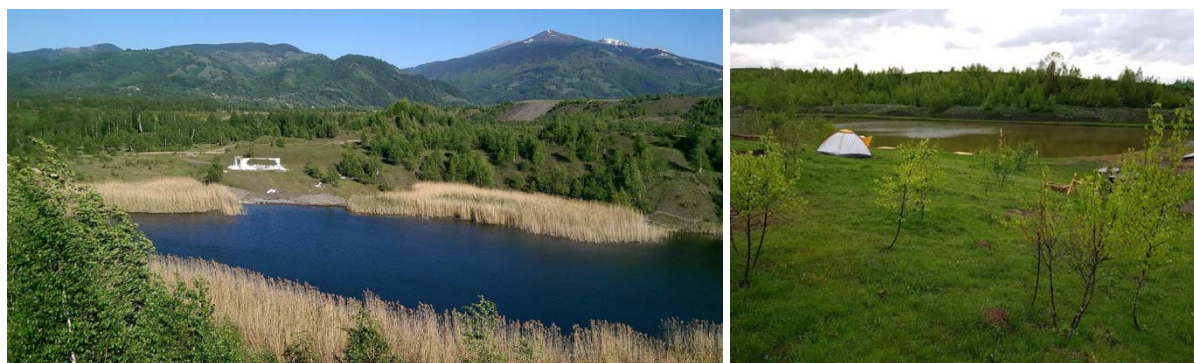

Fig. 33. Lacul Știruș și balta Șerbănești (Google maps)

Fig. 34. Lacul Maleia înainte de închiderea minei și amenajările pentru sport și agrement din zonă (Arhivă proprie, Google maps)

Cadrul urban

Coloniile miniere au apărut din considerente pur funcționale. Însă pentru locuitorii coloniilor, acestea erau un adevărat univers. De-a lungul timpului au existat câteva texte care să descrie viața în colonie. Prin ochii autorului Geo Bogza, coloniile sunt doar o extindere la suprafață a minei, unde totul este înnegrit de cărbune, iar viața locuitorilor este întunecată. În timp ce autorul I. D. Sîrbu vorbește despre caractere puternice și comunități create în colonii. Cert este faptul că locuirea în colonie este, în principal, un fenomen social și cultural. În continuare este prezentat modul de viață în colonie în paralel cu analiza din punct de vedere arhitectural a locuințelor. Coloniile miniere fiind un organism viu, în analizarea lor nu pot fi excluse raportările sociale, culturale, economice și etnice (Dincă, 2024).

Trebuie precizat faptul că după 1948 au existat numeroase proiecte de restructurare urbană care au condus la demolări masive. Construirea de locuințe colective a reprezentat un pas firesc în procesul de dezvoltare al unui oraș. Prin astfel de proiecte, s-a optimizat atât utilizarea terenurilor disponibile, cât și asigurarea de facilități cotidiene utilizatorilor apartamentelor, facilități precum apă curentă și canalizare. Noile imobile de locuit au făcut să se piardă specificul coloniilor. Populația a pierdut sentimentul de apartenență. Condițiile de locuit ale muncitorilor minieri au trecut prin schimbări majore de-a lungul timpului, cum ar fi: schimbări de politici, progrese economice, transformări sociale etc. (Dincă, 2024).

La început, Societatea Salgotarijani a alocat familiilor apartamente cu câte o cameră, iar muncitorii necăsătoriți locuiau la comun în încăperi de 10- 15 mp, încăperi dotate cu sobă. La începutul anilor 1900, societatea avea 3426 muncitori, care locuiau în 1515 locuințe. Acestea includ: barăci de lemn, case extinse, unități ce cuprindeau câte patru apartamente (fiecare cu câte o cameră și bucătărie).

Primele cartiere tip colonie au fost de fapt o serie de încăperi construite din bârne sau cărămidă nearsă, ce în scurt timp au devenit insalubre și au îngreunat traiul muncitorilor și al familiilor acestora. După 1869 s-a demarat construirea primelor lucrări la casele pentru muncitori. Dezvoltarea coloniilor a depins de forma geometrică a terenului și de poziționarea în imediata vecinătate a sediului minei sau a cursului râului Jiu (Dincă, 2024). Astfel, noile construcții preiau liniile de forță deja existente în teritoriu, definite de elementele naturale majore – cursurile de apă și versanții – participând astăzi și evidențiind structura în grid a întregii zone.

În funcție de spațiul disponibil și de capacitatea de construire de la perioada respectivă, au fost construite colonii de diverse dimensiuni și totodată, au fost construite colonii pentru diversele clase sociale de angajați ai minei. La Petrila, primul grup de case de locuit au fost ridicate în imediata apropiere a galeriei Deak, format din două case de locuit pentru patru familii, o casă tip cazarmă pentru zece familii și o locuință pentru funcționarii superiori, șeful minei și contabilul șef. Apoi, au mai fost ridicate pe malul drept al râului Jiu încă zece case de lemn, fiecare cu câte două locuințe, iar pe dealul Ferro au fost ridicate trei clădiri, fiecare cu câte zece locuințe. În colonia Bosnia (numită Bucovina după Primul Război Mondial), situată între Ferro și Petroșani au fost construite două clădiri P+1, fiecare pentru 20 de familii. La Petrila, în câmpia din dreapta râului Jiu a început construcția coloniei muncitorești, iar

mai târziu a coloniei Cicoșvar, precum și 8 clădiri de locuit pentru funcționari (Kezicsokolom utca), iar în locul unde se află astăzi restaurantul Căprioara, într-un parc, s-a construit locuința directorului minei Deak (demolată cu ocazia construirii cartierului 7 Noiembrie). Toate construite de Societatea Brașoveană – erau colonii muncitorești, în timp ce Colonia Evidențiaților a fost construită pentru funcționari iar Colonia Brătianu din Lonea era mixtă (Jujan și Svoboda, 2009, Dincă, 2024).

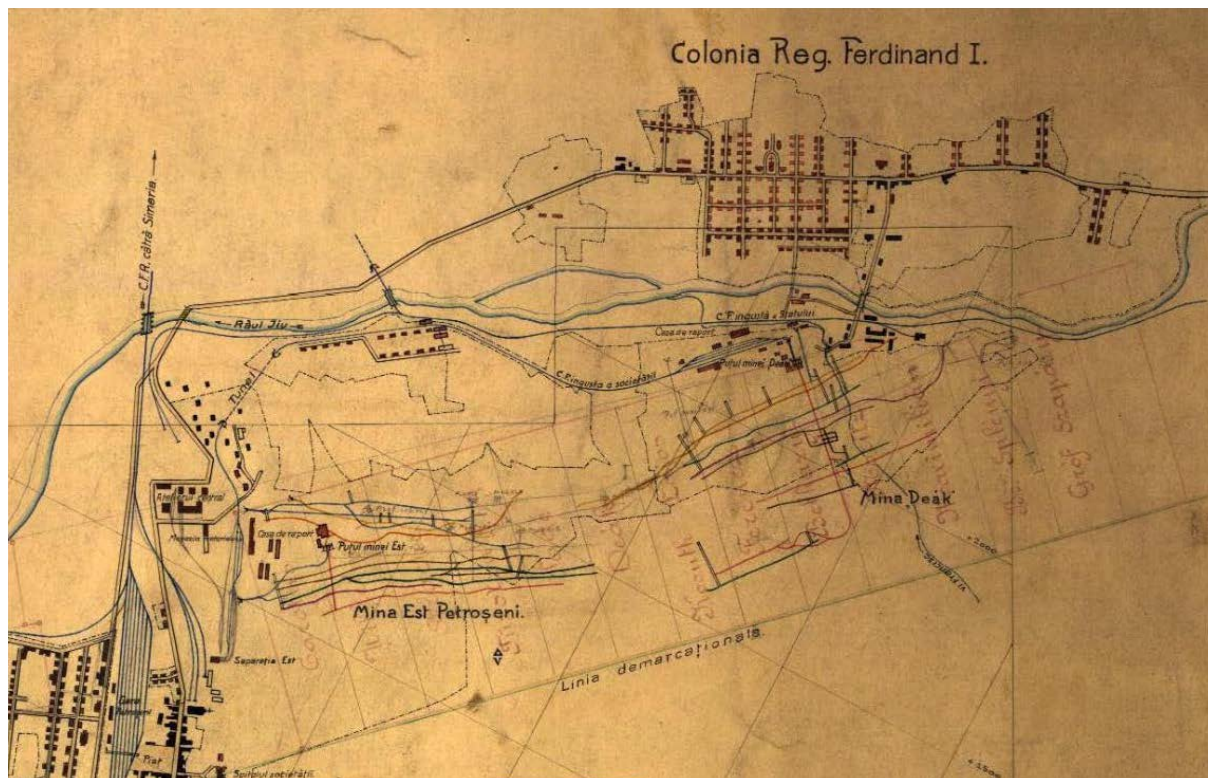

Fig. 35. Planul concesiunilor din 1923 – colonia Regele Ferdinand I

La Petrila până în anul 1930 era menționată doar din Colonia Regele Ferdinand, deși pe planul de concesiuni din 1923 apăreau și alte dezvoltări de locuințe. Nu s-au găsit informații referitoare la momentul demolării parțiale a acesteia, însă din anul 1930 au apărut în documentele cartografice coloniile Pușkin și Evidențiaților. Aceste colonii au fost construite în apropierea minei Petrila. La momentul prezent, coloniile ce fac parte din orașul Petrila sunt: Pușkin, Petrila, Parângu și Evidențiaților. În estul orașului Petrila au fost construite coloniile muncitorești Cimpa și Jieț, aceasta fiind parte a cătunului Cimpa. Lonea, era una din localitățile ce număra multe colonii. În anul 1922, Consiliul Comunal a decis schimbarea denumirilor tuturor coloniilor din Lonea și Cimpa. Colonia din Cimpa a devenit Colonia Alexandru Vaida Voievod, iar Colonia Jieț a primit numele de Colonia Ștefan cel Mare. În anul redenumirii coloniilor, Lonea număra șapte colonii de diferite dimensiuni: Colonia Vekerle cunoscută astăzi sub numele de Colonia I. C. Brătianu, aceasta fiind cea mai mare din partea de est a zonei; Colonia Beton redenumită Nicolae Iorga; Colonia Remete, astăzi cunoscută cu denumirea de Avram Iancu; Colonia Defor redenumită Iulia Hașdeu; Colonia Veche a fost redenumită Regina Maria; Colonia de lemn a fost împărțită în două primind denumirile de Vasile Alecsandri și Prințul Carol; iar Colonia de piatră a fost redenumită Mihai Viteazul. (Baron 1998, Dincă 2024)

Fig. 36. Coloniile din Petrița, Cîmpa și Lonea (Dincă, 2024, p. 90)

În zona Lonea – Cîmpa ea mai mare colonie din această zonă se numește I. C. Brătianu și este compusă din locuințe pentru muncitori, dar și din locuințe destinate funcționarilor și chiar directorului. Pe lângă Colonia I. C. Brătianu în Lonea și Cîmpa încă sunt utilizate coloniile: Colonia Cîmpa (Vaida Voievod), Colonia Remete, Colonia Regina Maria și Colonia Lonea. În cazul orașului Petrița, etapele de dezvoltare urbană sunt mai vizibile, în sensul că aici cartierele existente reflectă clar perioadele de timp în care au fost construite și modul în care a evoluat orașul. Poziționarea minei la intrarea vestică în oraș a determinat ca dezvoltarea urbană să se facă spre est, înspre localitățile Lonea și Cîmpa. În prezent se mai păstrează doar o parte din prima colonie a orașului, Colonia Regele Ferdinand. În plus orașul Petrița are în alcătuirea sa actuală coloniile: Pușkin, Evidențiaților, Parângu și Ferro.

Din punct de vedere urbanistic, orașele au continuat să se dezvolte până după cel de-al Doilea Război Mondial când acestea au fost schimbate într-un procent foarte mare prin intervenții asupra fondului construit existent și prin adăugarea de programe arhitecturale specifice regimului socialist. În 1949 începe campania de documentare în scopul întocmirii unui plan de sistematizare regională pentru „fostul” județ Hunedoara. Dintr-un rezumat al anteschitei program, prin propunerea de extindere a zonelor industriale deja existente, în jurul orașului Hunedoara și de la Petroșani către Jiul de Vest, rezultă necesitatea creării unor centre muncitorești, pornind de la cele tradiționale: Hunedoara, Petroșani, Petrița, Vulcan, Lupeni (Tulbure, 2008). Prin intervențiile apărute după 1949, coloniile muncitorești au fost schimbate în mod substanțial, unele dintre acestea chiar dispărând complet. Motivul principal care a făcut să se demoleze un număr însemnat de colonii și să se extindă tot mai mult orașele din Valea Jiului a fost tot dezvoltarea accelerată a exploatarea de cărbune. Ca o consecință a noului regim instaurat după război a început un proces de migrare în zonă al populației, în special din estul țării, lucru ce a dus la construirea a tot mai multe blocuri de locuințe colective. acestea erau însoțite de dotări urbane precum noi școli sau cluburi muncitorești (printre primele construite - cel din Lonea).

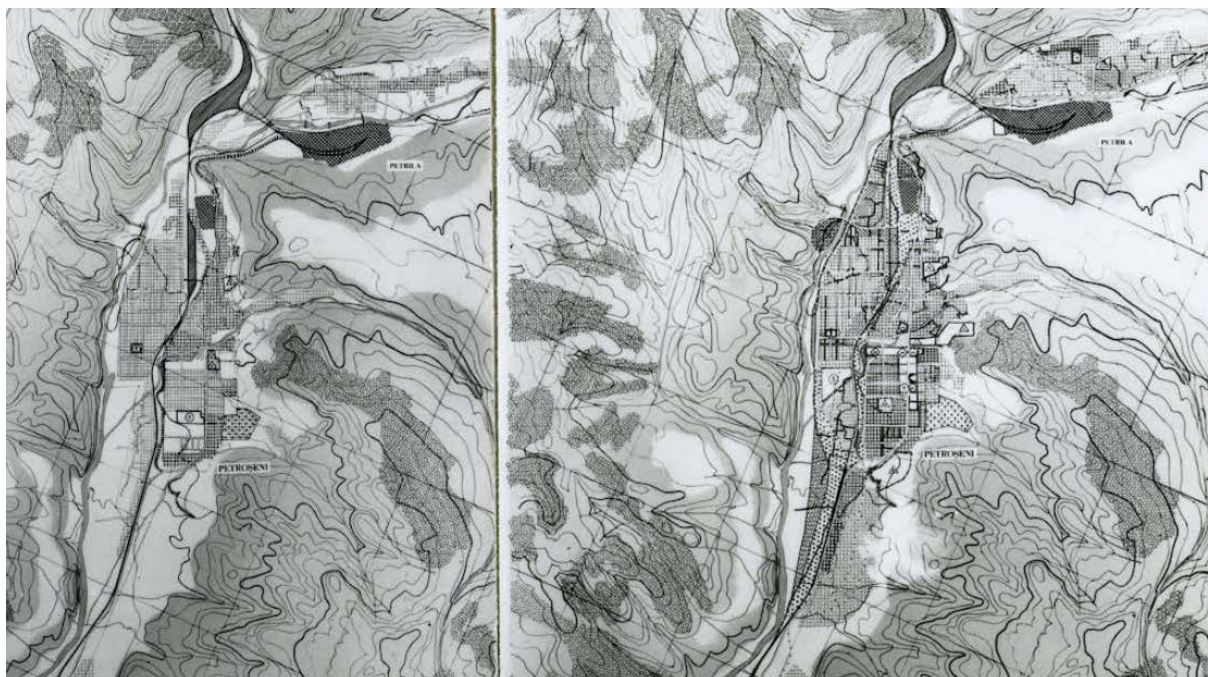
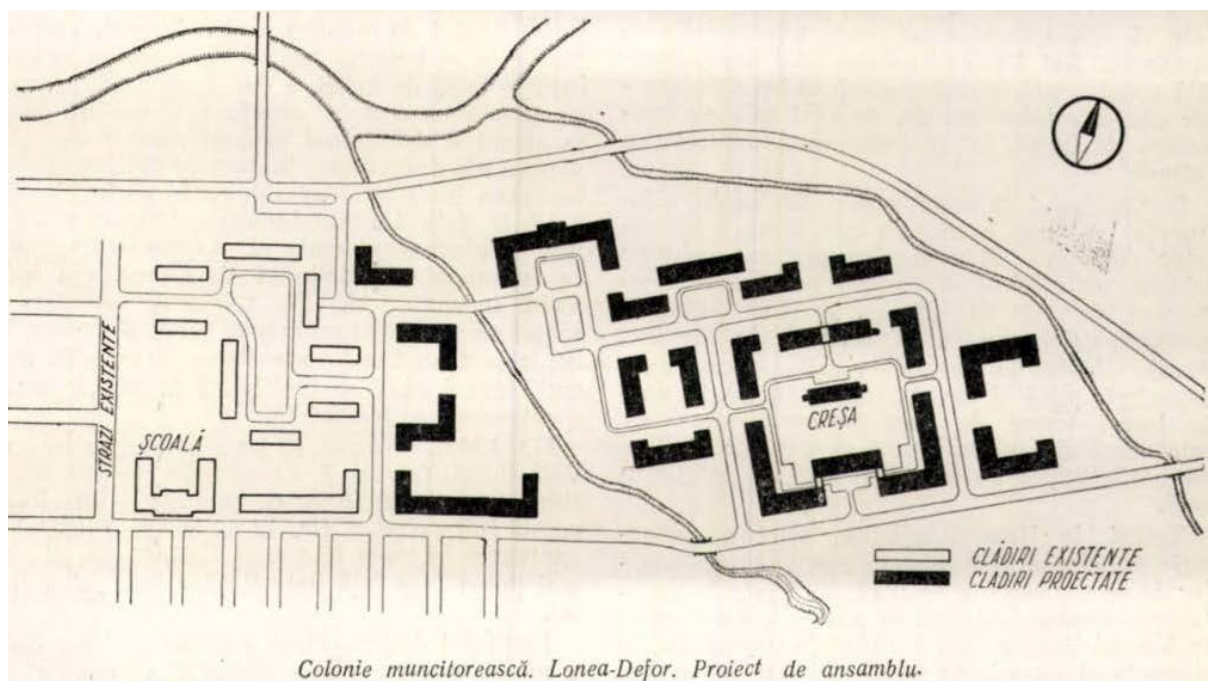

Fig. 37. Plan de sistematizare a orașului Petrița după 1948 (situație anterioară și propusă)

Fig. 38. Ansamblu de locuințe colective în Petrița (Tulbure, 2008)

Colonie muncitorească. Lonea-Dejor. Proiect de ansamblu.
Fig. 39. Proiect pentru locuințe muncitorești în Lonea (Vernescu, 1952)

O a doua etapă de extindere și densificare a orașului este cea de la sfârșitul anilor 60, desfășurată predominant în anii 70. Proiectele propuse în această perioadă au fost parțial realizate, de obicei reducându-se la o serie de locuința colective, centrele de cartier nemaifiind realizate niciodată (situația este similară în toate orașele țării și e determinată de lipsa reală de fonduri). Din perioada urbanismului optimist face parte și proiectul pentru noul centru Petrita – Lonea, amplasat la confluența râurilor și menit să schimbe centrul de greutate al localității, ranforsând astfel comasarea localităților vechi.

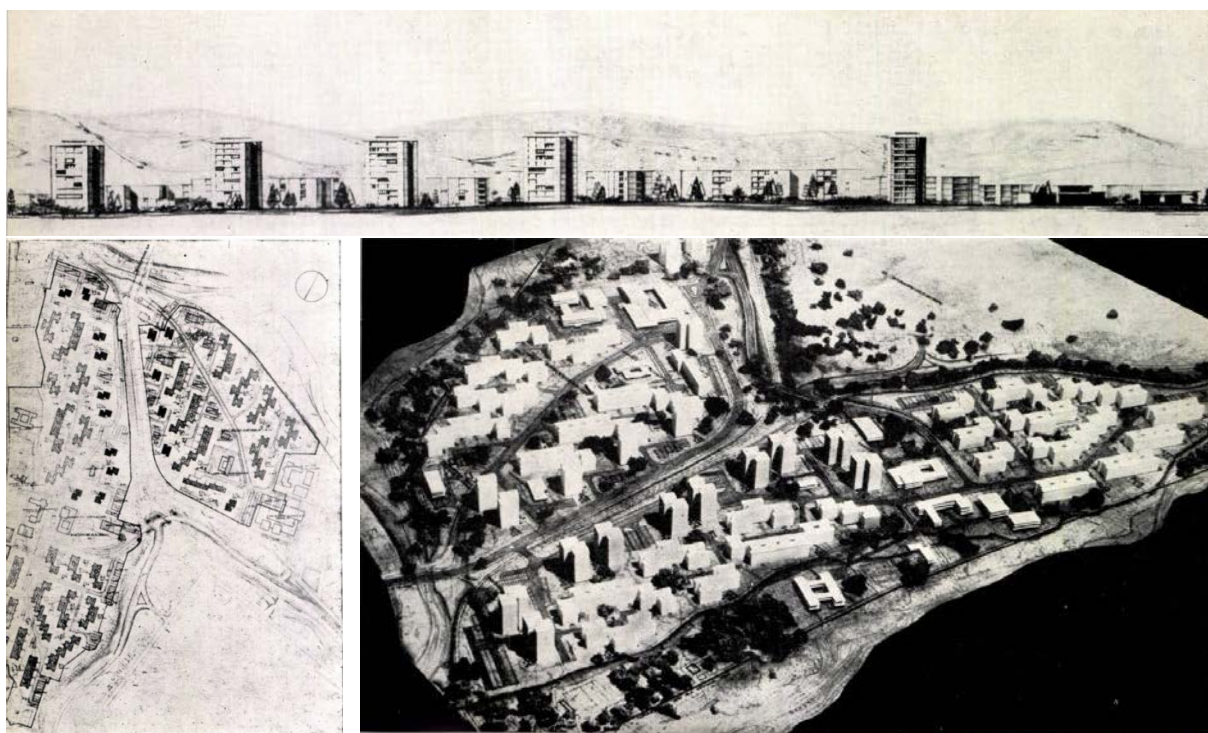

Fig. 40. Ansamblul de locuințe Petrita – Lonea, arh. Mariana Vereanu et al. (Vereanu, 1968)

„Restructurarea zonei viitorului centru de cartier fiind legată de unele demolări, considerate posibile numai după anul 1970, studiul a trebuit să găsească o modalitate de etapizare, astfel încât să se poată împinge spre o perioadă cât mai îndepărtată procesul de desființare a actualului fond construit, necorespunzător, permițând în unele cazuri tolerarea temporară a acestuia. Separarea unității de locuit dintre calea ferată și malul Jieșului, microraioul 6, a impus organizarea independentă a acestei zone și dotarea ei, de la început, cu obiectele social-culturale necesare unei bune funcționări.” (Vereanu, 1968).

Este evidentă în această etapă, trecerea de la o locuire muncitorească minimală, caracterizată prin locuințe cu o cameră, maxim două în perioada coloniilor, și de la cele cu două camere în perioada cvartalelor realismului socialist la cele cu 3-4 camere din perioada anilor 60-70 și după, trecere ce este strâns legată nu numai de situația economică dar și de schimbarea de imagine și statut a muncitorului - miner.

Fig. 41. Structura urbană a orașului înainte de implementarea planului de sistematizare din 1975 (ridicarea topografică militară 1980)

Nu doar regimul de înălțime a fost profund modificat ci și densitatea spațială. Se menține însă, inerent, structura liniară, gridul inițial fiind însă parțial destructurat. Sunt inserate în cadrul urban spații verzi publice și de vecinătate, fără asigurarea unei calități minime a acestora. Proiectul abordând doar zona centrală a orașului nu realizează o deschidere către zonele naturale limitrofe, aplicând un tip de gândire urbanistică lipsită de adaptare la specificul locului. Rezultatul final este cel de canalizare a activităților urbei de-a lungul străzii Republicii, transformată într-un canion de blocuri ce, în schimb, afectează grav relația vizuală cu mina.

Proiectul este, din nou (și tipic pentru toată această perioadă de entuziasm urbanistic ce caracterizează toată țara), doar parțial realizat, ca de obicei dotările publice și spațiile plantate fiind lăsate pentru o etapă ulterioară, niciodată realizată.

Fig. 42. Planul de sistematizare a orașului Petrla, 1975

Fig. 43. Imaginea orașului Petrla astăzi (<https://www.orasulpetrla.ro/>)

Din interviurile cu locuitorii reiese faptul că orașul nu dispune de oferte sau dotări generoase, singurele fiind legate de școli, biserici și dispensare, funcționând în mare parte ca un cartier dormitor, satelit al Petroșaniului. S-a constatat o diferențiere a dinamicilor de utilizare, a cerințelor și necesităților față de sit în raport cu vârsta rezidenților. Astfel, în cazul tinerilor se poate observa o tendință a acestora de a petrece timpul liber în imediata vecinătate a zonei în care locuiesc (băncile din fața blocului) sau în centrul orașului, motivația fiind în primul rând lipsa unor puncte de interes și a unor spații amenajate corespunzător în acest sens. Marea majoritate a tinerilor frecventează cluburile și localurile din Petroșani, din cauza lipsei lor din oraș. Închiderea bibliotecii, cinematografele, teatrele din oraș a dus la o scădere a

nivelului cultural în rândul adolescenților și a lipsei de activități alternative, barurile și cluburile devenind singura modalitate de petrecere a timpului liber. În cazul persoanelor de vârstă a doua și a treia se remarcă folosirea ca spațiu de recreere a băncilor din fața / spatele blocului, tot în zone locuirii colective activitățile sociale fiind legate de cele utilitar-gospodărești - uscatul rufelor, bătutul și spălatul covoarelor. Singurele evenimente organizate în cadrul orașului menționate de localnici sunt Zilele Petrilei și festivalurile organizate de caricaturistul Ion Barbu. În viziunea locuitorilor, posibilele intervenții la nivelul orașului se referă la activități culturale și de loisir: *„Mai multă cultură!... activitate sportivă nu ai ce, ca sportivă este în oraș.” „Pictură, întreceri cu mașini cu telecomandă, întrecere cu avioane, cine pictează cel mai frumos Moș Crăciun și petreceri în fiecare sâmbătă cu baloane,... concurs de câini, că și eu am câine și pot să fug cu el.” „Manifestări culturale, ...cam lipsesc!!!” „Mai multe parcuri, să zic. Acum mă dau cu troli și bicicleta pe teren, iar cu rolele doar pe trotuar, că nu merg rolele. Metaloplastii, desenat, să pictăm afară.” „Ar trebui schimbata soseaua principală de acces. Ar fi bine deviata de la biserică prin Cicoșvar și ajungea pe undeva pe sus pe deasupra tunelului, cum era odinioară [...] Acum, activități culturale - artistice sunt una două pe an. Aș vrea mai multe, că sunt prea puține, cel puțin lunar, câte una.”* (Georgescu et al. 2007)

Fig. 44. Socializare în jurul blocurilor în 2007 și 2024 (arhiva personală)

La fel ca în studiul din 2007, tineri aleg să își petreacă timpul în orașul Petroșani unde au mai multe funcțiuni ca în Petrila iar rezidenții mai în vârstă preferă să își petreacă timpul în natură, acasă sau la mină. Intervievații nu sunt neapărat mulțumiți de cum se desfășoară lucrurile în orașul lor, consideră că autoritățile locale ar putea să se implice mai mult. La nivel de folosire a spațiilor, oamenii sunt obișnuiți să desfășoare aceleași activități ca mai de mult, ieșiri în fața blocului, în parcuri sau plimbări în natură. Ei sunt foarte conștienți de modul în care arată orașul și își doresc o schimbare. La nivel de funcțiuni, orașului îi lipsesc o bună parte din ele și la nivel cultural dar și la nivel de imobiliar: *„Multe... În primul rând la noi civilizația lasă de dorit, cel puțin aici în vale... Asta ar fi în primul rând, ca oamenii să fie mai conștiințioși și să ne lăsăm de distrus și de furat.”; “E ca în majoritatea zonelor monoindustriale din țară, un peisaj în care predomină bătrânii și copii de clase primare, maxim liceul, după care tineretul pleacă.”; “E orașul mamă, orașul meu natal. Aici am avut cea mai mare satisfacție, orașul se naște odată cu oamenii.”; „Eu îl văd ca un parc dacă mă gândesc comparativ cu un alt oraș. Dacă te duci sus pe cheile Roșiei și îl privești e ca un parc, pentru că avem parcuri naturale în primul*

rând, avem lacuri, iar în interiorul parcului sunt oamenii, oamenii care ar putea face parcul ăsta mai frumos.”; „Pentru mine orașul este doar de trecere, dar vin în mină, aici îmi dau întâlnire cu prietenii. Nu mă duc în oraș decât dacă vin turiști, în rest totul se petrece la mină.”; „Foarte multe, toate lucrurile țin de politică. Eu văd lucrurile pentru mină, de oraș se ocupă primăria, dar ce pot puncta aici este faptul că vin foarte mulți turiști și nu avem locuri de cazare în oraș, nu avem un hotel, o pensiune...” „Toate evenimentele care s-au întâmplat în aer liber, s-au organizat în curtea minei, cu proiecție de film și concert de pian organizat de consiliul județean cu parteneriate, în rest s-au mai ținut câteva concert de muzică electronică și alte evenimente. Acum trebuie să susținem doar evenimentele culturale, îi avem pe cei de la Classic United și au concerte.” (Bîlbă, 2024)

Niciunul dintre proiectele succesive de dezvoltare, modernizare și sistematizare a orașului nu a urmărit și nu a generat o identitate locală clară, Petrila fiind doar „un oraș pe Valea Jiului” cu o imagine standardizată de oraș industrial. Toate proiectele au urmărit densificarea urbană, asigurarea de locuințe pentru muncitori și realizarea de legături eficiente cu infrastructurile miniere. De asemenea nici un proiect nu a încercat integrarea structurii urbane cu peisajul natural extrem de valoros. Astfel, elementul identitar central, atât la nivel vizual cât și la nivel simbolic, rămâne până astăzi mina.

Fig. 45. Lectura Peisajului vizual și simbolic (Georgescu et al. 2007)

Mina

Imaginea minei în 2007, când încă mai funcționa, era una centrală. Mina reprezenta, atât pentru copii, tineri și adulți un element structural important fără de care orașul nu ar putea exista. *„Mina lângă oraș? SIMBOL, ai închis mina, a murit orașu!...ii gata!”*; *„N-ar putea exista una fără alta. Fără mina totul ar fi mort. Mina e TOTUL!”*; *„Fac parte din același întreg, dar diferența este între oameni. Că minerul știe doar mină – cârciumă - casă și invers. Cei care nu au tangențe cu mina sunt o lume diferită.”*; *„Orașul s-a realizat datorită minei și încă mai există tot datorită ei. Dacă dispare mina, dispare și orașul odată cu ea.”*; *„Dacă n-ar fi mina, n-ar fi orașul! Mina a fost întâi și orașul după. Orașul funcționează datorită minei.”*

În mare parte intervievații caracterizau mina astfel: *„Bună, sufletistă, de ajutor și de încredere.”*; *„Moartea cu coasă! Eu sunt fiu de miner și știu cum era mama când auzea semnal la mina...fugeau toate la mină.”*; *„50% știință, 50% enigmă”*; *„Imprevizibilă, dificilă.”*; *„Un bătrân foarte murdar și plin de suferință.”*; *„Cineva înaintea morții. Ultimul suflu, ultimul drum, ultimele zile. Agonia prelungită. O continuă amăgire (daca scoți bani îi dai pe medicamente)”*. În viziunea intervievaților mina arăta mai bine înainte de 1989, avea un număr mare de angajați, spre deosebire de perioada anilor 2000. Totodată exista spectrul închiderii acesteia și viitorul ei incert: *„Înainte arăta mult mai bine. Eram mai mulți! numai aici la Petrila eram peste 3000, cu suprafața eram mai mulți! Acum dacă mai suntem subteran 1200,...hm... cam 300 supra, aproximativ 1500 cu totul.”*; *„S-a redus mult activitatea în mina! Înainte era un furnicar de oameni NON STOP și foarte intensă!”*; *„Din punct de vedere arhitectural exteriorul arăta mai bine. Pe atunci se muncea.”*; *„Tot ca acum! fără investiții, tot ca acum. Imediat ce vin cu investiții, imediat schimbă fața! ...acum investitorii ști ce fac? mai bine vând fierul din mină și scot bani dublu decât să vândă cărbunele. Așa a făcut unu la Vulcani... ca producție Petrila merge cel mai bine din Vale.”*; *„Mina va funcționa! În funcție de conjunctură între minim 10 ani și maxim 30. Ca rezervă 30 ani, ca investiții liniștit 10.”*; *„Mai rău sau nu va mai arăta deloc,...mai bătrână.”*; *„Clădirile mari... ar fi bine să fie restaurate și schimbate destinațiile de folosință. Ar fi interesant un loc pentru artiști, loc pentru expoziții, ... ar ridica gradul de cultura în oraș!!!”*; *„De exemplu funicularul, dacă se reface poate fi folosit la turism... să fie turism aici, nu minerit!... când om fi noi bătrâni...cel puțin 15 ani mai avem zăcământ de exploata!”*; *„...hm...zonă verde, agrement, turism, muzeu tată!!!...păi muzeu și gata!”*; *„Aș păstra clădirile mai reprezentative pentru muzeu și calea ferată. Aia da! Aia aș păstra-o! Ca și propunere aș vrea să fac un trenuleț de cale îngustă, să se plimbe lumea în weekend și care să se numească Drezina lu' Vio”*; *„A...Ca simbol DA, cel mai important element din mină este Puțul cu schip. Este simbol pentru toate minele dar și un punct de reper... cine vede un puț are reper: de la Lonea Pilier, Petrila, Valea cu Brazi. Puțul din Petrila este cea mai înaltă mașină de extracție.”*; *„...puțul cu schip, mașina de extracție rusească. Al doilea puț de extracție din Europa, și cel mai adânc din țară.”*

Haldele de steril sunt foarte puțin amintite de către cei ce lucrează în cadrul E.M. Petrila, ele neconstituind o atracție peisageră, din cauza gropii de gunoi ce se afla pe acestea. Localnicii pasionați de pescuit sunt singurii care amintesc de halde

(iazuri) într-un mod frecvent: „**Bălțile de pe halde, haldele**, au vrut momârlanii să și le revendice și nu au putut, sunt proprietatea minei....Cine a avut ideea cu groapa de gunoi? Ce prostie, și Petrila și Lonea și Petroșaniul duc gunoiul aici, doamne fere! Nu știu cine a făcut prostia asta, miroase de la gunoi până în 8 Martie! E prea aproape de oraș! Când bate vântu', direct în cartiere vine mirosu'. E aici de câțiva ani de zile. La Lonea duceau gunoiul înainte...era în afara orașului.”

Fig. 46. Elemente ale peisajului minei, foste repere, astăzi dispărute

În urma răspunsurilor primite în 2024 se constată că mina a rămas simbolul orașului în ochii colectivului. Mina este elementul structural după care orașul a fost construit, intervievații susțin că dacă mina nu ar fi fost probabil orașul nu mai era așa cum este astăzi. „*Minerii, ei sunt, fără discuție. Sunt niște oameni deosebiți, cu toate că au fost criticați, sunt niște oameni extraordinari și uniți.*” Comparativ cu studiul efectuat în anul 2007, oamenii au fost afectați de faptul că mina a fost închisă în anul 2015, aducând o scădere majoră asupra economiei orașului și a locurilor de muncă, majoritatea s-au reprofilat sau au plecat din oraș. „*Foarte populată, erau peste 4500 de oameni care intrau zilnic pe poartă. În 97' a fost marea disponibilizare, unde de la 45 000 de oameni s-au ajuns la 20 000 în toată valea. Acum nu a mai rămas nimic din mină, nimic din ce a fost.*” Cineva caracterizează mina „*Ca o fată cu pieze rele, din basmul lui Petre Ispirescu*”, sau „*ca o carte, o carte pe care o deschidem și până nu o citești pe toată, nu ai cum să știi care este finalul, bun sau rău.*”

Viziunea oamenilor asupra schimbărilor care ar putea să se întâmple peste 5-10 ani este alterată foarte mult de capacitatea conducerii locale și de proiectele care sunt în decurs de a fi aplicate. „*Acum depinde, depinde de modul în care oamenii se vor implica, autoritățile, care vor trebui să agreeze schimbarea. Aici ar trebui făcute niște schimbări majore, aplicate proiectele la care tinerii lucrează. Aici ar putea fi făcut și un centru comercial, un centru de birouri, în jurul lor să fie mai multă vegetație și parcurile tematice și accentul pus pe ecologizare și sustenabil.*” Exact cum se preconiza și în anul 2007 în urma interviurilor, oamenii spuneau că după închiderea minei, locul va muri, așa s-a și resimțit în sufletele oamenilor: „*Eu nu am lucrat în mină, am pregătire, sunt subinginer electromecanic, dar când văd mina mă doare sufletul, când știu ce a fost aici și ce a ajuns acum, când știu ca aici a fost o activitate extraordinară, și nu numai aici, la toate minele din Valea Jiului și totul s-a dus de râpă, și e mare păcat, pentru că mina în general înseamnă minerii, care sunt niște oameni deosebiți.*”; „*...actualmente, arată pe alocuri selenar, așa ca să zic.*”

Partea asta arată mai bine, clădirea administrativă... Dar unde a fost preparația, zici ca e Beirut. Deci s-au dărâmat multe..."; „Îmi creează o durere, **turnurile de apă creau o imagine**, desigur că arată jalnic și au demolat doar ca să demoleze.”; „Îmi este foarte greu să vă spun ce înseamnă pentru mine acum mina, pentru modul în care arată, dar **rămâne totuși în sufletul nostru**. Mina nu este o ruină așa cum o văd alții, **eu văd altceva...**"; „Stă bine lângă oraș, **este amprenta orașului, istoria orașului Petrila**. Ea trebuie să existe, **nu ar fi trebuit demolate clădirile, toate ar fi trebuit să capete o viață după moarte. E o emblemă mina.**”

Dar totuși există un strop de speranță că prin aceste proiecte în curs de desfășurare locul v-a căpăta o nouă funcțiune și localnicii se vor bucura de ceea ce mina le pregătește în continuare. „Știți ce ar trebui să se facă? Părerea mea ar fi că ce a mai rămas, să se facă niște renovări, **să se facă o expoziție extraordinară, să vină lumea să vadă**. Vin turiști și vin mulți să știți, vara mai ales. Cenușă îi dirijează. Le arată Muzeul Salvatorului și mina școală. **Oamenii se tot uită la puțuri**, cum e acolo? Cum e colivia? Care urcă și care coboară? **Să se facă un parc frumos să vină lumea să vadă și să știe cine au fost minerii.**” „Stă bine mina bine lângă oraș, aici e un bazin carbonifer, toată lumea era monoindustrială, toată valea. Toți am fost crescut și am fost obișnuiți cu mina. Mina este bine plasată, oamenii vin singuri aici. Am văzut cum **vin foarte mulți străini și vor să viziteze puțurile**. Dacă ar face un circuit și pe la puțuri, **oamenii ar fi interesați să vadă fluxul și ciclul cuștilor.**"; „Păi în primul rând, din câte am înțeles, proiectele sunt făcute pentru a se reda aceste clădiri circuitului turistic. Dar.. cum le văd? Totul depinde foarte mult de presiunea pusă de ONG-uri, de politică să zic așa, pentru a se mișca lucrurile ca să mai existe ceva.”, „**Eu aș vedea niște parcuri tematice pentru copii, parcuri gen aventura**, asta agreează acum tineretul. Eu chiar lucrând la școală, fiind și în comitetul eco chiar asta am punctat, pentru că asta au cerut copiii. Iar privitor la clădiri, ele trebuie amprentate mult mai bine astfel încât **să reprezinte istoria orașului Petrila, emblema orașului**, precum e **turnul și puțul cu schip**. **Acestea ar fi simbolul minei. Ele sunt turnul Eiffel al Petrilei, practic fără ele Petrila nu ar mai spune nimic.** Oamenii ar trebui să poată urca în turnul respectiv și să se bucure de peisaje, care sunt superbe. **Se poate crea un târg săptămânal** în care oamenii să vină cu produse locale ca să poată fi comercializate, s-au nu săptămânal, dar sezonal.”; „Acum depinde, depinde de modul în care oamenii se vor implica, autoritățile, care vor trebui să agreeze schimbarea. Aici ar trebui făcute niște schimbări majore, aplicate proiectele la care tinerii lucrează. Aici ar putea fi făcut și **un centru comercial, un centru de birouri, în jurul lor să fie mai multă vegetație și parcurile tematice și accentul pus pe ecologizare și sustenabil.**”

Mina rămâne deci, chiar și la aproape 10 ani de la închiderea ei, un element fundamental al peisajului petrilean, atât la nivel simbolic – *mina este orașul, orașul este mina* – cât și la nivel vizual - *cine vede un puț are reper*. Cu atât mai mult cu cât unele elemente au dispărut deja, este necesară valorizarea celor rămase în cadrul peisajului urban. O altă serie de elemente (precum funicularul) pot fi „reinventate” într-o formă și cu o utilitate contemporană. Pe de altă parte comunitatea locală pare să se împace cu noua dimensiune patrimonială a minei, se bucură de păstrarea măcar parțială a clădirilor și își imaginează o nouă relație cotidiană cu zona, dincolo de muzeificare. **Există viață după mină** (Georgescu et al., 2007).

Așa cum remarca și Oana Pavăl, ansamblul industriale sunt și au fost gândite să funcționeze ca un întreg, în directă legătură cu procesele tehnologice de producție din interior și din exterior. „Nu avem de-a face cu obiecte singulare dezafectate, ci cu întregi zone care reflectă declinul și pierderea identității. Demersul de recuperare nu se poate rezuma doar la adaptarea corectă a clădirilor din cadrul unui ansamblu la noi funcțiuni, ci trebuie să urmărească redarea unei identități, zonei urbane destructurate, prin reutilizarea cadrului construit și exploatarea potențialului spațiului neconstruit existent în cadrul său. În vederea reutilizării propriu-zise, este necesară investigarea posibilităților de evaluare a ansamblului industrial abandonat, pentru a determina atât potențialul său ca întreg, cât și potențialul de reutilizare a clădirilor din cadrul său.” (Pavăl, 2020)

Din punct de vedere teoretic și practic, dincolo de problema patrimonializării arhitecturii industriale ca ansamblu (și nu ca obiecte distincte), specificitatea patrimoniului minier „este că o mare parte din elementele acestei industrii se găsesc în subteran. Din cauza riscului ridicat de explozie, cel mai adesea galeriile subterane trebuie să fie condamnate, ceea ce s-a întâmplat și în cazul Petrilei. Din fericire, printre clădirile rămase în picioare, o bună parte fiind obiective clasate, precum Puțul centru și intrarea principală în mină, Termocentrala și Clădirea compresoarelor, prima și cea mai veche intrare în mină – Puțul orizontal Deák, Atelierele mecanice), Preparația veche și Puțul cu schip, s-au păstrat de asemenea și clădiri neclasate, printre care și clădirea principală a administrației, Mina Școală, cu propria reproducere la scară reală a unei galerii de mină, Stația de salvare și Spitalul. [...] clădirile sale au fost martori ale diferitelor etape de dezvoltare ale minei, care din fericire se reflectă în clădirile păstrate.” (Sucală, 2020)

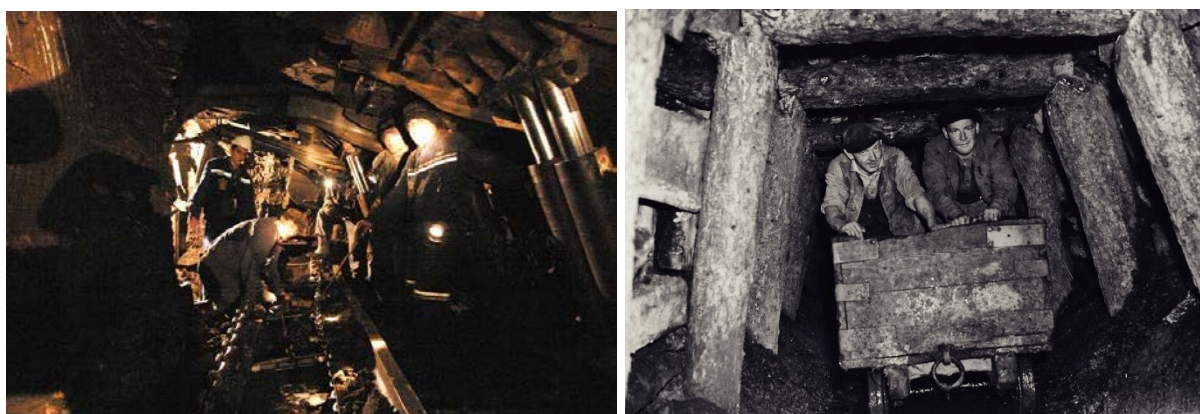

Fig. 47. Imagini din Mina Petrila (arhiva Nelu Cherecheș)

Problema protejării peisajului minier este că avem o mină fără mină. Aceasta nu înseamnă lipsa valorii reale a patrimoniului arhitectural și tehnologic salvat dar impune dezvoltarea capacității de narare în cadrul peisajului nou propus în cadrul ansamblului. Aducerea acestuia și adaptarea lui la noua viață cotidiană, fapt esențial pentru reintegrarea lui în mentalul și practicile comunității locale, trebuie dublată de un efort de interpretare (muzeal / interior, dar și peisager / exterior) atât pentru cei ce au cunoscut Mina cât și pentru cei ce nu au cunoscut-o. un exemplu de efort de interpretare este cel al tururilor ghidate precum cel de Ziua Minerului din 2018, în care Elisabeta Moga (ultima lămpăreasă), Samir Straja sau Sergiu Crișan (ingineri) puteau „traduce” frumusețea (uneori sinistă) a minei (Florea, 2019)

Clasarea minei Petrila nu a putut și nu și-a propus salvagardarea tuturor elementelor constitutive ale minei. Așa cum reiese din argumentația pentru clasare din studiul istoric sintetic, ansamblul minier de la Petrila „fiind una dintre cele mai vechi exploatări, prezintă un caracter reprezentativ pentru moștenirea industrială a extracției de cărbune, ce s-a dezvoltat Valea Jiului încă din a doua jumătate a secolului XIX. Considerând ca întreg bazinul minier se află într-o stare avansată de degradare strâns legată de declinul economic al regiunii, clasarea, salvagardarea și punerea în valoare a acestui ansamblu minier se dovedește a fi o necesitate urgentă pentru a stopa în cel mai scurt timp acest proces și a asigura păstrarea memoriei acestei activități. În contextul european în care o importanță tot mai mare este acordată patrimoniului industrial, a se vedea Recomandarea CE, TICCIH, European Route of Industrial Heritage, (ERIH), proiect al Uniunii Europene, recunoașterea patrimoniului industrial al bazinului minier al Văii Jiului se înscrie ca un proces natural.” Procesul de clasare a avut loc în contextul demolărilor extensive ale celorlalte mine aflate de-a lungul Văii Jiului, astfel încât mina Petrila astăzi are o dublă valoare memorială.

Pe de o parte vorbim de o memorie „directă” a celor ce au lucrat aici, au locuit sub imaginea ei sau au așteptat pe pod (imagine simbolică a relației dintre mină / mineri și oraș / comunitate locală), o memorie detaliată, vie, cu dimensiuni vizuale, auditive, tactile și olfactive și, mai ales, cu o uriașă încărcătură emoțională trans-generațională. Acest nivel al memoriei este unul fragil, bazat pe narațiune și edulcorat de arhive fotografice, ce nu se supune clasării și / sau muzeificării. De aici reiese și importanța narării cotidiene, narare ce nu se poate sprijini decât pe practica cotidiană a unui același spațiu (asta este..., aici era...). Pe de altă parte vorbim de o memorie „indirectă”, la limita livrescului, a unei societăți ce a privit de-a lungul timpului Valea Jiului ca pe un teritoriu aproape indistinct dar cu o identitate clară și puternică este vorba de o memorie construită, cu o densitate specifică și dimensiune documentară a cărei claritate este dată de distanță. Caracterul ei este unul strict simbolic, denudat de emoții, sprijinit pe o materialitate selectivă. Abia la acest nivel putem înțelege clasarea ansamblului ca un act ce urmărește și „presupune păstrarea unei imagini limpezi a activității de minerit din Valea Jiului, fapt de unde reiese impactul sau la scara națională. Întreaga coerență a profilului minei, devenit un reper în Valea Jiului nu numai la nivelul local al orașului Petrila cât și la nivelul regiunii, devenind o identitate pentru orașul Petrila, este dată de întreg ansamblul la a cărui compoziție contribuie fiecare element în parte. Fiecare obiectiv în parte se afla în strânsă legătură cu diferitele etape de evoluție ale mineritului în zonă, așa cum sunt descrise în studiul istoric, precum și cu etapele distincte din istoria poporului român.” (Sucală et al., 2015)

Peisajul postindustrial sau recuperarea prin peisaj a marilor infrastructuri industriale este un act de memorie și poate, undeva, de dreptate. Trecutul industrial a lăsat urme adânci și murdare într-o natură distrusă, ce cu greu se poate regenera singură. Iar aici peisajul este cel care poate face natura să lucreze în ritmul omului. Prin dimensiunea sa ecologică peisajul este cel ce poate reda acestor spații natura pierdută sub haldele de steril sau sub decantările de noxe. El reprezintă o țesere a unui trecut natural cu un trecut industrial, cu un prezent amnezic și cu un viitor posibil. (Tudora în Păun Constantinescu, 2019)

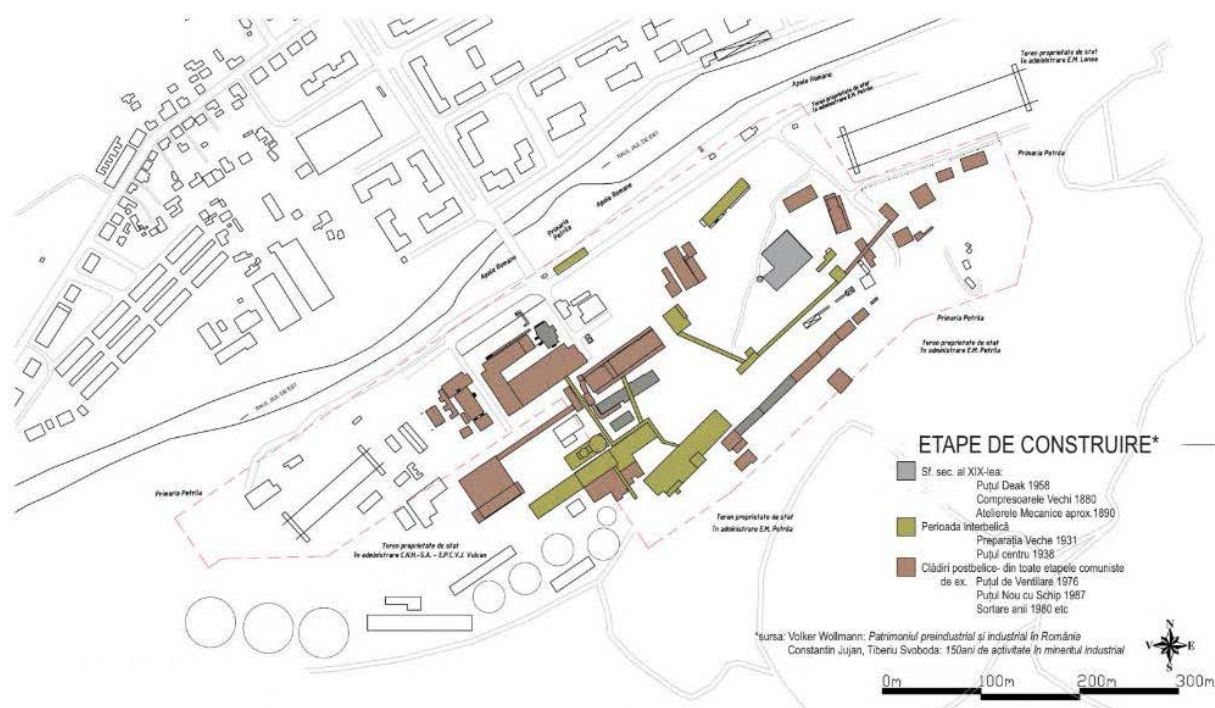

Fig. 48. Etape de construcție Mina Petrita – Dosar clasare Mina Petrita

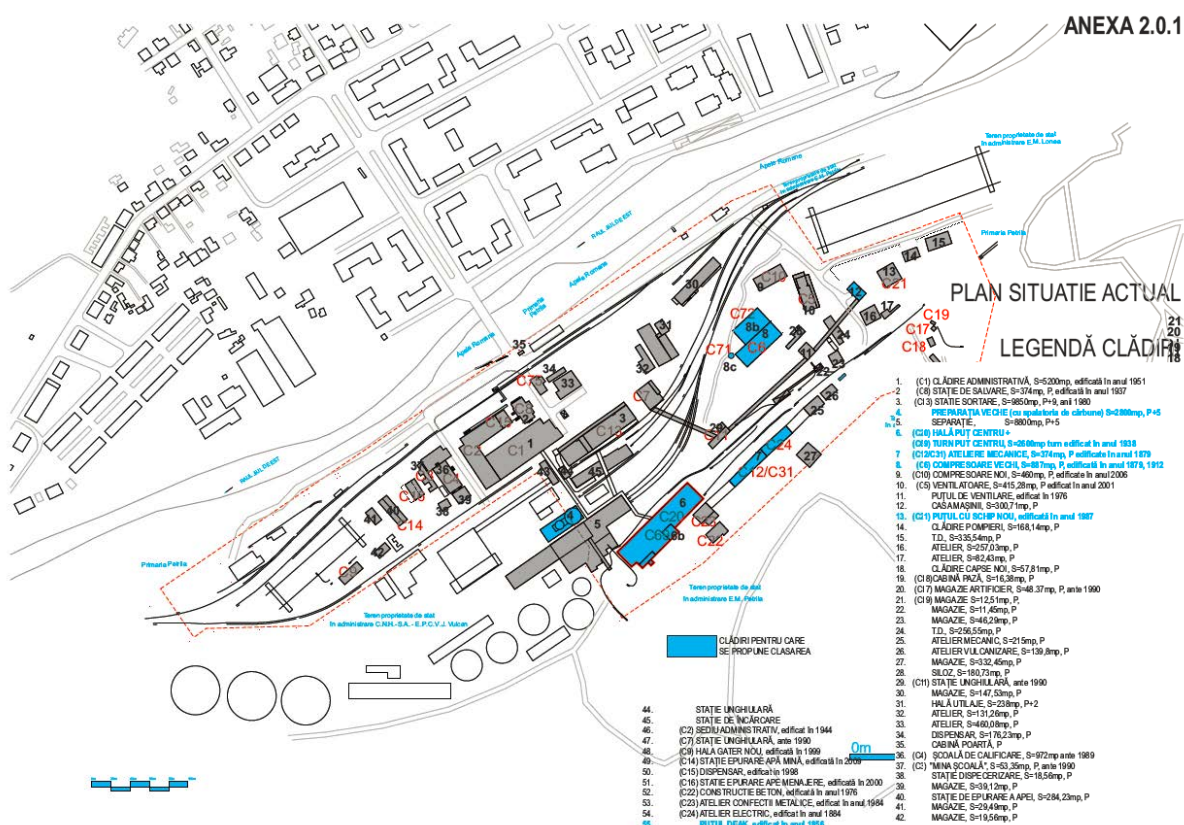

Fig. 49. Planul de situație actual- legenda clădirilor – Dosar clasare Mina Petrita

© Ilinca Păun Constantinescu, Ina Stoian, Dragoș Dascălu, Cristina Sucală, Gabi Buhuș, Ioana Voiculescu, Azra Smailbegovic-Becic, Romain Lelievre

2.3. Structura peisajului pe teritoriul minei

Peisajul minei

Privind din teritoriul intern al minei, trebuie remarcat faptul că imaginea de astăzi este rezultatul unei „epurări” parțiale, din ansamblul general fiind deja demolate o serie de clădiri și elemente tehnologice (precum benzile transportoare, podurile rulante etc.) ce dădeau caracter și specificitate peisajului minier. Toate aceste elemente determinau scara spațială a minei. O scară umană, tactilă, a proximității materiale, a obiectelor uzuale și a cotidianului lor, în care turnurile erau doar acolo. Prin demolarea clădirilor, îndepărtarea (prin varii metode) a tuturor mașinărilor de uz cotidian a fost pierdută nu numai o cultură materială importantă și semnificativă ci și o scară a peisajului minier greu de imaginat astăzi.

Fig. 50. Clădiri și elemente tehnologice astăzi dispărute și scara peisajului minei în 2007

Fig. 51. Evoluția stării terenului: 2011, 2014, 2024 (Google Earth)

Din punct de vedere al structurii spațiale actuale și al percepției acesteia, teritoriul minei, chiar și în interiorul terenului, este dominat de elementele verticale (Puțul cu schip, puțul de ventilație, coșul de fum, puțul central). Noile spații deschise, create prin demolările echipamentelor generează astăzi o monumentalitate nouă, dar și o spațialitate generoasă, capabilă să propună noi lecturi vizuale ale ansamblului, reprezentând astfel o nouă resursă funcțională și de peisaj. Pe lângă accentele verticale majore ale sitului, trebuie menționat și ansamblul vizual format de cele două turnuri aflate pe cornișă, astăzi în afara terenului delimitat administrativ al minei, dar care este necesar a fi integrate pe viitor în ansamblu.

Fig. 52. Perspective asupra elementelor verticale din cadrul spațiilor minei

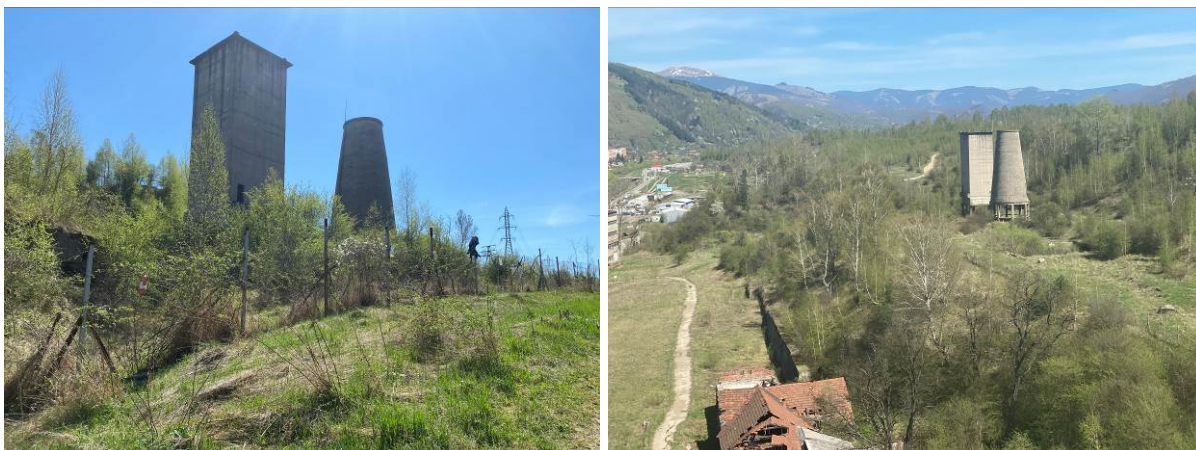

Fig. 53. Accente verticale secundare, în afara perimetrului minei, care necesită protecție și valorizare

Desprinse de restul de elemente ce făceau parte din circuitul tehnologic al minei siluetele verticale ale turnurilor capătă o stranietate stânjenită / stânjenitoare, prin izolarea lor ce le sugerează inutilitatea actuală. Integrarea peisageră a spațiilor minei trebuie să urmărească reconstituirea unei materialități unificatoare a ansamblului, cu linii de forță dinamice, capabile să reintegreze elementele ce par disperate vizual.

Răspunsul la această problemă, din punct de vedere spațial-compozițional, vine din teren. Pe de o parte vorbim despre structura fundamentală a teritoriului, menționată și în capitolul anterior, cea a gridului. Acesta se întinde paralel cu structura geologică a teritoriului, coboară la scara locuirii urbane, dar se regăsește, în continuitate directă cu gridul urban, și pe teritoriul minei, realitate spațială mult mai evidentă înainte de demolarea clădirilor (vezi situația din 2011).

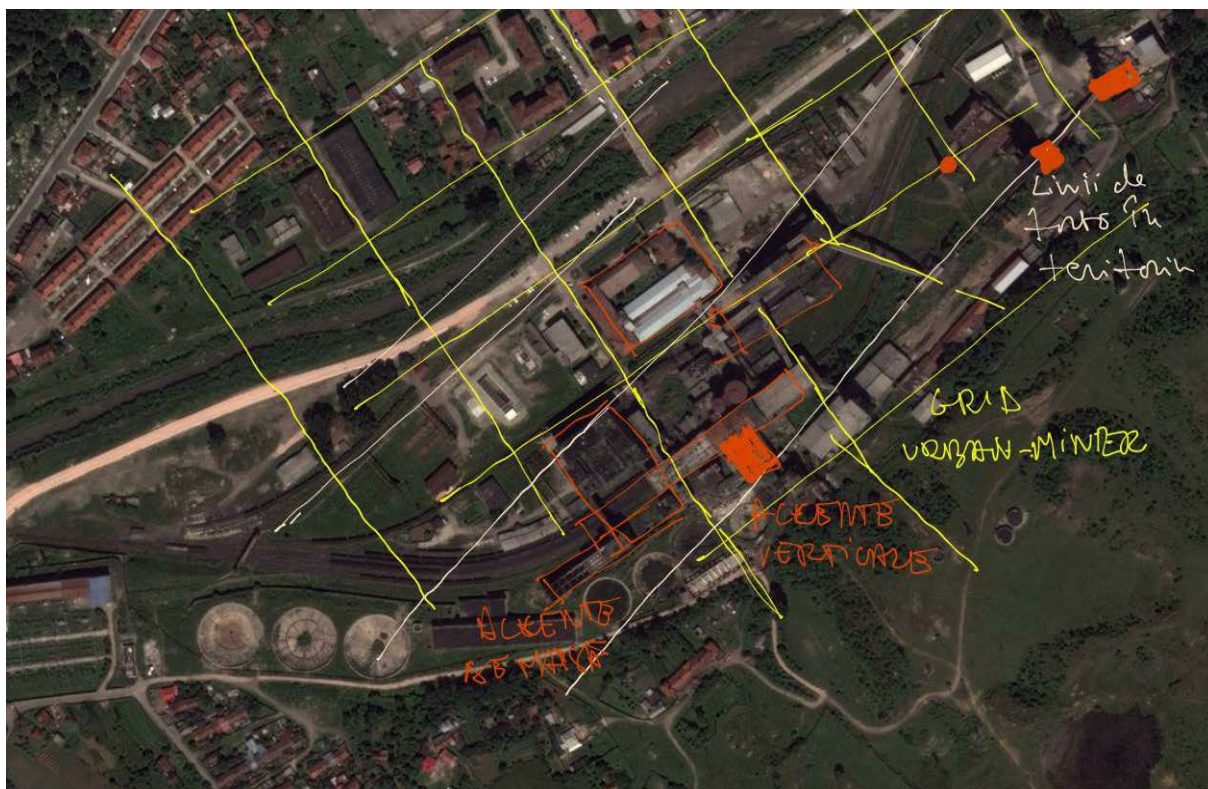

Fig. 54. Schiță analitică grid spațial mină

În acest context proiectul de peisaj dar și amplasamentele și volumetria noilor clădiri vor trebui să se supună acestui grid și să i se integreze. Totodată trebuie prezervate și puse în valoare noile perspective asupra accentelor verticale ale sitului, capabile să orienteze și să devină repere spațiale importante.

Un alt element important cu efect integrator și generator de ambianțe diferențiate este vegetația. Chiar dacă aceasta este una spontană, încă tânără și lipsită de impact vizual și volumetric important, drept urmare o analiză vizuală detaliată nu este relevantă, arborii și arbuștii, precum și covorul erbaceu dezvoltat spontan în ultimii ani sugerează potențialul pe care o compoziție vegetală îl poate avea pe viitor asupra ansamblului atât din punct de vedere al (re)structurării spațiale și a compoziției peisagere cât și la nivelul confortului în utilizare. Un alt aspect benefic important al vegetației spontane este stabilizarea solurilor și reducerea riscurilor în exploatare. Toate imaginile de pe sit demonstrează importanța impactului vizual pe care îl are vegetația spontană, fiind evident efectul de „îmblânzire” a sitului în integralitatea sa. Necesitatea realizării unor plantări importante, capabile să susțină compozițional, dar și funcțional ansamblul arhitectural al minei, este evidentă. O soluție optimă pentru realizarea acestora poate fi un concurs de arhitectura peisajului, capabil să aducă cele mai bune soluții, care să nu răspundă doar unor nevoi imediate / funcționale, ci unei viziuni mai largi, integratoare.

La nivelul deplasărilor în sit se observă noi spațialități generate de eliberarea terenului de utilaje și echipamente, aceste spații permițând crearea de subdiviziuni ambientale, capabile să răspundă în mod diferențiat noilor activități și funcțiuni ce vor fi inserate în sit. Aceste noi spațialități sunt extrem de diferite atât din punct de vedere al ambianțelor arhitectural-peisagere cât și din punct de vedere al scării lor.

Astfel, o serie de secvențe spațiale reușesc să mențină vechea scară a spațiilor minei, legată de utilizarea ei cotidiană și definită de scara umană și tehnologică. Aceste spații sunt caracterizate, în general, de proximitatea cu elementele de arhitectură menținute pe sit și cu prezența elementelor tehnologice. Ambianța lor este clar definită de această proximitate, drept urmare menținerea tuturor detaliilor, a utilajelor și structurilor existente în sit este vitală pentru a putea păstra scara și tactilitatea inițială a spațiilor / peisajelor. Materialitatea lor austeră face de asemenea parte integrantă din ambianță, fiind necesar a fi păstrată. Intervențiile asupra acestor spații trebuie să fie mai degrabă de restaurare decât de transformare.

Fig. 55. Spații și subspații în peisaj ce mențin structura și scara inițială a peisajului minei

O altă serie de spații ce se succed de-a lungul traseului de vizitare sunt mai degrabă atipice pentru ansamblul minei, reprezentând o ruptură de scară și fiind percepute ca un vid, ca o absență a vieții minei ce a fost eviscerată. Pe de altă parte, dacă spațiile la scara minei, menționate mai sus, au capacitatea de a menține o scară specifică și o memorie kinestezică a spațiului, aceste noi spații largi sunt cele ce pot să se adapteze la o nouă realitate și la noi utilizări. Aceste arii generoase sunt capabile să adăpostească noi funcțiuni, dedicate unui public larg, să devină, prin compoziții peisagere structurante, liantul întregului ansamblu, transformându-se astfel în parcul tematic menționat de locuitori ca o posibilă transformare a sitului. Ele reprezintă principala resursă de inovare și (re)inventare în cadrul proiectului.

Fig. 56. Spații de largi dimensiuni ce permit intervenții inovative și compoziții peisagere structurante

Între aceste două scări dominante, se întâlnesc, de cele mai multe ori ca spații de tranziție între scara minei și cea a golului, o serie de alte spații intermediare atât ca dimensiuni cât și ca ambianță. Aceste spații au avantajul unei scări umane, apropiată de cea urbană, capabilă să ofere confort în utilizare, dar au dimensiuni suficient de generoase pentru a putea adăposti funcțiuni sau activități dedicate unui public larg. Datorită deschiderii lor vizuale dar și a prezenței unui cadru arhitectural coerent ele reprezintă locuri propice de înțelegere și interpretare a sitului în ansamblul său. Se recomandă ca aceste spații să nu fie fragmentate cu elemente construite cu impact vizual.

Fig. 57. Spații intermediare în cadrul minei

Un element fundamental de peisaj al sitului îl reprezintă căile ferate și infrastructurile acestora, ce trebuie menținute și valorificate în cadrul sitului (inclusiv de (re)funcționalizate ca linii de transport public local Lonea – Petrila – Petroșani), reprezintă linii de forță majore în cadrul sitului actual, generând concomitent perspective valoroase dar și fragmentări spațiale și trasee alternative ce aduc dinamică și varietate sitului. Pe lângă valoarea lor peisageră și (potențial) funcțională, liniile de tren, prin traseele pe care le generează la nivelul sitului, au o capacitate narativă de excepție, ele structurând în trecut cea mai mare parte a proceselor tehnologice de suprafață. Astfel, ele pot servi drept suport fundamental de interpretare a sitului.

Fig. 58. Perspective de-a lungul căilor ferate și trasee narative

Un alt element important din sit, din punct de vedere al peisajului, este apa. Chiar dacă aceasta este astăzi mai degrabă nedorită, ea provenind din (în cea mai mare parte) drenarea apelor prezente în halde, reprezentând un risc tehnologic mai mult decât un accent peisager. Cu toate acestea rezolvarea tehnică, captarea în drenuri controlate și canalizarea ei poate deveni un element spectacular al sitului.

Captarea și recuperarea apelor de infiltrație este cu atât mai importantă cu cât ea poate servi la revitalizarea bazinelor de decantare, elemente importante ale peisajului minei, cu un uriaș potențial peisager și de loisir. Valorificarea apelor este utilă nu numai din punct de vedere al riscurilor tehnologice sau al imaginii peisagere dar și din punct de vedere al managementului sustenabil al noilor arii plantate, apa canalizată spre decantoare putând fi folosită și la irigarea noilor suprafețe verzi în perioade secetoase.

Fig. 59. Prezența apei în sit: scurgeri din halde și bazine de decantare
(1-4 - arhiva personala / 5 - arhiva Emil Bogdan)

Un ultim element cu impact major asupra peisajului este relația minei cu Jiul. Pe perioada funcționării mine drumul de pe malul stâng era unul parțial, ce deservea doar activitățile miniere. Senzația era că mina este una cu râul, sau că râul trece prin mină. Mai ales că mina era singura care „privea” spre Jiu, orașul întorcându-i sistematic spatele și orientând spre acesta anexele. Jiul era ca o fractură între oraș și mină, iar nodul central al comunității era podul.

Fig. 60. Relația minei și orașului cu Jiul în 2007

Odată cu închiderea minei și realizarea rutei ocolitoare relația dintre mină și râu s-a modificat radical. Drumul intens circulat și lipsit de trotuare rupe definitiv mina de Jiu, în timp ce orașul se deschide timid spre râu prin parări și grădini vernaculare.

Reintegrarea minei în viața urbană, revitalizarea ei și transformarea într-un pol urban important este intrinsec legată de regândirea relației cu Jiul. Iar această restructurare trebuie gândită dinspre ambele maluri și nu trebuie redusă la simpla construire de trotuare de-a lungul străzii Mărășești, fie ele și cu aliniamente (care se impun oricum în actualul cadru urban). Rețesarea orașului cu mina necesită activarea malurilor, realizarea de promenade urbane la cotele superioare și inferioare ale albiei, activarea acestora. Odată restaurată și reactivată, relația minei cu orașul trebuie să fie una deschisă, fără delimitări în spațiu sau timp. O dovadă asupra insuficienței unei amenajări generoase fără a regândi conectivitatea cu orașul o reprezintă Parcul de peste Jiu, subutilizat datorită izolării lui de oraș.

Fig. 61. Relația orașului cu Jiul: parcări, garduri și grădini private improvizate

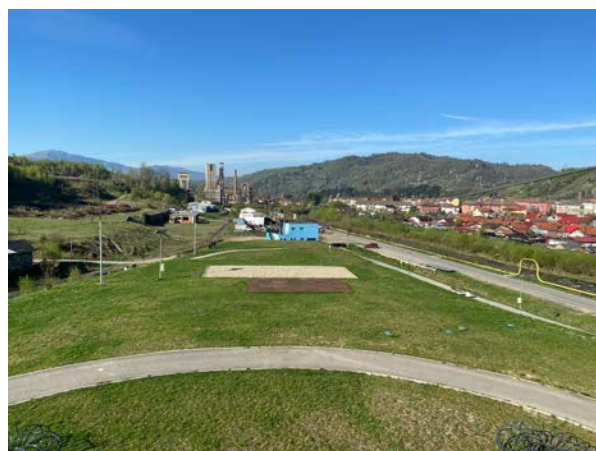

Fig. 62. Relația minei și a malului stâng cu Jiul: gardul și țeava galbenă fără trotuar

Fig. 63. Malurile Jiului: un univers în așteptare

În ceea ce privește relația minei cu orașul, dincolo de deschiderea fizică, de accesibilizarea zonei peste Jiu, de realizarea unui cadru care să invite la explorare și traversare a râului, ceea ce a definit dintotdeauna această relație, a fost dominantă silueta puțurilor asupra celei a orașului. Dacă există un peisaj al Petrilei (mina și orașul), atunci în centrul său stă silueta stranie a puțului cu schip.

Perspective asupra minei

Un element important în cadrul Petrilei îl reprezintă relația vizuală cu mina, în mod particular cu puțul cu schip, puțul de ventilație și puțul centru, siluete verticale ce domină atât peisajul interior al minei, cel al orașului dar și împrejurimile (*Ele sunt turnul Eiffel al Petrilei, practic fără ele Petrița nu ar mai spune nimic*). Perspectivele liniare și directe, liniare, asupra acestora trebuie protejate, neputându-se amplasa clădiri în cadrul acestora iar fronturile trebuind retrase astfel încât să permită vizibilitatea lor nestânjenită. Dacă în cadrul minei aceste perspective sunt relativ noi, legate de evacuarea echipamentelor ce fragmentau vizual ansamblul, perspectivele asupra minei dinspre cadrul urban sau din cel natural rămân oarecum neschimbate, singura modificare fiind reprezentată de fragilizarea lor prin dispariția unora dintre clădirile masive ce dădeau densitate ansamblului. Astăzi rămân lizibile doar siluetele longiline ale turnurilor, elemente verticale ce concurează vârfurile montane.

Principalele perspective asupra acestor elemente sunt cele de pe pod / strada Minei, din inflexiunile străzii Mărășești în amonte și în aval de intrarea în mină și cea de pe strada Tudor Vladimirescu, la punctul de întâlnire cu Jiul. O nouă perspectivă importantă este oferită de Parcul de peste Jiu, de unde turnurile se pot percepe de la înălțime, de-a lungul structurii feroviare ce generează spații și linii de forță în teritoriu.

Fig. 64. Perspective asupra siluetelor verticale ale minei de pe strada Mărășești, dinspre Petroșani

Fig. 65. Perspective spre turnuri de pe strada Mărașești și din Parcul de peste Jiu

Există și o serie de perspective importante asupra minei și a accentelor ei verticale și din teritoriul haldelor sau a coloniei Bosnia, perspective ce au fost menționate și analizate și în rândurile anterioare.

Fig. 66. Perspective de pe cornișa dinspre Bosnia și de pe halde

Dar cele mai importante perspective sunt cele din țesutul construit al orașului. În orice deambulare urbană, pe aproape orice traseu, este practic imposibil să nu se întrevadă mina. Din nou, silueta cea mai importantă este cea a puțului cu schip. Aceasta era cu atât mai spectaculoasă pe timpul nopții, datorită iluminatului său. O parte dintre aceste relații vizuale sunt blocate de garduri sau de construcții parazitare trebuie înlăturate sau reconfigurate astfel încât să valorifice perspectiva. Aceste perspective trebuie protejate pe tot teritoriul orașului, dar și al haldelor (în contextul amenajării acestora) prin regulamente de urbanism detaliate.

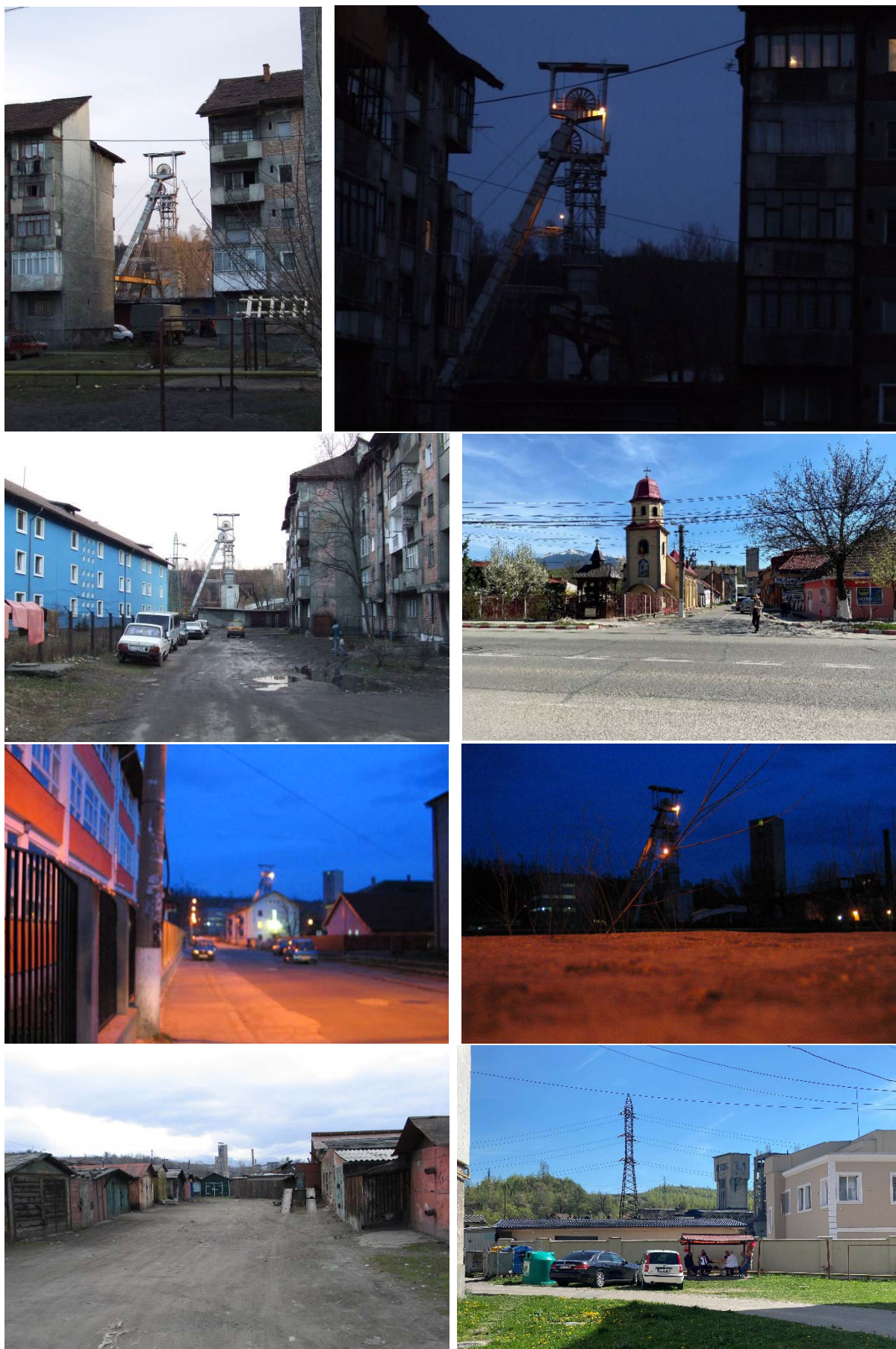

Fig. 67. Perspective asupra puțului cu schip din țesutul urban (arhiva personală)

3. Evidențierea disfuncționalităților și priorități de intervenție

Cele mai multe probleme pe care le ridică zona minei sunt legate de siguranța în cadrul deplasărilor și vizitării. Problemele nu sunt legate doar de incinta minei ci și de alte teritorii afectate de exploatarea cărbunului. Procesele geomorfologice de pe halde reprezintă o amenințare, putând afecta terenurile agricole și construcțiile învecinate, unde pot fi resimțite efecte subsidenței induse, precum în cartierul 8 Martie (Costache, 2020). Se remarcă alunecări de teren pe ambii versanți ai văii Maleia (parte administrativă a Petroșaniului), dar și pe drumul de legătură Jieț – Maleia sau în grădinile din proximitate.

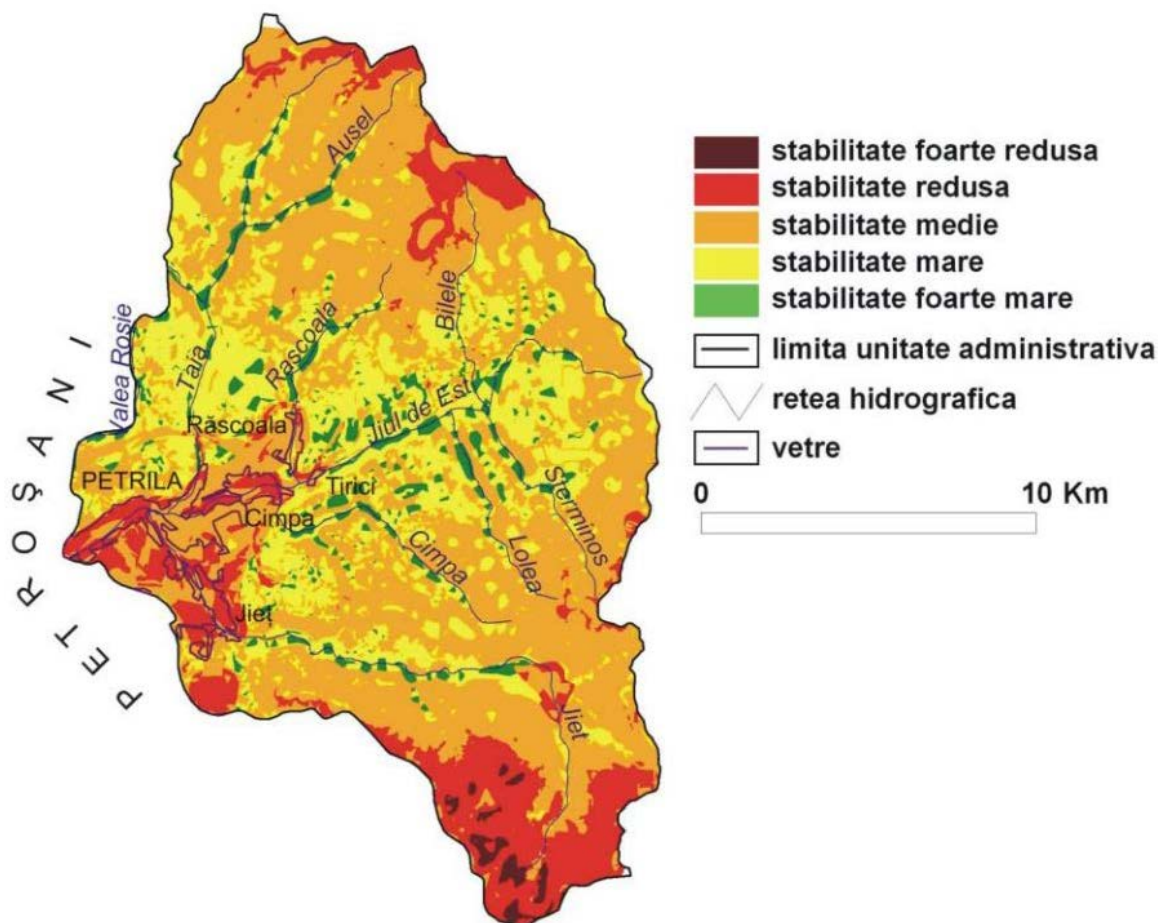

Fig. 68. Stabilitatea terenurilor în zona Petrila (Andra Costache, 2020)

Alunecările de teren se produc în masa haldei în perioadele ploioase. Alunecările superficiale se datorează lipsei de compactare sau a înclinării prea mari a taluzurilor, fiind generat deseori de circulația utilajelor. Alunecările superficiale sunt caracteristice haldelor de funicular, datorită modului de construcție (în extensie, prin împingere cu buldozerul). Alunecările profunde pot fi cauzate de artere hidrografice care se instalează la baza haldei. Haldele pot fi afectate și de șiroiri și ravenări datorate pantelor prea mari și necompactării suficiente. O serie de probleme pot fi cauzate și de acumulările de apă de pe halde, acestea putând provoca, prin infiltrare (deja menționate anterior), alunecări de teren și curgeri de noroi, existând și pericolul de deversări (Lupeni, iulie 2004). Cea mai gravă problemă o reprezintă riscul de subsidență indusă.

Fig. 69. Fenomene de alunecări și prăbuși pe haldă

Din punct de vedere al funcționării viitorului ansamblu al minei un pericol îl constituie muzeificarea lui totală. Pentru o funcționare bună și o integrare reală în viața orașului în cadrul ansamblului trebuie introduse funcțiuni de uz cotidian, de la locuințe permanente și/sau temporare la echipamente și dotări urbane (educație, cultură, sport, sănătate, comerț, manufactură, loisir). Clădirile de patrimoniu reprezintă o resursă uriașă socio-economică, dar în absența unor utilizări intensive și permanente riscă să devină o povară. Introducerea de funcțiuni capabile să activeze cotidian întregul spațiu, și pe tot parcursul anului, este esențială pentru reușita proiectului. O concentrare exclusivă asupra activităților de turism se poate dovedi perdantă.

Din punct de vedere al peisajului, dincolo de fenomenele naturale și tehnologice susmenționate riscurile și disfuncționalitățile pot proveni din neînțelegerea și nerespectarea valorilor de peisaj (compoziții spațiale, perspective importante cu valoare emblematică și afectivă, locuri ale memoriei etc.).

Un alt risc major din punct de vedere al valorii culturale a sitului este o „supra restaurare”, o intervenție agresivă care să înlăture în totalitate ravagiile timpului asupra elementelor de arhitectură. Este importantă păstrarea „patinei”, a urmelor utilizării acestui spațiu. O intervenție ce ar genera o imagine „inițială”, fără amprenta timpului ar fi percepută ca agresivă și ca un act de ștergere a memoriei colective.

Un ultim risc este reprezentat de necorelarea proiectelor de investiții și revitalizare pe arealul mai larg al depresiei Jiului, ceea ce ar putea genera o „izolare” infrastructurilor și o sub-utilizare a lor. Gândirea tuturor strategiilor locale de regenerare trebuie să plece de la o viziune de ansamblu, care să genereze fluxuri socio-economice și culturale capabile să producă o creștere pe termen lung. În acest sens siturile miniere trebuie privite în ansamblul lor, ca parte a unei aceleiași resurse spațiale, culturale și sociale.

Astfel, mina trebuie abordată integrat, PUZ trebuind să propună atât elemente ce țin de salvarea și valorificarea minei dar și de dezvoltare socio-economică și cultural-comunitară, și de dezvoltare ulterioară a zonelor limitrofe, în mod particular haldele de steril, în spiritul celor evidențiate în capitolele anterioare (parc urban / zonă de agrement și conexiune interurbană) .

4. Propuneri de eliminare sau diminuare a disfuncționalităților

Reconstrucția ecologică a terenurilor degradate . cele mai importante lucrări au fost făcute prin *Proiectul de închidere a minelor și atenuare a impactului social* (Mining I (2000-2004) și *Proiectul închiderea minelor, refacerea mediului și regenerare socio-economică* (Mining II, 2005-2009). Dintre intervenții trebuie menționate lucrările de ameliorare prin acoperire cu sol vegetal, nivelare, plantarea de vegetație pe depozitele de steril, asigurarea stabilității haldelor prin cleionare, gabioane sau modelarea taluzurilor. În perimetrul Petrila a fost reecologizată halda Puț 4. Reabilitarea terenurilor se realizează și prin înierbare naturală. În acest context este posibilă necesitatea unor lucrări de stabilizare a pantelor de pe marginile haldelor dar și din interiorul perimetrului minei. Proiectul de stabilizare trebuie coordonat cu cel de reabilitare și revitalizare a minei, modul de stabilizare și lucrările propuse putând deveni resurse importante pentru viitoarea funcționare a zonei (amfiteatre în aer liber, pante și peluze de loisir, structuri construite multi-funcționale)

Deși mai mulți specialiști consideră că structura haldelor face aproape imposibilă instalarea vegetației și redarea haldelor în circuit agricol și / sau silvic fără acoperirea cu pământ vegetal (sunt citați de Costache, 2020 autorii Fodor și Baican) observațiile în teren la Petrila evidențiază capacitatea de regenerare naturală dar și artificială a haldelor în intervale de 10 ani prin instalarea de specii pionier (*Betula verrucosa*, *Alnus incana*, *Populus tremula*). În vederea creșterii capacității de regenerare a solurilor se recomandă limitarea activităților pastorale pe suprafața haldelor, dat fiind distrugerea vegetației pioniere sau a puietilor plantați de către animale. În depresiunea Petroșani recuperarea terenurilor pentru rezidențializare nu reprezintă o alternativă viabilă datorită riscurilor majore de mișcări de subsidență indusă (Costache 2020)

În ceea ce privește recuperarea zonelor miniere în scopuri recreative și de loisir, singurul proiect este cel de la Câmpu lui Neag, în jurul lacului din fosta carieră. Astfel, în contextul haldelor de la Petrila se recomandă combinarea proceselor naturale de înierbare și vegetalizare cu cele planificate, urmărindu-se redarea zonei parțial pentru practicarea agriculturii specifice locale (pe zone controlate și după refacerea stratului de sol vegetal) și transformarea zonei centrale în zonă de loisir și agrement, constituindu-se astfel un parc urban de mari dimensiuni capabil să susțină dezvoltarea urbană a Petriței și Petroșaniului dar și activitatea turistică din zonă, prevăzută a deveni dominantă economic.

Realizarea unui parc central între Petroșani, Petrila, Maleia și Jieț poate reprezenta un gest de regenerare și activare a întregii zone, oferind activități socio-economice pentru toate comunitățile limitrofe.

Din punct de vedere al valorilor culturale de peisaj trebuie protejate în primul rând perspectivele asupra elementelor semnificative ale ansamblului minei (puțul cu schip, puțul centru, bazine etc.) dar și cele dinspre mină și halde către peisajul natural, mai ales către vârfurile montane ce reprezintă repere în zonă. Astfel proiectele de amenajare peisageră sau de construcții de noi clădiri în zonă vor fi astfel adaptate încât să nu ducă la blocarea perspectivelor importante și valoroase.

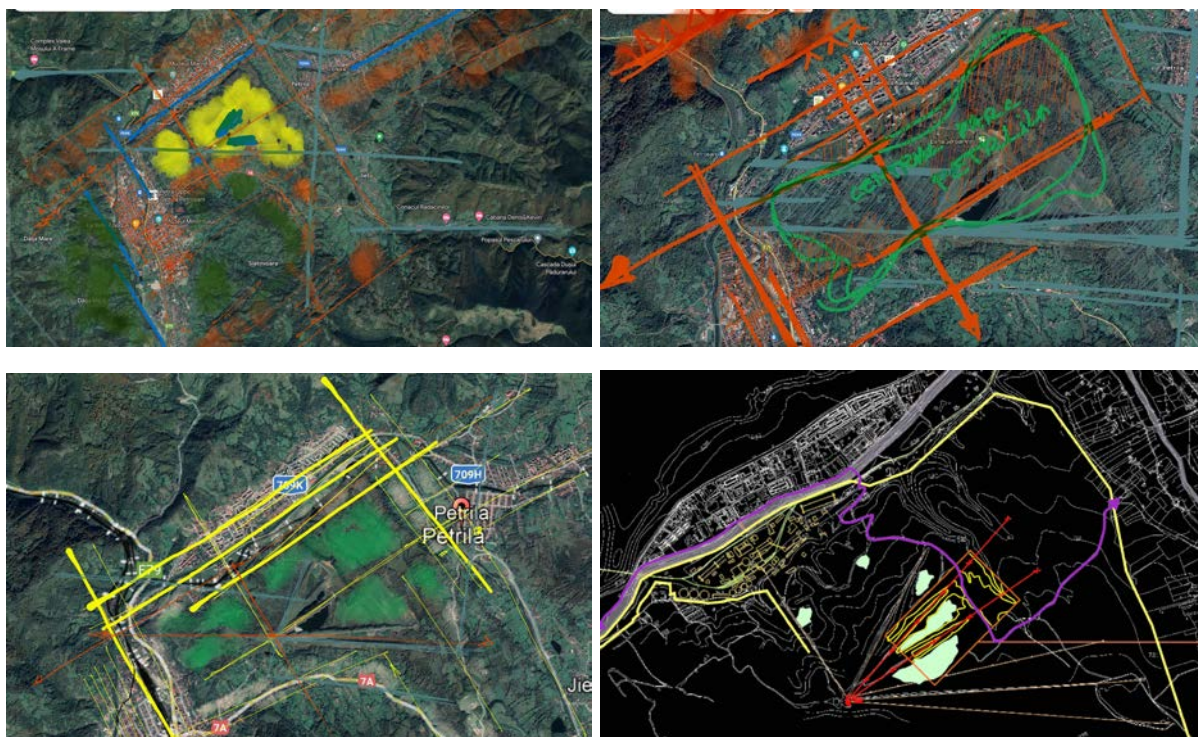

Fig. 70. Schițe compoziționale și relaționare pentru integrarea haldelor ca parc interurban

În cadrul ansamblului vor fi introduse funcțiuni generatoare de activități socio-economice, echipamente și dotări de interes urban cotidian, spații de agrement și loisir, spații de comerț și consum ce au ca rol activarea permanentă a întregului teritoriu. De asemenea se vor realiza prin interiorul ansamblului conectivități între diferitele zone ale orașului și cu localitățile limitrofe (prin intermediul haldei – parc). Amenajarea ansamblului va ține cont de recomandări anterioare, expuse în cadrul studiului. Vor fi protejate, prin regulamente de urbanism stricte, atât perspectivele interioare ale sitului, cât și cele exterioare dinspre oraș sau halde, astfel încât să nu fie afectată imagine emblematică a minei. În interiorul sitului amenajările arhitecturale și peisagere vor ține cont de valorile existente și de structurile compoziționale ce revin din clădirile și structurile urbane și teritoriale (gridurile multiscalare) și de perspectivele interioare valoroase. Protejarea perspectivelor nu trebuie realizată doar în cazul proiectelor realizate în zona de protecție a monumentelor (zonă în care se recomandă colaborarea permanentă cu arhitecți specializați în patrimoniu industrial și cu atestați ai Ministerului Culturii) ci pe tot teritoriul orașului.

Fig. 71. Schițe cu perspectivele interioare și exterioare către elementele emblematic ale minei ce trebuie protejate în cadrul regulamentelor de urbanism

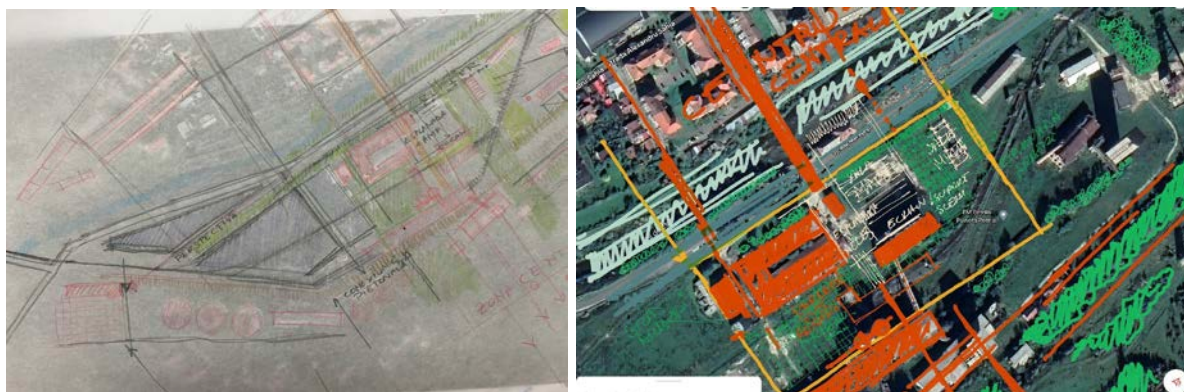

Fig. 72. Schițe compoziționale și de axe de perspective la scara centrului sitului

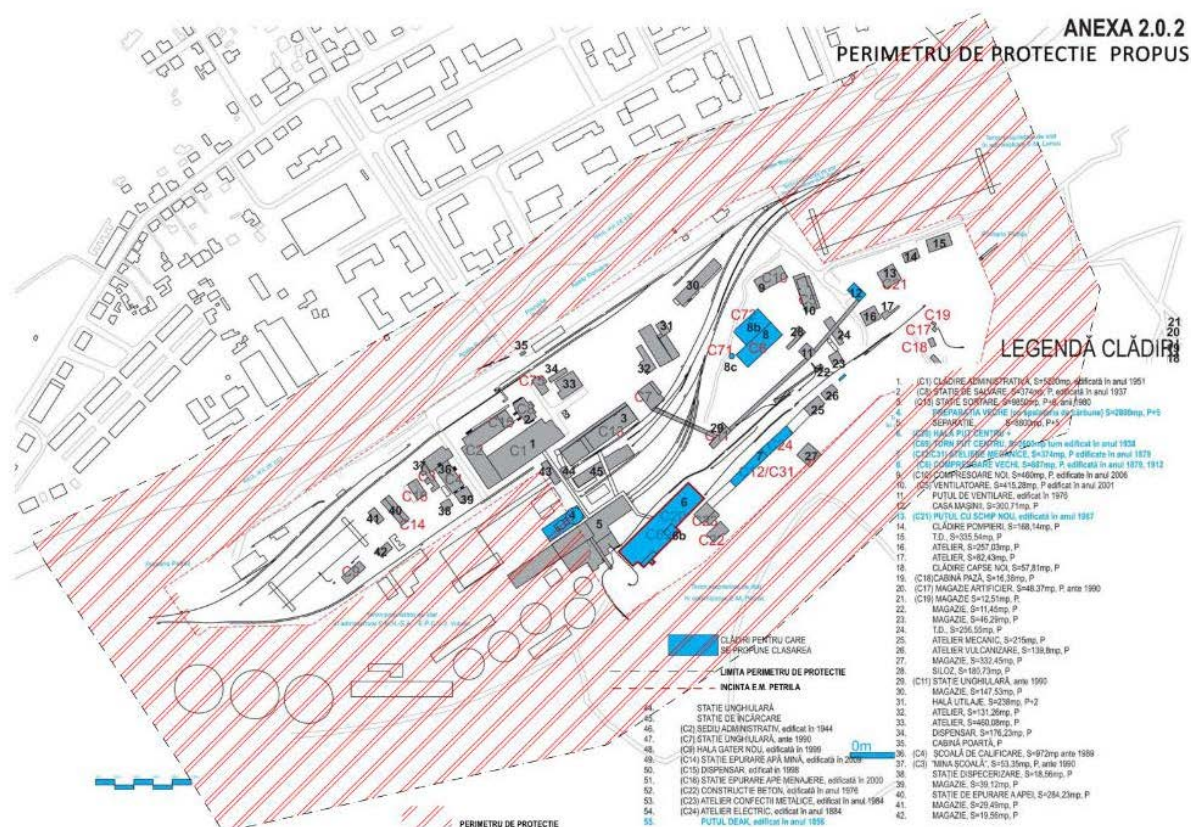

Fig. 73. Perimetru de protecție al monumentelor – dosar de clasare

Din punct de vedere al protejării, valorizării și valorificării peisajului și a elementelor lui reprezentative, planul urbanistic zonal trebuie să definească, dincolo de areale construibile și inserții funcționale compatibile, și liniile compoziționale majore ale viitoarelor compoziții de arhitectura peisajului, menite să ducă la structurarea vizuală a spațiului și la susținerea perspectivelor valoroase. Este necesară trasarea de direcții clare pentru reconectarea minei cu râul dar și cu orașul, acolo unde dezvoltarea haotică a dus la distrugerea peisajului urban general.

Proiectul de peisaj trebuie înțeles ca o resursă socio-economică, culturală și de mediu, fiind o investiție strategică pe termen scurt și mediu cu impact major asupra dezvoltării economice și a calității vieții (cheie a regenerării zonei) pe termen mediu și lung (vezi studiile de caz din anexe).

5. Concluzii și recomandări

În cadrul acestui capitol vor fi reluate punctual elementele importante analizate în cadrul studiului, evidențiind elementele principale ce reies din studiul de peisaj .

5.1. Scara teritorială

Din punct de vedere al încadrării în teritoriu și al accesibilității reies următoarele aspecte:

- Importanța cadrului natural de o valoare excepțională, la scară locală fiind esențială relația cu zonele montane.
- Importanța culturală a arealului – zona Petroșani – Petrila reprezentând un posibil nod de acces înspre cetățile dacice și alte zone de interes major
- Izolarea relativă a zonei, fapt ce poate reprezenta un aspect pozitiv în contextul turismului alternativ și sustenabil – fiind de maximă importanță revitalizarea căii ferate și îmbunătățirea accesului dinspre Transalpina
- Necesitatea de a menține naturalitatea zonei – inclusiv în condiții de exploatare economică a teritoriului – și protejarea strictă a valorilor de mediu și ecologice

5.2. Scara urbană / metropolitană

La scara orașului Petrila, sau a complexului urban format de centrele Petroșani și Petrila se remarcă o serie de valori de peisaj ce se decelează pe trei paliere: **peisajul natural, mina și orașul** propriu zis.

Din punct de vedere al relației cu peisajul trebuie menținute (fără contraste disonante de siluetă arhitecturală) **perspectivele importante dinspre interiorul zonei construite către vârfurile montane**. O altă serie de perspective se întind de-a lungul defileurilor / văilor Jiului și a afluenților săi, dar acestea nu au făcut subiectul studiului de față, fiind necesare a fi detaliate în cadrul PUG.

Din punct de vedere al relației cu mina se vor păstra nealterate sau vor fi puse în valoare prin înlăturarea elementelor disturbante, după caz, **perspectivele dinspre și din interiorul Țesutului construit și halde către accentele verticale ale minei**: puțul cu schip, puțul de ventilație, coșul de fum, puțul central, preparația interbelică. În acest sens **vor fi realizate studii de vizibilitate la amplasarea tuturor construcțiilor** din jurul minei, din zonele urbane centrale, dar și de pe drumurile din jurul haldei (zona străzii Maleia, Jieț).

În acest sens se recomandă realizarea unui studiu detaliat de altimetrie în cadrul PUG pentru asigurarea strictă a protecției acestor perspective.

Din punct de vedere tehnic și spațial se impune ca direcție strategică **transformarea haldelor de steril în parc public / arie naturală și de loisir** cu rol de detentă urbană și conectivitate la scara conurbației Petroșani – Petrila. În acest sens se recomandă organizarea unui concurs internațional de idei / proiecte pe baza unei teme elaborate de o echipă interdisciplinară de specialiști.

5.3. Scara locală a minei

În cadrul teritoriului minei, în contextul viitoarelor investiții și proiecte de revitalizare se desprind o serie de principii de intervenție:

- Inserția în cadrul ansamblului minei a unor **funcțiuni de uz cotidian** (ex: locuințe permanente și/sau temporare, echipamente și dotări urbane - educație, cultură, sport, sănătate, comerț, manufactură, loisir)
- **Corelarea proiectelor de investiții** și revitalizare pe arealul mai larg al depresiunii Jiului, o viziune de ansamblu, care să genereze fluxuri socio-economice și culturale capabile să producă o creștere pe termen lung. Siturile miniere trebuie privite în ansamblul lor, ca parte a unei aceleiași resurse spațiale, culturale și sociale.
- Evitarea concentrării exclusive asupra activităților de turism
- **Evitarea „supra restaurării”**, care să înlăture în totalitate urmele timpului asupra elementelor de arhitectură. Este importantă **păstrarea „patinei”**, a urmelor utilizării acestui spațiu.

Din punct de vedere al structurării peisajului post-industrial trebuie respectate o serie de reguli compoziționale care să asigure respectarea valorilor de patrimoniu și de peisaj trecute și existente și noile scări spațiale ale ansamblului ce reprezintă o resursă importantă:

- Menținerea / ranforsarea / **sublinierea compozițională a gridului general** ce caracterizează structura întregului teritoriu urban
- **Menținerea perspectivelor axiale către elementele de accent vertical** cu rol memorial și de orientare: puțurile cu schip, puțul central, coșul compresoarelor
- **Recuperarea memoriei elementelor dispărute și / sau degradate** și menținerea la nivel compozițional / reintegrarea funcțională celor existente, chiar dacă nu sunt clasate (ex: decantoarele, clădirile anexe, mina-școală, podul rulant, benzile transportoare, liniile de funicular etc.).
- **Scara umană:** Refacerea, acolo unde este posibil, a **scării umane / tehnologice a minei** și a ambianțelor definite de proximitatea cu clădirile existente, **menținerea tuturor detaliilor, a utilajelor și structurilor existente și recuperarea de elemente tehnologice dispărute** pentru a putea păstra scara și tactilitatea inițială a spațiilor / peisajelor.
- **Scara arhitecturală:** spațiile de tranziție între clădiri, datorită deschiderii lor vizuale și a prezenței cadrului arhitectural coerent, reprezintă **locuri propice de înțelegere și interpretare a sitului** în ansamblul său (esențiale în parcursul de vizitare). Se recomandă ca **aceste spații să nu fie fragmentate cu elemente construite cu impact vizual.**

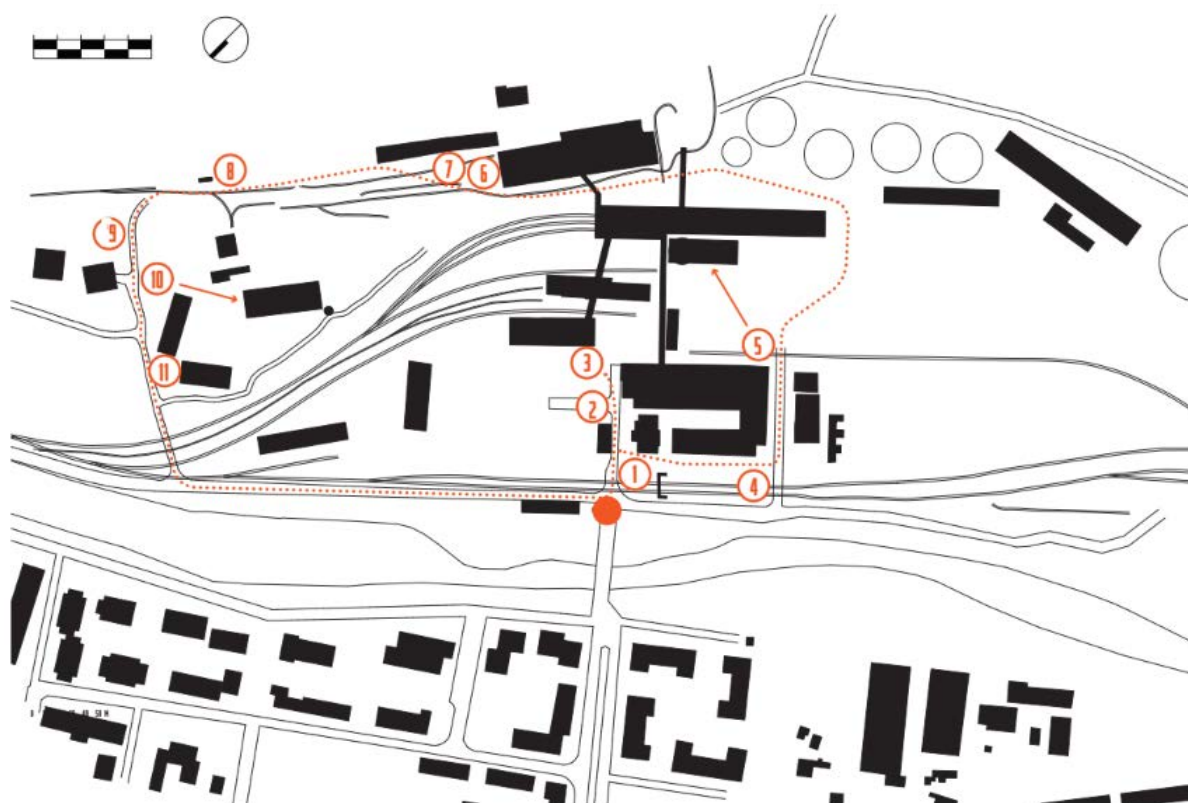

Fig. 74. – Traseul actual de vizitare a minei și spațiile „intermediare”

Fig. 75. Scările actuale ale spațiilor minei – scara umană / mică; scara arhitecturală / medie și scara peisageră / mare

- **Scara peisageră:** Valorificarea noilor spații de mari dimensiuni pentru **generarea de spații mari, nefragmentate**, ce pot oferi o nouă monumentalitate dar și o lectură vizuală ale ansamblului la o scară mai largă și permit inserarea de noi funcțiuni publice (resursă de inovare spațial-funcțională). Acestea trebuie să devină / înglobeze **infrastructura peisageră a sitului**.
- **Menținerea căilor ferate ca linii de forță ale sitului**, acestea putând fi transformate în trasee de vizitare (traseele pe care le generează la nivelul sitului, au o capacitate narativă de excepție, ele structurând în trecut cea mai mare parte a proceselor tehnologice de suprafață - ele pot servi drept suport fundamental de interpretare a sitului) sau recuperate pe termen lung ca infrastructură de transport.
- În cadrul realizării noii infrastructuri peisagere a sitului și a noilor elemente de compoziție vegetală (ce trebuie să urmărească principiile enunțate mai sus în cadrul prezentului capitol) **se recomandă menținerea și utilizarea pe larg a speciilor deja instalate pe sit**, capabil să se adapteze la exigențele de mediu dar și să recupereze terenurile degradate.
- Este necesară **refacerea relației cu Jiul de Est, transformarea malurilor** acestuia în spațiu public, legat de teritoriul minei (parte din ansamblul de patrimoniu și din peisajul acestuia), **multiplicarea traversărilor pietonale și refacerea podului** de la accesul principal ca spațiu al memoriei colective.
- Este necesară realizarea unui proiect de management al apelor – **captarea și recuperarea apelor de infiltrație, revitalizarea bazinelor de decantare** (măcar parțială), cu potențial peisager și de loisir. Valorificarea apelor este utilă din punct de vedere al riscurilor tehnologice, al imaginii peisagere și al managementului sustenabil (irigarea noilor suprafețe verzi în perioade secetoase).

Pentru realizarea unui proiect integrat de amenajare peisageră / infrastructură verde se recomandă organizarea unui **concurs internațional de proiecte** bazat pe o temă elaborată de o echipă interdisciplinară de specialiști în diferite domenii (arhitectură, peisaj, urbanism, patrimoniu post-industrial, ecologie și managementul apelor etc.). Concursul poate fi organizat în mai multe etape care să ducă la o viziune cât mai coerentă (concurs de temă, concurs de idei, concurs de proiecte). De asemenea concursul poate avea dimensiune multiscalară (viziune la nivelul ansamblului Văii Jiului, strategie la scara urbană / metropolitană Petrila – Petroșani, soluții la scara sitului – mină, halde, Jiul de Est).

6. Studii de caz

6.1. Emscher Landscape Park, Duisburg Nord Landscape Park, Germania

Emscher Landschaftspark este un sistem de parcuri regionale din nordul regiunii Ruhr, fostă regiune minieră ce a fost grav afectată din punct de vedere economic și social, devenind o zonă majoră în declin odată cu de închiderea exploatărilor. Este un proiect de cooperare regională între mai multe orașe post-industriale care doresc să creeze un sistem coerent de parcuri și să regenereze mediul natural din zonă. Ruhr, similar cu situația Văii Jiului în România, a fost cea mai importantă zonă industrială a Germaniei, instalațiile industriale din zonă se întindeau pe aproximativ 800 km² cuprinzând orașe, minele de cărbune, instalațiile de producție de cocs și fabricile de oțel și rețeaua feroviară. Industria a început să dispară din zonă, punctul critic fiind închiderea uzinei Thyssen în 1983, lăsând în urmă o zonă în declin cu un nivel ridicat de poluare, atât a solului, cât și a apei.

În 1988, guvernul regiunii a decis să organizeze Expoziția Internațională de Construcții (IBA) Emscher Park, care a avut loc între 1989 și 1999, pentru a lua măsuri privind dezvoltarea urbană, socială, culturală și ecologică a zonei, pentru a face față unei situații cu care, în cele din urmă, orice zonă industrială trebuie să se confrunte. Performanța la scară largă pe care a reprezentat-o parcul peisagistic Emscher s-a bazat pe planurile anterioare ale Asociației Regionale Ruhr, care a gândit crearea unei rețele de spații verzi pentru a structura și organiza teritoriul dintre orașele din Ruhrgebiet. Acoperirea unui spațiu atât de mare ca acesta cu un spectacol unic ar fi fost aproape imposibilă, însă Expoziția Internațională de Construcții (IBA) a fost gândită ca un „atelier pentru viitorul fostelor zone industriale” pentru a promova, prin intervenții limitate, îmbunătățirea condițiilor de viață ale oamenilor din regiune.” (<https://www.metalocus.es/en/news/emscher-landscape-park>). Programul IBA a fost axat pe 7 principii generale:

- Reconstrucția peisajului – Emscher Landscape Park
- Restaurarea ecologică a râului Emscher
- Spațiu de aventură – canalul Rin – Herne
- Patrimoniul cultural industrial ca bogăție națională
- Munca în parc
- Noi forme de locuințe și locuire
- Noi opțiuni pentru activități sociale, culturale și sportive

O viziune crucială pentru reamenajare a întregii zone, plecând de la problema regenerării peisajului, este aceea că parcul peisagistic Emscher ar acționa ca un „conector verde” între așezările din valea Rhur, urmând calea râului Emscher și folosind zonele industriale abandonate de-a lungul acestuia ca o formă unică de spațiu verde. Parcul, gândit la scară regională, cuprinde 17 orașe (Dortmund, Kamen, Bergkamen, Waltrop, Lünen, Castrop-Rauxel, Recklinghausen, Herten, Herne, Bochum, Essen, Mülheim, Gelsenkirchen, Gladbeck, Bottrop, Oberhausen și Duisburg), a fost un instrument cheie pentru transformarea teritorială, socială și economică a ceea ce a fost cândva cea mai mare regiune industrială din Europa” (<https://una.city/nbs/essen/emscher-landscape-park-programme>)

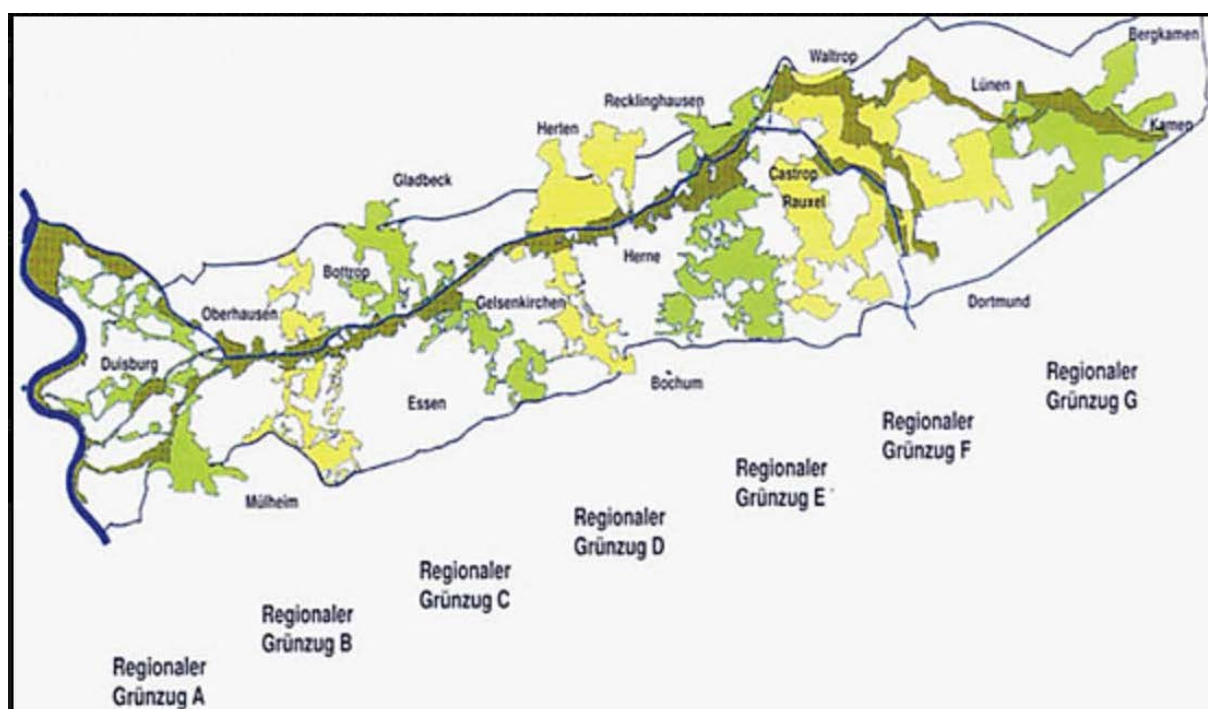

Fig. 76. Planul regiunii Emscher Park

Astfel, peisajul a devenit elementul strategic fundamental și instrumentul integrator al dezvoltării întregii zone, planificarea la scara teritoriului sau la scara locală având ca principiu major protecția mediului și patrimoniului industrial, intervențiile bazându-se pe ceea ce este numit astăzi generic Nature Based Solutions (NBS).

Overview

Nature-based solution

- Grey infrastructure featuring greens
 - Alley and street greens
 - Railroad bank and track greens
 - Riverbank/Lakeside greens
 - Institutional green space
- Parks and urban forests
 - Large urban parks or forests

Key challenges

- Climate action for adaptation, resilience and mitigation (SDG 13)
 - Climate change adaptation
 - Climate change mitigation
- Water management (SDG 6)
 - Improvements to water quality
- Green space, habitats and biodiversity (SDG 15)
 - Habitat and biodiversity restoration
 - Habitat and biodiversity conservation
 - Green space creation and/or management
- Regeneration, land-use and urban development
 - Conversion of former industrial areas
- Health and well-being (SDG 3)
 - Enabling opportunities for physical activity
 - Creation of opportunities for recreation
- Economic development and employment (SDG 8)
 - Economic development: service sectors
 - Tourism support
 - Employment/job creation
- Cultural heritage and cultural diversity
 - Protection of historic and cultural landscape/infrastructure

Fig. 77. NBS și liniile strategice generale în cadrul Emscher Landschaftspark

Proiectul IBA a fost încheiat în 1999 fiind urmat de un nou plan „Project Ruhr” ce a preluat dezvoltarea zonei având ca punct focal curățirea râului Emscher și schimbarea percepției publice asupra ariei. Proiectele propun puncte de atracției culturale, outdoor și de agrement de-a lungul râului. Proiectul a culminat cu numirea orașului Essen Capitală Culturală Europeană în 2010, acest statut generând evenimente culturale de-a lungul întregului an și atrăgând atenția asupra culturii și activităților din zonă, găzduite de fostele clădiri industriale restaurate. Emscher Landscape Park reprezintă astăzi un traseu de 85 de kilometri (53 de mile). Ceea ce a fost cândva „centrul de rugină” al Germaniei și site-ul pentru extracția cărbunelui și producția de oțel timp de peste 150 de ani, servește acum ca spațiu public cu locuri interioare și exterioare împrăștiate de-a lungul traseului. Relicve ale trecutului industrial al zonei - vârfuri de stricăciuni, turnuri dezafectate, furnalele și gazometrele servesc ca o reamintire pentru vizitatori despre ceea ce a fost odată situl, situl cel mai spectacular fiind reprezentat de Duisburg Nord Landscape Park, realizat de Latz + Partner, una dintre cele mai importante birouri de peisagistică din lume. (<https://drexel.edu/lindyinstitute/initiatives/a-vision-for-the-lower-schuylkill/Background%20Information/Emscher%20Landscape%20Park/>)

Duisburg Nord Landscape Park

Parcul a fost construit între 1992-2002 (proiectul realizat de Peter Latz fiind finalizat în 1990) pe fostul teren al oțelăriei, având o suprafață de 230 ha. bugetul pentru realizarea acestuia a fost de 15.500.000 EUR.

Producția la oțelăria Meiderich s-a încheiat pe 4 aprilie 1985. În același timp, a fost începutul unei dezvoltări incredibile: oricine își propune să urce pe platforma înaltă de 70 de metri a furnalului 5, care este accesibilă tuturor, este uimit de rezultat. Prin contrastul dintre reproiectarea continuă și conservarea constantă a monumentelor, un pustiu industrial s-a dezvoltat într-un spațiu de experiență unic pentru tineri și bătrâni. O dezvoltare care continuă. Ideea unui nou tip de peisaj industrial natural și cultural a luat naștere în 1989. Proiect realizat de profesorul Peter Latz și partenerii nu este nici parc, nici peisaj în sensul original. Oricine merge astăzi într-un tur aici nu va ajunge prea departe cu termenii familiari: pe lângă zonele de apă, verzi și grădină proiectate, există vegetație crescută spontan pe soluri cu formă industrială. În ansamblu, parcul peisagistic este acum o „dezvoltare ulterioară a artei grădinii europene” recunoscută și respectată la nivel global. Peste 700 de specii de plante și-au găsit o casă în zonă; remarcabil prin faptul că întreaga Renanie de Nord-Westfalia are peste 2.000 de specii de plante. Stația Biologică Western Ruhrgebiet eV operează o sucursală pe amplasament. (<https://landschaftspark.de/hintergrundwissen/einfuehrung/>)

Landschaftspark funcționează pe principiile dezvoltării urbane în ceea ce privește factorii ecologici, sociali și culturali. Se confruntă cu provocările schimbărilor structurale și implică restaurarea naturii. În timp se încearcă să restabilească ciclurile naturii la starea de funcționare deplină pe un sit industrial. Dar această reconstrucție a peisajului nu este o întoarcere la o stare anterioară, ci mai degrabă lăsarea naturii să preia conducerea. Într-un par peisager postindustrial, ceea ce există deja trebuie păstrat, trebuie creat spațiu și dezvoltate natura și cultura.

Fig. 78. Planul de transformare a zonei industriale © LATZ+PARTNER / imagini din parc (<https://urbangreenbluegrids.com/projects/landscape-park-duisburg-nord/>)

Spațiile și grădinile replantate și întreținute din Landschaftspark Duisburg-Nord au fost proiectate pe baza unor idei specifice inerente arhitecturii peisagistice. Bazate pe modele istorice devenite clasice. Grădinile Sinter, Stadtrandgarten și grădinile fermierilor de la ferma de la Ingenhammshof sunt exemple de astfel de grădini. Grădinile seriale din buncărele de depozitare sunt foarte diferite, unde natura preia din nou stăpânirea în „camerele sălbatice”. Grădinile fermierilor de la ferma de la Ingenhammshof au fost amenajate pe baza unui model francez vechi – paturi separate cu flori, ierburi, legume mărginite de gard viu în stil parter.

Cele două teme din soluția Metamorfoza sunt „natura fizică” și „utilizarea”. Piazza Metallica este un simbol al „naturii fizice”. Piazza Metallica este formată din patruzeci și nouă de plăci de fontă de șapte bucăți pe șapte bucăți. Acestea au fost scoase mecanic din instalațiile de turnare a fontei. În procesul de fabricare a fierului,

aceste plăci au fost topite și întărite prin curgerea sau depunerea apei pe suprafețele lor. Plăcile erau folosite pentru a acoperi matrițele de turnare și trebuiau să reziste la temperaturi de 1600 de grade Fahrenheit. Acest proces a făcut ca plăcile să se corodeze. În Piazza Metallica, apa folosită în procesul de turnare este înlocuită de precipitații. Iar procesul de coroziune continuă în mod natural într-un nou loc. Latz a păstrat natura fizică a rămășițelor industriale, dar le-a dat și noi funcții.

Fig. 79. Furnalul Thyssen-Meiderich

(www.latzundpartner.de/en/projekte/postindustrielle-landschaften/landschaftspark-duisburg-nord-de/)

Cea de-a doua temă, „utilizarea”, este exprimată prin folosirea resturilor industriale pentru distracție și joacă. Furnalul înalt 5, care a fost folosit pentru a topi minereuri, este accesibil în prezent și are o platformă pentru vizitatori pentru a vedea peisajul. Foștii pereți imenși ai buncărului de minereu sunt acum folosiți pentru cățărare. Vechile clădiri industriale au devenit locuri pentru artă, cultură și servicii. Contorul de gaz, cu un diametru de 45 de metri adâncime de 13 metri, a fost curățat cu grijă și a devenit cel mai mare bazin de scufundări acoperit din Europa. Centrala electrică, cu o lungime de 170 de metri și o lățime de 35 de metri, are o capacitate mare și este folosită acum pentru evenimente de amploare. Diferitele săli din complexul de sufleri sunt folosite pentru convenții, opere și concerte. O varietate de evenimente și proiecte culturale, cum ar fi spectacole de teatru, cursuri și proiecții de film, sunt organizate în fostele case de turnare. Casa principală de manevră, care a fost centrul de control al oțelăriei, este astăzi birourile de administrare a parcului și centrul de servicii și include restaurante, un centru pentru vizitatori și un magazin de suveniruri. În plus, unele structuri industriale sunt folosite în sistemul de gestionare a apei de ploaie al parcului. Rezervoarele de decantare, de clarificare și de răcire rămase de la oțelărie își joacă rolul în tratarea apei de ploaie. Având în vedere poluarea din sit, structurile accesibile au fost vopsite în culori vii pentru a se distinge de zonele „interzise” gri și ruginite (Kirkwood, 2001).

O altă abordare în cadrul temei „utilizării” este „reciclarea”. Materialele rămase în urma proceselor industriale sunt acum folosite în moduri asortate. Cenușa neagră nepoluantă a procesului de spălare a cărbunelui a devenit sol pentru vegetație. O parte din butucul coșului de fum rămas după explozie a fost introdusă în sacii sigilați ai buncărelor de sinterizare și a devenit substratul „grădinilor de pe acoperiș”. Părți esențiale ale pasarelei de la nivel înalt sunt construite cu materiale de reciclare ale fostei căi ferate aeriene (Kirkwood, 2001).

Lucrarea și mai ales arhitectura peisagistică din Landschaftspark Duisburg-Nord implică probleme ecologice de anvergură care pot fi aplicate la planificarea spațiului deschis al întregului district Ruhr. Investițiile în mediu și problema activității economice durabile sunt puncte importante în reînnoirea ecologică a unui sit contaminat. Pe parcursul Expoziției Internaționale de Construcții, de exemplu, au început lucrările de remodelare ecologică a sistemului Emscher, lucru de două generații, dar care a arătat calea de urmat în ceea ce privește crearea spațiului de locuit în cartierul Ruhr. (<https://www.landschaftspark.de/en/background-knowledge/landscape-architecture/>) În prezent se evacuează în Emscher apa de ploaie și apele reziduale purificate. În consecință, a fost posibilă transformarea albiei canalizate a râului într-o vale cu posibilități de dezvoltare a naturii și de recreere. La nivel local, sistemele au fost adaptate la obiectivele regionale: îmbunătățirea calității apei și a valorii de experiență a Emscherului și reducerea deversărilor de deșeuri în râul Rin. Vârfurile de descărcare a apelor pluviale sunt acoperite pe cât posibil. Acest lucru este posibil prin aplicarea diferitelor măsuri, cum ar fi infiltrarea, stocarea temporară și scurgerea întârziată. Amploarea și abordarea proiectului fac din acesta un exemplu important la nivel național și internațional. Când abordează problema contaminării siturilor, metoda lui Latz este de a vindeca lent locul cu ajutorul plantelor. De exemplu, în cazul fostei fabrici de cocs contaminate cu hidrocarburi poliaromate, în loc de metoda tradițională de acoperire cu argilă, Latz a decis să acopere fabrica cu steril de mină de cărbune și să planteze grupuri de mesteceni pentru a reduce contaminarea prin fitoremediere pe termen lung. Vechea metodă de acoperire ar fi inclus în totalitate substanțele chimice, dar cu o pierdere totală a vegetației. În alegerea preferată de Latz, cursul de decontaminare prin mesteceni va dura mai multe generații și permite o ușoară difuzie a gazelor pe termen lung. Plantele trebuie să fie cosite în mod regulat. Utilizarea acestei părți este limitată doar la mersul cu bicicleta sau la plimbare. În ceea ce privește canalul de canalizare puternic contaminat, Latz a creat un canal deschis de apă curată deasupra canalului de canalizare și a transformat unele structuri industriale existente în sisteme de colectare, răcire și purificare a apei de ploaie. O centrală eoliană a fost instalată în fostul turn de sinterizare pentru a îmbogăți apa cu oxigen. Toate aceste modificări fac ca procesul natural al apei să fie vizibil pentru vizitatori.

Într-un parc atât de mare, Latz a folosit straturi pentru a face lizibile informațiile existente despre sit. Stratul superior este parcul feroviar cu promenade la nivel înalt, iar stratul inferior este parcul acvatic. Vegetația este un strat intermediar care cuprinde o serie de grădini proiectate și grile de copaci. Promenadele de legătură la nivelul străzilor reprezintă cel de-al patrulea strat. Elementele de legătură sunt rampele, scările, terasele etc.

„Proiectul parcului peisagistic Duisburg Nord utilizează la maximum rămășițele industriale de pe amplasament. Acesta nu numai că păstrează istoria industrială ca monumente tăcute, ci le oferă și noi funcții. În proiectul de metamorfoză al lui Latz, structurile industriale, procesul și limbajul sunt implicate în dezvoltarea parcului urban. Vestigiile industriale transformate, cum ar fi plăcile de fontă și furnalele înalte, care devin spații recreative sau culturale, conectează trecutul industrial cu prezentul și viitorul.” (Liu, 2013)

Fig. 80. Imagini din Landschaftspark Duisburg Nord
(<https://www.reisewut.com/landschaftspark-duisburg-lapadu/>)

6.2. La Boucle Noir, GR412-Belgia

La Boucle Noir (Bucla Neagră - GR412) este o drumeție în „Țara Neagră”, în apropiere de orașul Charleroi. Perfectă pentru drumeții care caută o experiență variată într-un peisaj care îmbină istoria industrială și natura emergentă, „circuitul trece prin locuri deosebit de atractive, cum ar fi castelele Marchienne și Monceau, situl și halde de zgură Martinet și lanțul de halde de zgură Dampremy-La Docherie. Circuitul include urcarea pe cele patru halde de zgură, legate între ele prin pasaje, poteci și scurte traversări de drumuri secundare. Turul este semnalizat cu plăci recuperate de pe un zid din anii 1980. Plăcile de formă triunghiulară evocă forma mormanelor de zgură.” (<https://www.cm-tourisme.be/en/a/gr412-boucle-noire>)

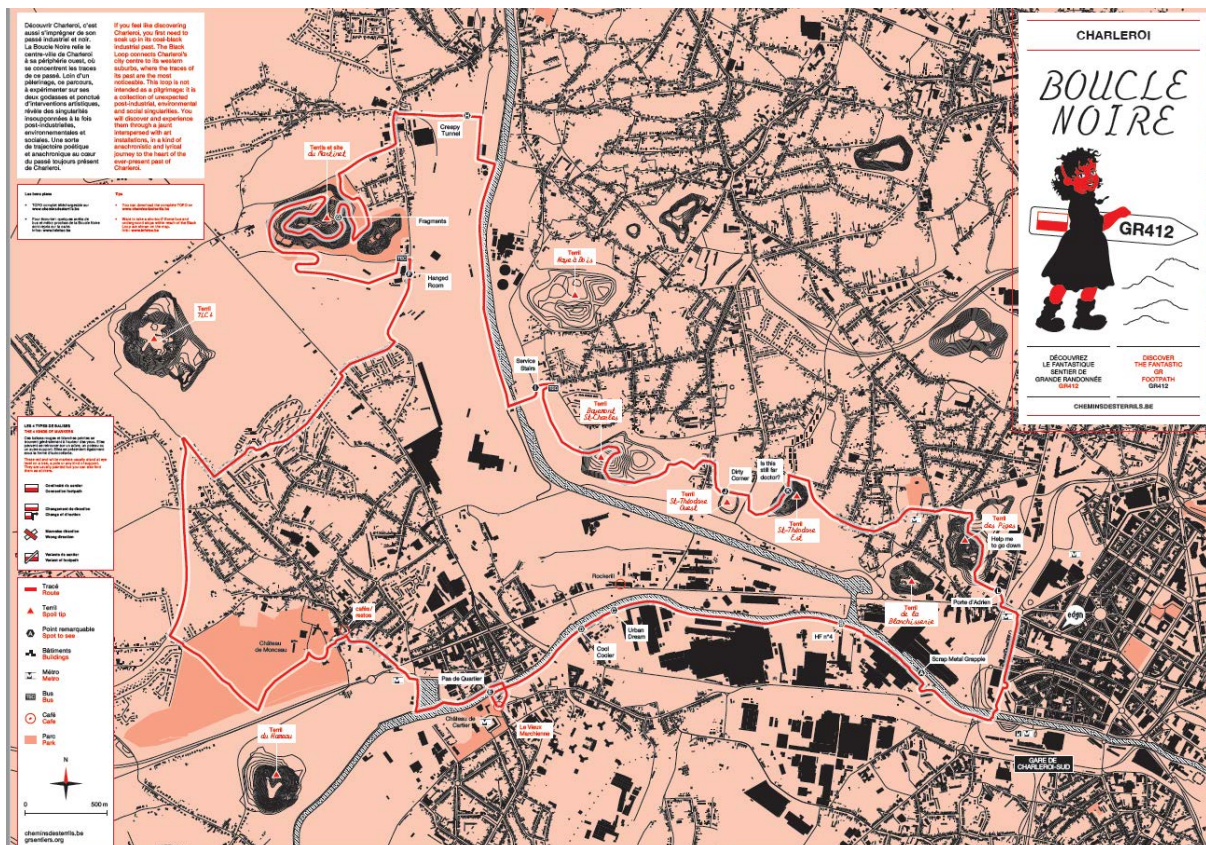

Fig. 81. Traseul La Boucle Noire (<https://pivotmedia.tourismewallonie.be/>)

Traseul trece printr-o fostă regiune industrială care este în prezent în curs de reconversie. Traseul trece prin halde de zgură, situri industriale, artă stradală și parcul Nelson Mandela. Vizitatorii vor urma malurile râului Sambre și ale canalului Charleroi-Bruxelles pentru a admira castelele Bilquin de Cartier și Monceau. Acest itinerar are câteva belvedere frumoase care oferă priveliști asupra haldei de zgură și a orașului Charleroi. Bucla neagră leagă centrul orașului Charleroi de suburbiile sale vestice, unde urmele trecutului său sunt cele mai vizibile. „Această buclă nu este concepută ca un pelerinaj: este o colecție de singularități post-industriale, de mediu și sociale neașteptate, într-un fel de călătorie anacronică și lirică în inima trecutului mereu prezent al orașului Charleroi.” Traseul de 22 km Traseul Boucle Noire cuprinde mai multe secțiuni cu peisaje contrastante (descrise mai jos), toate marcate de industria minieră și siderurgică. „Fiecare zonă pe care o traversăm dezvăluie

propriul set de transformări post-industriale: un anumit tip de natură a schimbat profund aspectul haldei de zgură, rămășițele siderurgice ridică întrebări cu privire la viitorul peisajelor industriale cu un mare potențial de memorie, căile navigabile devin căi verzi pe distanțe lungi, vechile linii de cale ferată oferă trasee originale, unele cartiere își schimbă fața, în timp ce altele par încremenite în timp... Explorați, înțelegeți sau contemplați aceste locuri în felul vostru!" (<https://pivotmedia.tourismewallonie.be/>)

Miza acestui sit, care formează în prezent un buzunar închis și inaccesibil, care constituie un obstacol în calea dezvoltării centrului orașului și a interacțiunii cu centrele urbane periferice, este de a dezvolta potențialul său considerabil de reconversie economică în vederea menținerii activităților de producție în mediul urban, o provocare majoră pentru orașele de mâine. În planul său general, orașul Charleroi intenționează să profite de un vast spațiu verde pe acest sit, o adevărată axă verde spre centrul orașului. Cu toate acestea, intenționează, de asemenea, să dezvolte un parc peisagistic productiv, care să răspundă provocării unui cartier colaborativ între peisaj și elemente industriale (pentru întreprinderi mici și mijlocii) a căror imagine de patrimoniu sau productivitate rezistentă va contribui la atractivitatea sectorului. Este vorba, de asemenea, de „productivitate economică”, dar în egală măsură de „productivitate imaterială”, prin concilierea „mizelor economice” și a „mizelor culturale”. Într-adevăr, există o dorință reală de a păstra trecutul locului prin integrarea „elementelor invariabile ale peisajului” (fostele furnale, coșuri de fum, porți industriale etc.) pentru a le păstra interesul istoric și pentru a le valorifica atractivitatea turistică. „Producția verde” este, de asemenea, una dintre mizele pe care orașul dorește să le promoveze, în special prin crearea unei axe verzi care să lege situl de oraș și prin extinderea rețelei sale de mobilitate ușoară, denumită „RAVeL”. Această reconversie va include, în special, reamenajarea peisajului sitului și crearea de noi căi de acces, prin concentrarea asupra drumului existent către oraș, combinarea acestuia cu malurile râului Sambre, înființarea de locuri de muncă productive de dimensiuni mici și mijlocii, în strânsă legătură cu activitățile păstrate și în interacțiune cu orașul. Se va baza, de asemenea, pe trecutul sitului, punând accentul pe valorile umane adânc înrădăcinate în această zonă.

Pentru a aborda problema cheie a mobilității, orașul Charleroi a elaborat un plan municipal de mobilitate (PMM) ambițios. Acesta prezintă strategia de mobilitate a orașului pentru următorii 15 ani, în ceea ce privește gestionarea traficului și a fluxurilor de pasageri și optimizarea infrastructurilor de transport public, pietonale și de ciclism. Recomandările din acest plan sunt împărțite în 5 categorii : îmbunătățirea accesibilității în transportul public, gestionarea traficului auto, îmbunătățirea accesibilității pietonale, o politică ambițioasă în domeniul ciclismului și o politică de parcare voluntaristă. Prima etapă a proiectului este deja în plină desfășurare. Traseul Citybus, revizuit în colaborare cu sistemul de transport public din Charleroi, trece acum prin centrul comercial. Pe lângă faptul că se oferă mai mult spațiu pentru bicicliști și pietoni, se dezvoltă, de asemenea, noi spații publice de agrement. Ville-Haute va cunoaște, de asemenea, o transformare amplă odată cu demararea proiectului Charleroi District Créatif, care include, de asemenea, o renovare completă a spațiilor publice din cvadrantul nord-vestic. De asemenea, se pune în aplicare o politică puternică în domeniul ciclismului: în doar câțiva ani, orașul a dublat numărul

de parcări pentru biciclete din centrul oraşului. În plus, Charleroi are un avantaj major în comparaţie cu alte oraşe: dispune de o diversitate omniprezentă de spaţii deschise care, la o scară mai mare, constituie un sistem peisagistic semnificativ. Aceste terenuri ar trebui să fie strategice, o trăsătură caracteristică a zonei, să fie protejate împotriva fragmentării şi devenirii discontinue, pe care le poate provoca urbanizarea, şi să fie consolidate. În acest scop, proiectul de teritoriu reinterpretează geografia pentru a construi un peisaj clar şi global accesibil tuturor: un peisaj structurat astfel încât să poată găzdui mijloace de stabilire a legăturilor prietenoase pentru oameni. Acest plan este format din Sambre, din sistemul fluvial (afluenţii Sambre şi Piéton) care a sculptat teritoriul şi din elementele şi sistemele industriale (căi ferate, halde de zgură, RAVeL - căi de circulaţie nemotorizate - şi platforme industriale). Proiectul propune realizarea a şase structuri de mari dimensiuni ca bază a unui sistem de parcuri la scară largă. Aceasta presupune consolidarea şi conectarea spaţiilor deschise, pe baza sistemului fluvial şi a reţelei feroviare industriale, pentru a forma un peisaj de anvergură metropolitană care va îmbunătăţi mediul înconjurător. (https://www.european-europe.eu/media/default/0001/17/be_charleroi_t_en_pdf.pdf)

Fig. 82. Imagini de pe traseul La Boucle Noire

(<https://www.rtbf.be/article/la-boucle-noire-une-randonnee-punk-et-poetique-pour-explorer-charleroi-et-sa-histoire-industrielle-10912769>)

Bibliografie

- Baron, M., 1998, *Cărbune și societate în Valea Jiului. Perioada interbelică*, Editura Universitas, Petroșani.
- Costache, A., 2020, *Vulnerabilitatea așezărilor umane și riscurile sociale în Depresiunea Petroșani*, Editura Transversal, Târgoviște.
- Dincă, A.D., 2024, *Coloniile Miniere din România. Contribuții la cunoașterea coloniilor și evoluția orașelor din Valea Jiului între 1867-1948*, Teză de doctorat, Universitatea de Arhitectură și Urbanism Ion Mincu, București, coordonator Prof. dr. arh. Nicolae Lascu.
- Felea, A.O., 2018, Comunitatea momârlanilor din Valea Jiului, contributors.ro <https://www.contributors.ro/comunitatea-momarlanilor-din-valea-jiului-prima-parte/>
- Florea, C., 2019, *Mina de cărbune ca loc al memoriei. Studiu de caz asupra comunităților de mineri din Valea Jiului*. În Mihai, N. și Chelcea A.D. (coord.), Lanțul generațiilor: *locuri ale memoriei* și cultură a trecutului, Argonaut / MEGA, Cluj-Napoca, pp. 73-98
- Georgescu, R., Simionescu, A.M.A., Vasile, A., 2007, *Petrila – Există viață după mină*, Proiect diplomă specializarea Peisagistică, Facultatea de Horticultură, USAMV București, îndrumător S.I. dr. arh. Ioana Tudora.
- Ielenicz M., 2005, *Geografia României. Mica enciclopedie*, Editura Corint, București.
- Jujan, C., Svoboda, T., 2009, *Mina Petrila 150 ani de activitate în mineritul industrial*, Cetate Deva
- Kirkwood, N., 2001, *Manufactured Sites. Rethinking the Post-Industrial Landscape*, Taylor & Francis, Londra
- Liu, J., 2013, *Landscape architectural approaches to post-industrial sites: A design proposal for a mixed-use redevelopment of the Atlanta Ford assembly plant*, Thesis Submitted to the Graduate Faculty of The University of Georgia, Athens, Georgia, https://getd.libs.uga.edu/pdfs/liu_jing_201308_mla.pdf
- MacDonald, M. (coord.), 2021, *Raport de mediu la Strategia de dezvoltare economică, socială și de mediu a Văii Jiului (2021-2030)*, Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene
- Păun Constantinescu, I., 2019, *Orașe românești în declin. O cercetare critică.*, Dom Publishers / MNAC, Berlin / București
- Pavă, O.S., 2020, *Evaluarea capacității de reutilizare a patrimoniului industrial. Un studiu de caz*, Transsylvania nostra 3/2020 pp. 2-12, http://epa.niif.hu/03100/03141/00031/pdf/EPA03141_transsylvania_nostra_2020_3.pdf
- Sucală, C., Păun-Constantinescu, I., Stoian, E., Dascălu, D., Elian, T., 2015, *Studiu istoric sintetic. Exploatarea minieră Petrila*

- Sucală, C., 2020, *The Place of industrial Heritage in the Romanian Authorised Heritage Discourse. The case of Petrila Coal Mine*, Transsylvania nostra 4/2020, pp. 27- 40,
https://epa.oszk.hu/03100/03141/00032/pdf/EPA03141_transsylvania_nostra_2020_4_027-040.pdf
- Tulbure, I., 2008, „*Palatele poporului muncitor*”. *Ansambluri de locuințe din regiunile industriale (1944-1956)*, A.R.A. 9, https://www.simpara.ro/ara9/a9_01_13.htm
- Vereanu, M., 1968, *Ansambluri de locuit în cartierul Lonea din localitatea Petrila – Lonea*, revista Arhitectura nr.4 / 1968, pp. 42-43
- Vernescu, D., 1952, proiectarea complexă a locuințelor din basinul carbonifer al Văii Jiului, Revista Arhitectura 6-7/1952
- *** 1987, Geografia României, Vol. III, *Carpații românești și Depresiunea Transilvaniei*, Editura Academiei R.S.R., București.
- <https://www.metalocus.es/en/news/emscher-landscape-park>
- <https://drexel.edu/lindyinstitute/initiatives/a-vision-for-the-lower-schuylkill/Background%20Information/Emscher%20Landscape%20Park/>
- <https://citypeak.blogspot.com/2011/10/emscher-park-ruhr-valley-germany.html>
- <https://landezine.com/post-industrial-landscape-architecture/>
- <https://landschaftspark.de/hintergrundwissen/einfuehrung/>
- <https://urbangreenbluegrids.com/projects/landscape-park-duisburg-nord/>
- <https://www.latzundpartner.de/en/projekte/postindustrielle-landschaften/landschaftspark-duisburg-nord-de/>
- <https://www.reisewut.com/landschaftspark-duisburg-lapadu/>
- <https://www.cm-tourisme.be/en/a/gr412-boucle-noire>
- <https://pivotmedia.tourismewallonie.be/OTH-A0-004L-1MZJ/OTH-A0-004L-1MZJ.pdf>
- <https://www.rtbef.be/article/la-boucle-noire-s-ajoute-aux-sentiers-des-terris-dans-la-region-de-charleroi-9472702>
- https://www.euopan-europe.eu/media/default/0001/17/be_charleroi_t_en_pdf.pdf